emmanuel roblès

ÎNĂLȚIMILE ORAȘULUI

JUNIMEA

EMMANUEL ROBLÈS

INĂLȚIMILE ORAȘULUI

© „Les hauteurs de la ville"
EDITIONS DU SEUIL, Paris, 1960

EMMANUEL ROBLÈS

INALŢIMILE ORAŞULUI

roman

În româneşte de
ŞERBAN N. FLOREA

Editura JUNIMEA, IAŞI
1974

Coperta :
EUGEN KERI

În amintirea
prietenului meu,
Ahmed Smaili

PREFAŢĂ

În perioada în care a fost scrisă, adică în anii 1946-1947, această povestire avea scopul de a sta mărturie a neliniştii ce-i tulbura, în vremea aceea, pe tinerii algerieni. Ea încerca, de asemenea, să ilustreze anumite aspiraţii născute, cu mai mult sau mai puţin elan şi claritate, astfel că pentru mulţi dintre aceşti tineri exemplul Rezistenţei franceze a fost hotărîtor.

În mai 1945, pe cînd mă găseam în apropiere de Stuttgart, îmi ajunseră la urechi zvonuri despre revolta algeriană din ţinutul Constantine-ului. Un rug imens se stingea, abia, în Europa. Un altul se aprindea de cealaltă parte a mării. Deşi nu era de aceleaşi proporţii, flăcările lui prevesteau nenorociri.

La întoarcerea mea în Algeria, anul următor, ceea ce am întîlnit m-a făcut să am certitudinea că rugul înecat, cu un an înainte, în sîngele a mii de victime se va aprinde din nou, şi mai devorant. Oamenii pot fi ucişi, dar nu şi ideea pentru care ei primesc să moară — fiecare dintre noi o ştim.

Tinerilor algerieni, viitorul nu le oferea nici o speranţă. Spiritul, ca şi structura regimului colonial le hărăzeau să se izbească de un zid, fără cea mai mică şansă de a-l străpunge, de a-l deschide spre o lume mai echitabilă. O descoperire de acest fel duce, cu siguranţă, la violenţă. Ea s-a întregit, la cei mai buni, cu o cunoaştere exactă a forţelor care, sfidînd orice dreptate, menţineau acest zid.

Şase ani după publicarea „Înălţimilor oraşului", Algeria se transforma într-un teatru de război. Mii de Smaili, hotărîţi să-şi cucerească demnitatea, au ţîşnit din noaptea în care trăiau, cu torţa aprinsă în mînă.

Strigătului lor i-au răspuns, de cealaltă parte, o mulțime de Montserrat care, pentru a se fi îndoit de legitimitatea luptei lor, putrezesc în închisori.

Credeți-mă, nu îmi citez personajele din automulțumire, sînt convins că orice scriitor care-și hrănește creația cu adevăr omenesc știe că va întîlni, mai curînd sau mai tîrziu, în anumite momente ale vieții, propriile sale creații, acele creații „în carne și oase" ce-l preocupau pe Unamuno și care, singure, contează pe pămînt.

Dacă l-am reunit aici pe Small și pe Montserrat, aceasta se datorește faptului că, în ochii mei, ei s-au plămădit în același foc: acela în care conștiința omului își călește rezistența în fața celei mai mari înfrîngeri ce-l amenință și care este propria sa negație.

E. R.
iulie, 1960

PRIMA PARTE

I

Luni, seara

Unul dintre agresori mă împinse brutal în cameră. Uşa se trînti în urma mea, făcîndu-mă să tresar. Era, chiar, cît pe-aci să mă întorc. Din apropierea intrării, unde stăteam frecîndu-mi încheieturile, un brînci mă împinse pînă în faţa biroului. În acest moment, l-am văzut pe Almaro. Mă privea fix, sprijinit de tăblia biroului şi ţinînd tocul ridicat. Îl recunoşteam. Se îngrăşase. Lumina verzuie a lămpii îi dădea o înfăţişare de bolnav, aşezîndu-i pete de umbră pe nas, pe frunte, alcătuindu-i o mască ai cărei ochi duri şi strălucitori mă fascinau. Sub lumina aceasta, ochii păreau desprinşi de cap, liberi, asemănători ochilor de sticlă pe care-i vedeam în vitrina unui optician şi mă tulburau întotdeauna.

Şi el mă vedea luminat de jos în sus şi poate nu mă recunoştea, din cauza buzelor zdrobite şi a pleoapei stîngi umflate. Mă loviseră crunt cei doi ; mă surprinseseră sfîşiindu-le afişele. În momentul acesta, stăteau nemişcaţi în spatele meu şi-i auzeam răsuflînd greu.

Almaro continua să mă măsoare în linişte. Îşi acoperise gura cu mîna şi, încruntat, părea să caute în memorie locul unde mă mai văzuse.

Respiram repede, dar încercam să-mi potolesc agitaţia, să rămîn calm. Acum, cînd mă prinseseră, esenţialul era de a mă comporta bine în faţa adversarilor mei, de a cîntări atent întrebările lor şi răspunsurile mele. Şi de a-mi supraveghea vocea. În momentele de emoţie se spărgea, izbucnea dintr-o dată într-un sunet fîrnîit. Să nu cumva să le provoc surîsul. Nu era un lucru uşor, cu obrazul meu tumefiat. Maxilarul de sus mă făcea să sufăr în mod deosebit. Durerea se împrăştia,

urcînd pînă la creier. Parcă mi s-ar fi căscat o gaură în obraz, pe unde intra un aer fierbinte. În ceafă, de asemenea, simţeam o durere vie ca aceea a unei răni deschise.

Aşteptam.

În încăperea aceasta încărcată de mobile lustruite, zugrăvită într-o culoare închisă şi acoperită de covoare, începeam să-mi dau seama că eram, într-adevăr, prizonier, că nu-mi mai eram stăpîn, că aceşti oameni ar putea să mă insulte, să mă închidă, să mă bată, şi orice revoltă ar fi zadarnică. Ideea aceasta mă indigna. Nu-mi era frică de cotonogeala care mă aştepta, dar nu eram capabil să mă resemnez şi să accept, definitiv, înfrîngerea.

Tăcerea lui Almaro începea să mă stînjenească. Ce-mi pregătea? Cum mă va pedepsi?

Fusese prevenit. Ştia deja că „mă amuzam" smulgînd de pe zidurile oraşului afişele sale, frumoasele afişe cenuşii şi albastre, cu litere roşii, ce chemau muncitorii algerieni să muncească în Franţa, pentru organizaţia Todt.

Fusesem prins într-un mod neplăcut.

O maşină care se opreşte la un colţ de stradă. Doi indivizi coboară din ea şi se aruncă asupra mea. Tocmai sfîşiam, cu briceagul, un afiş proaspăt lipit. Luat pe neaşteptate, am căzut în genunchi. Doborît, bineînţeles, de un specialist. Craniul parcă-mi exploda. Îmi revenisem doar în momentul în care maşina încetinea în faţa vilei. Nu-mi adunasem gîndurile încă, iar în gură aveam un gust neplăcut. Am fost imediat tîrît pînă aici, în faţa lui Almaro. Almaro — scurt, îndesat, ameninţător. De mult timp, mă gîndeam că o să mă aflu în faţa acestei canalii care lucra pentru comisia italo-germană.

Deodată, şuieră lung sirena unui vas. O chemare tristă şi apăsătoare. Oare aceasta îl scoase pe Almaro din meditaţie? Îşi dădu capul pe spate. În faţa lui, o filă albă mă orbea întocmai ca un reflector de email.

— Cum te cheamă?

Ton neutru.

Mi-am adus în faţă mîinile pe care, pînă acum, le ţinusem încrucişate la spate. Mă încurcau şi le-am vîrît

în buzunare. Era mai bine așa. Aveam o atitudine mai dezinvoltă, mai detașată. Îi răspund :

— Smail.

— Numele de familie ?

— Ben Lakhdar.

— Fiul droghistului mort acum două luni ?

— Da.

Mă recunoscuse. Fumul urca în vîrtejuri încete și cenușii în lumina clară a lămpii. Nu văzusem pachetul, dar am recunoscut parfumul. Tutun englezesc. Contrabandă prin Tanger, Oudja, Tlemcen. Eram informat.

Acest miros îmi reaminti cu o intensitate stranie imaginea pădurii de lîngă Lalla-Marnia, pădure ce trebuia traversată departe de calea ferată, după frontiera marocană, pe cărări puțin cunoscute de vameși și gărzile mobile. Revedeam distinct copacii, stejarii de plută, arbatușii cu fructele lor roșii...

— Ce mi se spune ? Că-mi rupi afișele ?

Același ton neutru. Aceeași voce plină și calmă. Nu era grăbit. Desigur, va sfîrși prin a mă întreba pentru cine lucrez. Și-mi va merge foarte prost dacă voi susține că le sabotam propaganda din propria mea inițiativă. Totuși, era adevărat.

Acest „Ce mi se spune" aproape mă făcu să zîmbesc. Îmi aduce aminte de fostul meu profesor. Și el își începea interogatoriile cu „Ce mi se spune ?"

„— Ce mi se spune ? Că ai spart fereastra mamei lui Abdallah ?"

Și totul se termina cu palme. Îl priveam lung pe Almaro, fără să răspund. Și ce se putea, de altfel, răspunde la o asemenea întrebare ?

Mă examina din dosul perdelei de fum. Din cînd în cînd, alunga fumul agitîndu-și leneș mîna în fața obrazului.

Pe mînă purta un inel cu briliant, ce strălucea la fiecare gest. Era genul de inel care-i încîntă pe proxeneții din cartierul Marinei.

Poate credea că păstrez tăcerea încurcată a unui puști prins în greșeală ? Adăugă sever, cu tonul sarcastic al unui pedagog care a ales deja cea mai crudă

pedeapsă cuvenită vinovatului şi-şi pregăteşte efectele :

— Ah ! Te distrezi rupînd afişele mele ?

Insistase asupra posesivului. Afişele „lui". Crima era gravă. Mă aşteptam la ceva în genul : „Ei bine, amice, ai s-o plăteşti scump !" sau „Ai să afli cît costă aceste glume..."

— Lucrezi tot la garajul Moretti ? mă întrebă.

La asta nu mă aşteptam. I-am răspuns maşinal :

— Tot.

Aflase, probabil, amănuntul acesta de la tatăl meu. Dar ce însemna asta ?

Luă un briceag şi începu să-şi cureţe unghiile cu o detaşare ce începea să mă sîcîie. În spatele meu, cei doi aşteptau, răbdători. Unul dintre ei se agită. Din scăpărarea unei brichete am ghicit că-şi aprindea şi el o ţigară. Almaro îşi ţinea capul uşor aplecat înainte, aşa încît îi vedeam începutul de chelie, în spatele unei zone de păr încărunţit. Această pată roşiatică îmi repugna, ca şi cum ar fi fost vorba de o boală respingătoare. Mă gîndeam la fotografiile unui Larousse medical, pe care-l răsfoisem, într-o zi, la capitolul afecţiunilor pielii capului. O oroare ! Dar Almaro îşi ridică fruntea, mă privi fix, ca şi cum mi-ar fi ghicit gîndurile. Era cît pe ce să-mi plec privirile. Mă întrebă :

— Cîţi ani ai ?

— Nouăsprezece.

Păru uimit. Ştiam că păream şi mai tînăr încă, datorită slăbiciunii mele, fără îndoială.

Continuă să-şi cureţe unghiile. Îl uram. Îmi încleştam dinţii pentru a nu ceda dorinţei de a-l insulta. O făceam în gînd.

Asta mă liniştea şi-mi frîna tentaţia de a apuca masa şi a o răsturna peste Almaro.

Ceea ce n-ar fi dus la nimic. Eram bine păzit.

Buzele mă usturau. Simţeam încă, în gură, gustul dulce al sîngelui. Ceea ce mă deranja mai mult era pleoapa umflată care mă împiedica să văd bine şi care-mi făcea, desigur, un cap idiot, comic, un cap de cîine de carte poştală cu veşnica pată rotundă pe ochi. Almaro avea o faţă largă şi riduri adînci care se de-

senau de o parte și de alta a nasului, încadrîndu-i gura plină, un bot. Avea bot, rît mai degrabă. Iar eu eram la discreția lui. La discreția acestui individ gras, cu cap de porc.

Și mai avea o barbă tare, rasă proaspăt. Toate punctele negre ale firelor alcătuiau o zonă albăstruie în partea de jos a obrazului, ca de jeg.

Începeam să mă satur de așteptarea asta. Miros de tutun. Mă făcea să mă gîndesc că nu mai fumasem de de la prînz. Privind țigara englezească a lui Almaro, mi-am adus din nou aminte de pădurea de la Marnia. Îl însoțisem o dată pe unchiul meu Idir, ajutîndu-l să treacă stofe de contrabandă de la Oudja la Tlemcen. Și fiecare balot de stofă conținea mai multe pachete de „Camel". Toată noaptea, în timpul acestui marș forțat printre copaci, încovoiat sub patruzeci de kilograme de stofă, mă gîndisem la țigări, la mirosul lor.

Deodată Almaro se îndreptă. Aruncase briceagul și, cu mîinile așezate pe birou, cu capul sus, încruntat (avea niște sprîncene enorme, care se uneau aproape la rădăcina nasului) mă întrebă, de data aceasta cu o voce hotărîtă, puțin mînioasă. :

— Cine te plătește ca să faci asta ?

N-am răspuns imediat. Dar îmi dădeam seama că mă clătinam. Încercam să mă țin nemișcat, cu picioarele ușor depărtate, și brațele atîrnînd, și-mi amintesc că în momentul acela grija care mă domina era aceea de a nu da impresia că mi-e frică. Clătinarea aceasta mă ului și mă iritä, crezînd că, fără să-mi dau seama, puteam face gesturi sau lua expresii pe care dușmanul meu le-ar interpreta ca fiind semne ale fricii. Am răspuns cu hotărîre :

— Nimeni.

Și vocea mi se păru clară și gravă.

Almaro mă privi clipind din ochi, cu un aer pătrunzător. (Din nou amintirea bătrînului meu învățător : „Cine a furat cartea lui Ferbat ? Privește-mă în față !")

Dar ochii lui Almaro, foarte negri, duri și poruncitori, aveau o strălucire extraordinară, expresia unei mînii animalice, primitive. Cu adevărat, mă fascina. Și,

atunci cînd își întoarse ușor capul pentru a-și căuta briceagul, ochii mei urmăriseră gestul, privind cu un fel de năuceală mîna ce intra în zona luminoasă a lămpii.

— Dragul meu, nu trebuie să te încăpățînezi. Știu bine că tu nu ești responsabil...

Vocea sa ajungea la mine joasă și caldă, puțin nazală, oarecum cordială.

— ... Adevărații responsabili sînt cei ce te împing să faci asta. Riscurile sînt pentru tine, înțelegi? Ei stau liniștiți. Nu trebuie decît să plătească cu banii lor englezești. Trimit să-și frîngă gîtul niște băieți cumsecade, care nu știu exact despre ce e vorba în realitate și încasează loviturile. Îți repet: nu tu ești responsabil. Cei pe care trebuie să-i prindem sînt ticăloșii care au abuzat de... lipsa ta de discernămînt, pricepi?

Dacă pricepeam? Mă lua drept imbecil. Și micul exemplu de elocință pe care mi-l dăduse traducea perfect disprețul lui pentru mine. Un dispreț care mă făcea să turbez.

Acum mă privea cu atenție și fața sa nemișcată, în lumina verde și clară a lămpii, era aidoma unei măști de ceară. Emailul crud al ochilor, mobilitatea jenantă a privirilor făceau iluzia și mai puternică.

Am vrut să răspund. Dar gîtul mi-era uscat și, mai ales, cuvintele mi se învălmășeau în minte. În cele din urmă, am spus:

— Am făcut-o singur.

— Cum?

Vorbisem prea încet, nu mă auzise bine. Cu gîtul întins și sprîncenele ridicate, aștepta să repet ceea ce spusesem.

— Am făcut-o singur.

— Singur? rînji el, strîmbîndu-și gura, ca pentru a mă imita. A făcut-o singur, dobitocul ăsta mic... Singur!

Întindea cuvintele, luîndu-și tovarășii drept martori.

Nu m-am clintit, atent să nu clipesc. Știam, de asemenea, că în momentele de emoție mărul lui Adam mi se mișca agitat. Trebuia să-mi rețin respirația, ca să rămînă liniștit.

Almaro își luă țigara cu un gest brusc, trase cu poftă din ea, o strivi apoi în scrumieră și-l vedeam, prin vălul de fum, frămîntînd-o cu furie.

Mă gîndeam: „ca să mă facă să vorbesc, mă vor bate!“

O trăsură trecu prin fața casei, în trapul liniștit al calului. Zgomotele regulate ale copitelor se îndepărtau, sunetul lor devenea mai clar și, atent, îmi imaginam strada calmă, lumina lampadarelor, frunzișurile de deasupra gardurilor grădinilor, și simțeam o tristețe de animal prins în cursă.

Și cînd uruitul trăsurii muri în depărtare, privi cu puțină stupoare biroul de acaju și figura brutală a lui Almaro, în conul de lumină gălbui al lămpii.

— Să admitem că ai făcut-o singur, să admitem (Luase, de data aceasta, un ton ironic, fals afabil). De ce ai făcut-o?

Am rămas mut. Credea că refuz să răspund. De fapt, căutam cuvintele cele mai exacte pentru a explica ceea ce făcusem. Dar Almaro își ieși din fire:

— De ce-mi rupeai afișele? Ai să răspunzi, nu?

Uitase. Se ridicase, dintr-o dată, în picioare. Scaunul se răsturnă în spatele lui. Era o liniște apăsătoare, de catastrofă. Almaro, în picioare, cu ochii ieșiți din orbite, era luminat de jos în sus. Un cap retezat, palid, buhăit, cu pete de umbră, așezat pe enormul glob de lumină.

Am răspuns cu efort:

— Nu vreau... ca muncitorii de aici... să meargă în Franța să muncească... pentru nemți.

— Ah! tu...

Rămăsese sufocat. Acest „nu vreau“ al meu îl lovise ca o înjurie. Opuneam voința mea voinței lui... Mă ridicam, îndrăzneam să mă ridic împotriva lui, a lui Almaro!

Știam că, în general, nu reușea să racoleze decît oameni din ținuturile cele mai înapoiate, mai primitive, niște nenorociți pe care-i văzusem o dată, în port, la îmbarcare, în burnusurile lor pămîntii.

— De ce te amesteci, lichea?

Își încrucișase brațele. Fălcile căzute îi tremurau. Nările i se dilataseră, deschisese larg ochii. Mă făcea să mă gîndesc la un pește.

Dar mai mult decît răspunsurile mele, calmul pe care-l afișam l-a înfuriat. Înconjură biroul, își încurcă picioarele în firul electric al lămpii, lovi cu piciorul în aer și se proțăpi în fața mea. Toată această masă gîfîitoare mirosea a pomadă, tutun și sudoare. Cei doi din spatele meu se apropiaseră pentru a preveni o revoltă din partea mea.

Almaro repetă cu o voce care se spărgea.

— De ce te amesteci, vierme?

Bănuiam că mă va lovi. Aveam o dorință nebună să lovesc eu primul, să-i proiectez un pumn în plină figură.

Dar Almaro se liniști, își puse mîinile în buzunare. Auzeam aerul șuierîndu-i în gît, în nas. Ochii i se făcuseră enormi.

Cu cei trei dușmani în jurul meu mă gîndeam că bătaia pe care-o voi lua mă va ținti la pat cel puțin șase săptămîni. Stomacul și pîntecele mi se strînseră, gura-mi era uscată și fiori ciudați îmi zvîcneau în ceafă. Din instinct, mi-era frică. Unul dintre cei doi indivizi mă va lovi din nou prin spate. Aș fi vrut să fac cîțiva pași înapoi, să mă sprijin de perete, pentru a fi protejat puțin.

Almaro vorbea, dar îl auzeam cu greutate. De altfel, acum nu-mi mai păsa de ceea ce-mi va spune. Așteptam bătaia și eram preocupat, mai ales, să-mi domin începutul de panică. „Au să-mi rupă și cîteva coaste!" Vocea ajungea cu greu la mine, răsuflată, grea, înceată, dar insistentă, apăsînd cuvintele, așa încît am auzit totuși:

— ... Fiindcă nu ești decît un mic ticălos fără importanță, te las de data asta!

Și în timp ce ascultam cu aviditate aceste cuvinte, o violentă pereche de palme mă lăsă îndobitocit, cu capul în flăcări, cu ochii plini de lacrimi. În același moment, fără să fi putut reacționa, căutînd să „recuperez", cu brațele moi și creierul tulburat, m-am simțit îmbrîncit, înșfăcat, împins, tîrît afară. Înainte de a

ajunge la scări, o lovitură de picior mă atinse dureros în coapsă.

De data asta, era cît pe ce să scot un strigăt.

Am început să cobor, cu dificultate, primele trepte. Eram năuc, cu urechile șuierînd. Auzeam vocea lui Almaro deasupra capului :

— Cară-te ! Dispari ! Și să nu mai aud vorbindu-se de tine ! Te va costa !

Ușa se trînti.

Liniștea se porni să toarcă încet în jurul meu. Zgomotul senin al unui ceas. M-am sprijinit de perete.

Atunci am văzut, jos, o femeie care mă privea. O femeie de patruzeci de ani. Era palidă și părea alarmată. Am coborît mai departe și am trecut pe lîngă ea fără a spune nimic. Dealtfel, n-aș fi putut vorbi. Își ținea brațele încrucișate ca și cum i-ar fi fost frig. Abia atinsesem poarta cînd am auzit-o urcînd în grabă scările. Nici măcar nu m-am întrebat cine este. Afară, în lumina obscură, m-am oprit. Fierbeam de ură. Eram desperat și slab, ca la sfîrșitul unei boli. Grădina era mare și cenușie, cu pete albastre de umbră sub copaci. Îmi venea să vărs.

52... Era numărul vilei. O cifră neagră pe placa de email alb.

52... Nu cumva să uit. Să nu uit nimic. Eram pe Télemly. Am luat-o din loc cu pași mici, de infirm, tîrînd piciorul.

Îmi repetam cu furie că nu voi uita, nu, nu voi uita nimic. Niciodată.

Într-un ungher, erau doi îndrăgostiți întîrziați care, strînși unul în celălalt, șușoteau. Cînd am trecut pe lîngă ei, au tăcut.

II

Intrînd la mine, m-am aruncat pe pat. Eram acoperit de sudoare.

În camera de alături, bătrîna mea proprietăreasă se auzea tîrîndu-şi papucii şi certîndu-şi pisicile.

Almaro. Doar imaginea lui în minte. Îmi repetam că ar fi trebuit să-i sar de gît. De ce nu am reacţionat? De ce nu am lovit şi eu? Ce mă paralizase oare? Eram agitat. Îmi muşcam pumnii. Tot ceea ce mai simţeam era ura. Mi se părea că îmi va exploda capul şi cred că începusem să am febră. M-am sculat de mai multe ori, ca să-mi spăl faţa fierbinte cu apă. Tîrziu în noapte, am reuşit să adorm, dar l-am visat pe Almaro. Ochii lui enormi îmi dădură un somn chinuit.

Cînd m-am trezit, era de mult zi. Uitasem să trag ceasul şi ar fi trebuit să fiu la lucru la Moretti la ora şase. Oricum nu vroiam să merg la garaj. Nu vroiam să văd pe nimeni.

Coapsa mă durea. Avea o vînătaie violetă, galbenă pe margini. Am pipăit maşinal carnea dureroasă şi uşor umflată. M-am gîndit apoi la ochiul meu cu pata cea neagră şi m-am dus în faţa oglinzii. Cumplit. Pleoapa umflată avea o respingătoare culoare maronie şi, împreună cu buzele zdrobite, îmi compunea o figură lamentabilă, ridicolă.

M-am culcat din nou. Era imposibil să arăt lumii o asemenea mutră. Nu mă voi putea întoarce la Moretti pentru cîteva zile. Dar, în fond, găsisem un pretext pentru a nu ieşi, pentru a sta în cameră şi a reflecta la mijloacele de răzbunare. Fiindcă Almaro trebuia să plătească. Amintirea a ceea ce se petrecuse în ajun îmi făcea încă mîinile să tremure.

Pentru prima oară în viaţă încercam un sentiment de umilinţă atît de intens, de desperat. Mai mult decît oricînd, mă simţeam singur, sărac, ameninţat. Ce justiţie îmi va da dreptate? Ce răzbunare, ce bucurie, ce victorie va putea compensa acest dezgust de a trăi care, în dimineaţa asta, mă zdrobea, îmi golea sufletul?

Am auzit un fîşîit. Inima începu să-mi bată repede. Eram conştient de faptul că acest zgomot provenea dintr-o realitate familiară şi totuşi imaginaţia mea bolnavă inventa sosirea lui Almaro; îl provocasem în gînd şi venea să mă sfideze.

Deşi raţiunea mea respingea o asemenea absurditate, vocea ei nu era suficient de puternică.

Mi-am reţinut respiraţia.

Uşa se deschidea.

Uşa care dădea în apartamentul bătrînei se rotea încet.

Proprietăreasa intră, neagră şi cocîrjită, însoţită de un clinchet de chei. Purta o căldare goală şi un făraş. Venea să facă curat. Desigur, doar ea putea intra în felul ăsta. Am respirat uşurat. Eram un idiot.

Cînd bătrîna mă zări, rămase nemişcată, privindu-mă.

Avea cel puţin şaptezeci de ani şi părea cufundată în ea însăşi, cu capul aşezat direct pe umeri şi fusta înconjurîndu-i toracele. Părul său alb avea, pe alocuri, reflexe galbene. Nu-mi plăcea obrazul ei ascuţit şi cenuşiu, nici mîinile osoase.

Mă întrebă:

— Nu munceşti astăzi?

Detestam tonul acesta răuvoitor, pe care-l avea chiar spunînd lucrurile cele mai banale. Am răspuns sec:

— Nu.

Făcu cîţiva paşi prin cameră, privind în jurul ei cu un aer de dezgust, ca şi cum ar fi măsurat tot răul pe care i-l voi mai aduce.

Începu apoi să măture, gemînd. Această văicăreală, ce însoţea frecarea periei pe pardoseală, mă enervă în asemenea hal, încît fu cît pe ce să-i strig să lase totul şi să plece imediat. Dar eram înţepenit şi mi se părea că orice cuvînt mi-ar cere un efort epuizant.

Cîteva minute mai tîrziu, bătrîna îmi vorbi deodată, fără să se întoarcă.

— Ce ai ? Eşti bolnav ?

Avea un puternic accent italian. Era siciliană din Siracuza şi se numea Flavia. Repetă :

— Ei ? Eşti bolnav ?

Fără îndoială, îi era teamă să nu fi fost concediat la garaj. Se gîndea la chirie. Erau mulţi şomeri la Alger de la sfîrşitul anului 1940 şi, deşi ştia că sînt un bun mecanic, îşi spunea, poate, că la Moretti, ca şi în alte părţi, vor începe, la nevoie, prin a concedia muncitorii tineri.

I-am răspuns :

— Bolnav, da...

Se opri din măturat. Mă privi în oglindă, şi ochii ei mă stinghereau. Mi-i aminteau pe ai lui Almaro.

Bătrîna văzu că o priveam şi eu şi începu să frece oglinda ca şi cum ar fi vrut să-şi şteargă propria imagine. Soarele o atinse, luminînd-o dintr-o parte.

Am închis ochii. Am auzit apoi zgomotul slab al cîrpei pe lemnul lustruit al dulapului. Alte zgomote urcau din casă şi din stradă. Nu le auzeam de obicei, fiindcă alcătuiau toate, atunci, o rumoare confuză, căreia nu-i dădeam importanţă, dar acum auzeam strigătele copiilor amestecate cu sunetele unui aparat de radio şi traversate de o voce de femeie. Mă întrebam dacă toate acestea sînt adevărate, dacă sunetele existau în afara mea şi nu era vorba doar de una dintre iluziile pe care ţi le dă febra. Un camion greu trecu, făcînd ferestrele să se clatine.

Am deschis din nou ochii şi am rămas uimit de ceea ce vedeam. Bătrîna Flavia, crezînd că am aţipit, se apropiase de mine. Nemişcată, rotundă şi sură ca o cucuvea, mă privea rezemată de coada măturii.

Avea o expresie în acelaşi timp avidă, dispreţuitoare şi răutăcioasă. Nu păru în nici un fel încurcată cînd am surprins-o astfel. Vorbi pe un ton foarte satisfăcut, rînjind, astfel încît îi vedeam dinţii înnegriţi în trandafiriul şters al gingiilor.

— E ! nu eşti bolnav ! Te-ai bătut şi ai luat o chelfăneală...

Părea mulțumită de a mă fi prins în flagrant delict de minciună și, poate, și de a fi descoperit că fusesem cotonogit.

Mi-am ieșit din sărite și nu știu cum am reușit să mă stăpînesc. Continua să-mi privească buzele zdrobite, pleoapa umflată, apoi ridică din umeri fără să spună nimic ; avea în ochi o lucire de răutate.

Pentru prima oară îmi citeam înfrîngerea în niște ochi străini. Simțeam o furtună izbucnind în mine. Bătrîna, aplecată, strîngea cu fărașul gunoiul de pe jos. Mișcările ei măsurate și calme mă întărîtară. I-am strigat :

— Da ! Am luat bătaie ! Dar nu s-a terminat ! Nu, nu s-a terminat ! Am să mă răzbun ! Am să mă răzbun !

Bătrîna se îndreptă și își întoarse fața spre mine. Nu era uimită, ci serioasă. Gravă. Simțeam, înfruntîndu-i privirea, cum mă pătrunde ura și-mi cuprinde întreaga ființă. Am privit-o așa cum l-aș fi privit pe Almaro. O uram așa cum îl uram pe Almaro !

Își luă căldarea, mătura, peria și cîrpa de praf și se îndreptă spre ușă. Într-adevăr, semăna cu o cucuvea. Se întoarse și-mi spuse ca pentru ea însăși, cu o voce spartă și gravă :

— Ai să faci, curînd, prostii mai mari decît tine și asta nu-ți va aduce nimic...

Închise ușa.

Întinzîndu-mă, am murmurat :

— Cățea !

Eram scăldat în sudoare și mușteie bîzîiau în jurul patului.

III

Marți, seara

Veni noaptea și valurile ei sumbre, ce curgea în spatele ferestrei, păreau să pătrundă în mine, înfiorîndu-mă. Nu mai puteam rămîne în casă. M-am ridicat dintr-o săritură.

În oglindă, mi-am examinat încă o dată pleoapa și buzele. M-am gîndit la Monique care se va alarma, poate, de dispariția mea. Dar nu vroiam să-mi vadă obrazul tumefiat. De mai mult de o săptămînă nu mă culcasem cu ea. A! e adevărat! Cuvîntul ăsta îi displăcea. Ținea la expresia: „raporturi intime". Deci, de mai mult de o săptămînă nu avusesem raporturi intime. Deodată, mi se făcu dor de trupul ei subțire, de sînii ei fremătători! Totuși, întîrziam privindu-mă în oglindă și simțeam indispoziția pe care-o aveam întotdeauna cînd făceam asta. Hotărîndu-mă brusc, mi-am îmbrăcat haina și am ieșit grăbit. Coborînd scările, n-am întîlnit pe nimeni. Mergeam tîrînd piciorul. O femeie, la colțul străzii, mi-a făcut semn surîzînd, dar am trecut pe lîngă ea fără să răspund. Urcînd niște scări, am ajuns în fața vilei.

Oboseala mersului și emoția făceau ca inima să-mi bată mai repede. M-am oprit în fața grilajului, nemișcat, cu spatele sprijinit de un zid.

Numărul 52?

Trecu un troleibuz. Toate chipurile ce se zăreau în dosul geamurilor aveau culoarea cărnii moarte, sub lumina de camuflaj.

Mi-am vîrît mîinile în buzunare, pipăindu-mi cuțitul. Casa părea nelocuită. Nici o lumină. În lumina lunii ce se ridica, palmierii din grădină păreau tăiați din foi de zinc. Am căutat la primul etaj fereastra biroului. Fără

îndoială, a treia din stînga. Ieşisem urmînd aleea din dreapta. Trecusem pe sub ramurile unui ficus. Nu-mi aminteam acest ficus, dar ţineam bine minte amfora aşezată pe marginea straturilor de flori.

Trecu un ciclist, aplecat pe ghidon. Apoi o tînără fată îmi aruncă, în trecere, o privire furişă. Aşteptarea mea în faţa vilei putea să pară suspectă. Dar stăteam pironit acolo, fascinat de această faţadă albă, de aceste storuri trase.

Nici un cîine. Cineva care ar vrea să intre în grădină nu ar avea decît să sară îngrăditura la marginea ei şi să înainteze la adăpostul copacilor pînă la colţul casei. Ar putea apoi să se caţăre pînă la balcon, ajutîndu-se de burlan. I-ar trebui espadrile noi, cu tălpi de sfoară. Cercevelele erau uşor de deschis. Adeseori, ajunge un cîrlig de sîrmă pentru a deschide fereastra dinafară...

Încă un trecător care, nevăzîndu-mă, mă atinse. Avu o uşoară tresărire zărindu-mă şi grăbi pasul, pierzîndu-se în umbră. Puţin timp după aceasta, luna se ivi deasupra acoperişului, luminînd grădina, luminîndu-mă pe mine... Mi se păru, deodată, că sînt dezbrăcat, că hainele mi-au alunecat la picioare. Acum mă vedeam bine.

Alt troleibuz trecu şuierînd, cu farurile sale rotunde, cu lumina sa albastră. Călătorii, cu braţul ridicat, atîrnaţi de curelele de piele, păreau nişte peşti uscaţi, înşiraţi pe sfoară. Îmi rămase, totuşi, în minte imaginea unei maure care-şi aranja vălul. O fată frumoasă, albă...

Dar de ce să intru în casă? Puteam aştepta, întins pe balcon, să-l surprind pe cel ce va deschide fereastra! Almaro o deschidea, iar eu ţîşneam!

Trebuia să lovesc cu putere, să-l dobor din prima lovitură şi să fug pe acelaşi drum pe care venisem. Nu mă mişcam, dar gestul de violenţă se desena în muşchii mei, o undă sălbatică se mişca în mine... Îmi plăcea să-mi imaginez scena: Almaro în faţă, stupefiat, cu sprîncenele ridicate. Lovitura mea, în mijlocul frunţii, îl trimitea la pămînt. Mă năpusteam asupra lui. Trebuia să-i las o amintire durabilă... Stăteam încă nemişcat, sprijinit de perete, şi simţeam că ceva în mine se înăspreşte şi nu se va mai înmuia nicioadtă.

M-am întors către luminile Algerului, ce străluceau printre frunzele copacilor. Îmi părea că, din ornamentul în care mă întorsesem în faţa casei lu Almaro, nu mai eram un străin în oraşul meu. De-acum înainte, fiind şi mai conştient de hotărîrea mea, voi putea merge pe străzi ca pe un domeniu unde nici oamenii, nici lucrurile nu mă vor mai refuza.

— Voi reveni...

Această hotărîre, ştiam, purta povara unei ameninţări neîndurătoare. Deocamdată, era imprudent să-mi prelungesc pînda. Dacă m-ar surprinde vreun agent, mi-ar pune întrebări fie şi pentru faptul că imobilitatea mea în acest loc îl intriga. Să plec, deci... Dar casa aceasta părea să mă reţină. Eram înţepenit. Noaptea mirosea a garoafe. Aceeaşi noapte, aceleaşi umbre ca şi înainte, şi acelaşi parfum dulceag. O clipă, mi-am închipuit silueta înaintînd în grădină şi inima mi-a bătut mai repede. A trebuit să fac un efort pentru a pleca...

O maşină sosi, anunţîndu-se printr-un claxon scurt. O enormă maşină neagră. Se opri în faţa vilei. Am avut prezenţa de spirit de a mă lipi de zid, în umbră.

Zgomotul motorului muri, iar noaptea mi se păru imensă, ca în mijlocul unui deşert.

Doi bărbaţi coborîră din maşină.

Cel care se aplecă asupra şoferului era Almaro. Îmi reţineam respiraţia. Am auzit cîteva cuvinte repezi. Automobilul plecă. Nu fusesem reperat, dar simţeam, totuşi, o povară enormă pe umeri.

Împingînd portiţa cu piciorul, Almaro mă zări. Eram încordat, pregătit să-l înfrunt. Mi-am deschis cuţitul în buzunar şi-l ţineam cu lama în sus, pentru a-l scoate mai repede. Dacă Almaro va veni spre mine, îl voi aştepta. Îl voi lovi în pîntece.

Dar nu se mişca. Lumina îi cădea în spate, iar faţa îi era neagră. Asta mă impresiona cel mai mult : masca aceasta neagră, a cărei expresie n-o puteam ghici. Cel care-l însoţea se oprise în mijlocul aleii. Aştepta. Inima îmi bătea repede şi puternic şi respiram repede. Muşchii mă vor asculta.

Între el şi omul întunecat împietrit în spatele grilajului era o legătură pe care nu reuşeam s-o rup. Aştep-

tam, fără a şti ce anume. Aşteptam şi ştiam că ura, de data aceasta, îmi va înzeci forţele dacă voi fi atacat. Eram sigur că voi lovi, că voi lovi cu turbare, cu o putere înspăimîntătoare, şi nimic nu-mi va rezista ! Dar Almaro nu se mişca. Aştepta, poate, să fac o mişcare ameninţătoare. Avea, desigur, un revolver. Nu va ezita să tragă. Mă cuprinse un fel de delir, în ritmul respiraţiei mele sacadate. Simţeam dorinţa de a mă arunca asupra lui. Va trage ? Nemişcarea sa era de temut. Părea mai mic, aplecat înainte. Mă recunoscuse şi se păzea ! Nu m-am mai putut stăpîni şi i-am urlat în arabă :

— Lepădătură ! Porcule !

Mi se păru că vocea mea avea o rezonanţă impresionantă, că toată lumina aceasta albă, calmul acesta lunar se vor nărui cu un vuiet terifiant. În exaltarea mea, am simţit teama strîngîndu-mi pieptul. Am făcut cîţiva paşi în lături, fără a-l părăsi pe Almaro din ochi. Eram sigur că va trage la prima mişcare ce i se va părea suspectă. Nu asta făcea să-mi bată inima, ci ciuda de a fi încă o dată la discreţia lui Almaro. De a fi obligat să fug, fiindcă nu aveam decît un cuţit mizerabil. De a mă recunoaşte învins, mereu învins. Mereu umilit...

M-am îndepărtat încet, cu ochii ţintuiţi asupra siluetei din spatele grilajului.

Almrao nu schiţase nici o mişcare cînd îl insultasem. Ar fi putut să tragă. De ce nu a făcut-o ? Am strigat din nou :

— Ai să plăteşti într-o zi !

Dar această ameninţare mi se păru atît de zadarnică, de derizorie, încît am plecat în grabă. Eram umilit, plin de o furie neputincioasă, de dezgust. Ce însemnătate avea dacă celălalt mă va împuşca ? Acceptam să mor. Meritam. Să fiu doborît pe caldarîm, cu un glonte în spate ?

M-am întors epuizat în camera mea. Coapsa mă durea. Simţeam, în tot piciorul, o durere profundă ce se răspîndea în carne.

Uitîndu-mă în oglindă, am văzut o figură rătăcită şi mi-am plecat ochii.

IV

Era cald, deşi deschisesem fereastra. Transpiram abundent, întins în pat.

Încercam să-mi explic atitudinea lui Almaro. Desigur că-şi imaginase un atentat. Cum altfel şi-ar fi explicat prezenţa aceea în faţa casei sale, dacă nu ca pe o intenţie de a mă răzbuna? Îndată ce mă văzuse, se pusese în gardă şi scosese revolverul. N-am putut distinge arma în întuneric, dar o avea, desigur, în mînă.

Îi fusese, deci, frică! Îi fusese frică de mine! Gîndul acesta îmi făcea plăcere. Vroiam să cred că Almaro se va teme de acum înainte, că se va păzi. În fiecare zi, la orice oră, îi va fi frică să nu apar din umbră, din dosul unui zid, din spatele unei maşini, pentru a-l ucide.

Fumam nervos.

Oglinda lavaboului era chiar în faţa patului şi, de fiecare dată trăgeam din ţigară, vedeam aprizîndu-se un arc de foc. Timp de cîteva minute, am încetat să reflectez, amuzîndu-mă să-mi descopăr faţa, doar faţa, o mască roşiatică pe un fond verde, la fiecare izbucnire a acestei flori luminoase. O mască îngustă, cu două orificii de umbră în locul ochilor, ca şi cum aş fi avut orbitele goale.

Aşa-mi va arăta figura atunci cînd voi fi mort. Această faţă uscată, această piele transparentă, aceste pete întunecate, sub sprîncene şi tîmple. Nu-mi era frică de moarte. Mă gîndeam adesea la moarte şi nu mă tulbura. Noaptea asta, totuşi, jocul oglinzii mă nelinişti. N-aş fi vrut să mor înainte de a mă fi răzbunat pe Almaro. Nu puteam îndepărta această idee. Am început să-mi închipui fie că eram lovit de o boală gravă, sau

că fusesem victima unui accident şi părăseam spitalul pe uşa din dos...

Mă gîndeam că în asemenea cazuri ceea ce mă face să desper va fi nu siguranţa morţii apropiate, ci conştiinţa faptului că Almaro continua să trăiască...

Am tras din nou din ţigară, pentru a vedea apărînd în oglindă figura mea cu frunte enormă şi obrajii scobiţi, dar deodată am distins ochii sub arcurile întunecate ale sprîncenelor. Străluceau ca şi cum aş fi avut două perle albe în fundul ochilor. Mi-am spus că-l voi ucide pe Almaro şi-mi va fi, apoi, nu indiferent, ci uşor să mor.

miercuri

Către prînz, Flavia veni să facă curat. Intră pe furiş. Am auzit, totuşi, clinchetul cheilor şi m-am trezit. Nu vroiam să-i vorbesc. M-am făcut că dorm. Printre gene, o vedeam cenuşie şi neagră în lumina vie a ferestrei.

Se apropie de pat. E neplăcut să stai culcat astfel, în voia unei priviri atente. Aveam chef să fac comedia unei treziri bruşte. Am auzit-o mormăind cîteva cuvinte, apoi plecă. M-am dat jos din pat şi am început să mă rad. Tocmai în acest moment, nişte paşi întîrziară pe palier. Cineva se opri în faţa uşii. Mă gîndeam că dacă au venit să mă ridice, aş avea un aer idiot cu săpunul pe obraz şi l-am şters în grabă. Se auziră bătăi în uşă. Cine ştie? Almaro, neliniştit poate, îmi trimitea poliţia. Mi-am strîns cureaua cu două găuri. Eram hotărît să rezist. Se auzeau voci. Era bătrîna:

— E acasă. Doarme. Bateţi mai tare!

(Ticăloasa! Gata să mă trădeze, desigur!)

— Am bătut. E bolnav?

(Vocea mi se păru cunoscută).

— O să vedeţi...

Din nou, bătăi în uşă, mai tare de data asta şi cu oarecare nerăbdare. Mă priveam în oglindă, încovoiat, foarte palid.

— Smail !

Mă înşelasem. Era Fernandez. Eram foarte surprins. Nici măcar nu m-am gîndit să deschid.

— Smail ! strigă celălalt, ciocănind în uşă.

Ce vroia ? Nu mă mişcam. Pentru ce venea să mă deranjeze ?

Am deschis în cele din urmă, clipind din ochi pentru a-l face să creadă că tocmai mă trezisem.

Fernandez, în faţa mea, mă privea cu uimire.

— Ce ţi s-a întîmplat ? Te-ai bătut ?

— Intră ! Nu-i nimic...

Eram nervos. Mă sîcîia felul lui de a mă privi. Credea, fără îndoială, că m-am luat la harţă cu careva şi fusesem cotonogit.

— Aşază-te ! Vreau să mă bărbieresc.

Se aşeză pe marginea patului şi scoase un pachet de ţigări.

— Ei, ce te aduce la mine ?

Vocea îmi era de-o veselie forţată. Aş fi vrut să nu stea prea mult. Îmi răspunse calm :

— Nu mai apăreai la atelier şi am vrut să ştiu ce ţi se întîmplă.

— Ce mai e nou la garaj ?

— Nimic deosebit. Dar ai să fii concediat... Se suprimă nişte posturi.

N-am răspuns nimic. Toate astea mă lăsau indiferent. Adăugă.

— Fumezi ?

— Îndată.

Îşi aprinse ţigara cu grijă. Îmi dădeam seama că nu era grăbit şi că nu venise doar pentru a vedea ce mai fac.

Mă uitam prin oglindă la faţa sa ingustă şi ochii galbeni. Era foarte palid, cu obrajii spuziţi de pistrui. Purta o haină albastră de mecanic şi un pantalon kaki, amintire din '39—40, perioadă pe care o petrecuse la Nancy, la tancuri. Prizonier în iunie. Evadase în iulie, în ajunul plecării în Germania. Era un tovarăş bun, care ţinea la mine cu adevărat. Dar pica rău. În momentul ăsta simţeam nevoia de a fi singur.

— Cine ţi-a făcut asta? mă întrebă.

— Ce anume?

Ştiam, bineînţeles, că era vorba de figura mea umflată, dar n-aveam chef de vorbă.

Păru încurcat cînd m-am uitat la el. Făcu o mişcare rapidă cu mîna în care ţinea ţigara şi spuse surîzînd pe jumătate:

— Ei bine, te-ai bătut?

Tocmai mă rădeam sub bărbie. O zonă dificilă, unde părul creşte în toate direcţiile. Era, probabil, mirat că întîrzii cu răspunsul. M-am gîndit la mutra pe care o vor face cei de la garaj cînd le va spune:

— Smail a fost atacat de nişte tipi dintr-o maşină în timp ce rupea afişe Todt!

Fernandez aştepta. Urmărea cu privirea mersul maşinii de ras sub bărbie, legănîndu-şi picioarele pe marginea patului.

În cele din urmă, am răspuns foarte repede:

— Doi indivizi s-au aruncat asupra mea.

— Pentru ce?

Era cît pe ce să strig, pe atît eram de surescitat:

— Mă agasezi! Cine-ţi dă dreptul să-mi pui întrebări?

Dar am răspuns:

— Tocmai rupeam nişte afişe...

Părea interesat. Se îndreptă, îşi uită ţigara în colţul gurii, ceea ce-l obliga să clipească des.

— Afişe? Ce fel de afişe?

— Pentru fortificaţii, în Franţa.

— Cine erau tipii?

— Nu ştiu. Au coborit dintr-o maşină.

— Te-au surprins?

— Da.

— Europeni?

— Da.

Mă va lăsa în pace, acum. Nu voiam să-i povestesc urmarea.

— Ticăloşii, murmură Fernandez.

Părea sincer indignat. Ştiam că aparţine unui grup de rezistenţă din Alger.

— Dacă te-ar fi dat pe mîna poliţailor, ai fi putut foarte bine ajunge la Méchéria sau într-un lagăr şi mai infect.

Îşi aprinse o nouă ţigară, cu mişcări scurte şi precise. După fiecare fum, clătina din cap.

— Şi ştii cine e feciorul de căţea care se ocupă de încadrarea muncitorilor pentru nemţi?

Făcu o scurtă pauză, fără să mă privească. Ştiam că-mi va vorbi despre Almaro. Aşteptam urmarea cu o nerăbdare răutăcioasă.

— Un fost asociat de-al lui Moretti. De cînd lucrează pentru comisia italo-germană, cîştigă enorm!

Toate astea le ştiam şi nu i-am răspuns nimic. Tocmai îmi rădeam porţiunea de deasupra buzei.

— E primejdios, fiindcă nu e prost, continuă Fernandez, şi are curaj. Şi, de asemenea, fiindcă vorbeşte foarte bine araba. Iubeşte banii şi cîştigă o mulţime pentru fiecare nenorocit pe care reuşeşte să-l trimită în Franţa... şi cred că a organizat şi un trafic cu intendenţa lui Rommel.

Se animă dintr-o dată. Faţa albă deveni trandafirie, îi apărură pete pe frunte şi obraji, ca şi cum l-ar fi prins soarele.

— E un ticălos... un tip care ar trebui omorît!

De data aceasta am crezut că pentru mine repetase, că era vorba de un sfat indirect, de o încercare de a mă împinge, de a mă încuraja. Mă încălzisem şi mă simţeam uscat pe dinăuntru, ca şi cum aş fi fost îndopat cu cenuşă fierbinte. Oglinda mi-l arăta acum nemişcat în faţa ferestrei. M-am întors ca să-l privesc mai bine şi să verific dacă mă înşelam. Dar vorbise pentru el. Nu-mi mai dădea atenţie. Oglinda strălucea în lumina soarelui, iar eu simţeam pe obraz solzi luminoşi arzîndu-mi pielea. „Un tip care ar trebui omorît!" Şi alţii îl urau! Alţii, care nu fuseseră bătuţi, insultaţi, umiliţi ca mine! Petele de lumină mi se mişcară pe faţă, păream atins de o boală îngrozitoare. Fernandez se îndepărtă de fereastră şi razele de soare se răspîndiră pe podea...

— N-ai luat numărul maşinii?

Uimit, m-am întors pe jumătate. Vroiam să-mi alcătuiesc o figură zeflemitoare, dar mi-am amintit la timp că asta mi-ar da o înfățișare și mai hidoasă.

Am ridicat din umeri.

— Bineînțeles... spuse Fernandez, ca și cum ar fi admis că întrebarea era idioată.

Oare va pleca? Mă bărbierisem deja. Mi-am spălat fața cu apă rece și mi-am tamponat-o cu grijă. Aș fi vrut să plece, dar nu părea deloc grăbit. Lucra în echipa de dimineață și-și terminase cele opt ore de lucru.

Am început să-mi șterg mașina de ras.

Fernandez aștepta, fără îndoială, să termin, ca să abordeze subiectul esențial al vizitei sale. Nu venise doar să afle ce mai fac. Se plictisea. Simțeam nevoia de a fi singur și făceam eforturi pentru a nu-mi arăta enervarea. L-am întrebat, totuși:

— Ai văzut-o pe Monique?

Știa că eram prieteni.

—Da. E bine. Ieri seară, m-a întrebat de tine. I-am spus că voi trece astăzi pe aici.

Dispariția mea bruscă trebuie s-o fi surprins.

— E o fată de treabă, adăugă Fernandez. Pare să țină la tine.

De data asta atinsese unde trebuia. Vorbele lui îmi făcură plăcere. Și am regretat, deodată, că nu m-am purtat mai prietenos.

De cînd plecaseră din Roubaix, în septembrie 1940, Monique, tatăl și fratele ei conduceau un restaurant unde luam masa cu ceilalți de la Moretti.

Înaintea mea, Monique cunoscuse un oarecare André, care dispăruse îndată ce a aflat că e însărcinată. Copilul nu trăise decît două săptămîni.

Mi se întîmpla des să mă gîndesc la André, la acest necunoscut, cu o furie ce mă uimea. Mă întrebam dacă o iubeam cu adevărat pe Monique. Da, o iubeam oare? Dragostea, ca și ura, și orice pasiune profundă trebuie să-ți cuprindă toată ființa, pînă la sînge. Dar nu-mi dădeam prea bine seama ce simțeam pentru ea. O îmbrățișasem într-o seară, în timp ce o însoțeam acasă. Locuia singură, într-o cameră pe care și-o mobilase

sobru şi cu gust, la ultimul etaj al unei clădiri înalte. Am petrecut împreună noaptea aceea şi, în timp ce ne rostogoleam în pat, suflarea înstelată a cerului cădea asupra noastră prin fereastra deschisă...

Am aprins ţigara pe care mi-o oferise Fernandez. Venise momentul să trecem la lucruri serioase. Nu ştiu de ce, m-am simţit deodată cuprins de o vie curiozitate.

— Vroiam să te întreb, spuse Fernandez, dacă unchiul tău Idir, ... Idir, nu-i aşa ?

— Da.

— ... dacă unchiul tău Idir mai trece din cînd în cînd în Maroc ?

Ciudat, pe Fernandez îl interesa contrabanda.

— Ai nevoie de stofă pentru un palton.

Aş fi vrut s-o spun cu un surîs, dar mă gîndeam la buzele mele enorme şi ochiul încercănat cu negru.

— Nu rîde. E ceva important...

Vorbea mai încet, vrînd, parcă, să dea mai multă intimitate, mai mult mister conversaţiei noastre.

— Ştii cumva dacă va merge într-una din zilele următoare ?

— Nu ştiu nimic.

— Nu treci pe la el ?

— Nu.

Fernandez rădea cu încăpăţînare o pată de grăsime de pe genunchii pantalonilor... Cînd are să plece ? Mi se părea că trecuseră ore întregi de cînd venise. Îl priveam fără prietenie. Îşi ridică fruntea şi-mi arătă ochii limpezi. Mama lui era alsaciană. O cunoşteam. O văzusem la Oran : o femeie înaltă uscăţivă şi bolnavă, cu aceiaşi ochi incolori. Începu din nou să vorbească.

—Ascultă. Nu este ceea ce crezi. E vorba de cineva... de un camarad care trebuie să ajungă în Maroc zilele astea. Clandestin. Nu poate fi vorba de paşaport. E căutat de poliţie. Supravegherea e mai severă acum. E tifos între Tlemcen şi Marnia. Jandarmii patrulează peste tot.

— Ai vrea ca Idir să-l însoţească ?

— Să-l conducă la Oudja. Să-l lase la Oudja. Acolo va fi ajutat. Ghiceşti unde trebuie să ajungă ?

Nu ghiceam nimic. Toate presupunerile erau permise, fiindcă nu știam exact nici despre cine, nici despre ce era vorba. Fernandez mă agasa cu misterul pe care-l păstra. A observat că sînt încurcat.

Spuse :

— Trebuie să treacă în Anglia.

— Prin Casa și Gibraltar ?

— Da.

Evitase să-mi răspundă. Poate exista o altă filieră, prin Arbaoua sau Tanger. Sau prin Sud : Agadir sau Mogador. N-avea încredere în mine ? L-am privit lung, în tăcere, spunîndu-i apoi :

— Unchiul meu e prea bătrîn pentru o asemenea misiune.

— Prea bătrîn ? Ce tot îndrugi ?

Simțeam o vagă ostilitate împotriva lui. De ce nu-mi încredința tot ceea ce știa ? Păru, în sfîrșit, să se hotărască și aruncă țigara cu o mișcare nerăbdătoare :

— Ascultă. Camaradul nostru vine de la Marsilia. E amenințat.

— De ce ?

— Iată... A ucis un neamț, da, un ofițer. Trebuie să ajungă cît de repede la Gibraltar.

— Înțeleg.

— Știe multe. În mîinile specialiștilor torturii, omul cel mai curajos nu poate jura că-și va ține gura.

Își dădu seama că strigase și se opri, ascultînd atent. L-am asigurat :

— Nu e nimeni prin preajmă. Bătrîna e în curte.

Eram satisfăcut că mă informase ; povestea mi se părea dramatică și violentă. Îmi plăcea. Fernandez se apleca în față, spunînd confidențial :

— Poliția îi cunoaște semnalmentele.

— Și cum a putut să se îmbarce ?

— L-au ajutat niște prieteni.

Se scărpină pe piept. Îmi revenea mereu în minte expresia : „specialiști ai torturii". În posturile de jandarmerie și chiar în oraș, în comisariate, arabii erau maltratați legîndu-li-se mîinile de un baston, pe sub picioare. Încercau să le smulgă informații sau mărturisiri. Lovituri de cravașă, injecții cu apă în intestine

sau sticle introduse in anus. Auzisem vorbindu-se. Dar, desigur, în cazurile de importanţă majoră se foloseau metode mai rafinate şi mai eficiente. Mă înfioram de dezgust, ca şi cum o mînă cleioasă şi rece mi-ar fi atins ceafa.

— S-a aflat că e pe undeva pe aici. Şi au inceput să se agite, îţi dai seama. Trebuie să fugă imediat.

— Unchiul meu e bătrîn şi bolnav...

— Dar nu de multă vreme a făcut traseul prin pădure şi s-a întors cu patruzeci de kilograme în spate.

— Nu erau aceleaşi riscuri. A trece cu camaradul tău şi a trece patruzeci de kilorame de marfă de contrabandă nu atîrnă la fel în faţa unui judecător. Chiar tu spui că supravegherea s-a înăsprit.

Fernandez clătină din cap. Îl simţeam trist şi descurajat. Am continuat :

— Nu ştiu dacă Idir va accepta. E, cu adevărat, bolnav. Acum se ocupă de ulei. E mai uşor. Nu cîştigă atît cît cîştiga cu stofele, dar e mai puţin obosit şi are mai puţine riscuri.

— Unde locuieşte ? Am putea merge să-l vedem împreună ?

— În cît timp va fi gata camaradul tău ?

— E ascuns într-o mică fermă. Ar putea pleca săptămîna viitoare.

— O să mai vorbim vineri, atunci.

Fernandez strigă :

— Dar am nevoie să ştiu cît mai repede posibil dacă unchiul tău acceptă ! Dacă nu, va trebui să caut altă călăuză. Nu va fi uşor...

— Dacă unchiul meu refuză, aş putea merge eu însumi. Am făcut de trei ori drumul împreună cu el. Cunosc toate popasurile...

Fernandez se ridică. Insistenţa mea îl punea în încurcătură :

— E grav, spuse el. Un caz foarte grav.

— Am înţeles.

Îl simţeam departe de mine, muncit de gînduri tumultuoase şi contradictorii.

— Camaradul despre care e vorba riscă mult. Îţi repet că, dacă-l prind, vor încerca prin toate mijloacele să-i smulgă anumite informaţii.

— N-ai încredere.

Surîse, îşi privi mîinile crăpate, cu unghii negre.

Între unchiul tău şi tine, îl vom prefera pe unchiul tău.

Spusese „vom" şi nu „voi", pentru a sublinia că nu hotăra asupra alegerii. Că hotărîrea era rezervată unei autorităţi misterioase, o organizaţie solidă, care ştia ceea ce vroia. Dar eu? Ştiam, oare, cu adevărat ce vreau? Poate simţeam o dorinţă obscură de a părăsi, o vreme, Algerul. Sau de a trăi o scurtă şi intensă aventură. Sau de a fugi de mine însumi.

De fiecare dată cînd treceam prin faţa dulapului, îmi zăream în oglindă figura închisă, dunga voluntară a sprîncenelor.

— Vom vorbi joi cu Idir. Dacă refuză, mă acceptaţi.

Fernandez păru impresionant de fermitatea vocii mele.

— De acord. Dacă spune nu, vei merge tu. Voi vedea asta cu ceilalţi.

Am avut atunci sentimentul unei victorii facile şi m-am întors pentru a privi, pe fereastră, acoperişurile galbene.

Doream acum, mai mult ca niciodată, ca Fernandez să plece. Mă exaspera. Îl auzeam respirînd în spatele meu.

— Pe joi, atunci?

— Da, pe joi, am răspuns, ascunzîndu-mi cu greu iritarea.

Mă bătu prietenește pe umăr şi-mi întinse mîna. Mă întrebam de ce mă oferisem pentru această misiune. Prin ce putea să mă intereseze? Şi cum putusem uita de Almaro? Oare nu vroiam să părăsesc oraşul tocmai pentru a scăpa de acest proiect care mă preocupa? Nu era o trădare inconştientă a voinţei mele? Fără a da atenţie gestului, i-am strîns mîna lui Fernandez şi mi-am retras-o repede pe a mea.

— Hotărît lucru, ai devenit foarte nervos, spuse surprins.

V

Rămas singur, simţeam o nesfîrşită oboseală. De luni încoace, abia dacă mîncasem puţin. M-am întins pe pat, cu braţele încrucişate pe piept. Mi-am adus aminte de cuvintele lui Fernandez despre Almaro: „inteligent, curajos, dar lacom la bani şi fără scrupule". Am zîmbit. Mulţi dintre coloniştii din Algeria corespundeau acestor semnalmente. De pe ţărmurile Europei, părinţii lui năvăliseră „ca un stol de ulii"... Da, îl învăţasem pe Heredia la şcoală. Învăţasem atîtea lucruri la şcoală! Şi că oamenii se nasc liberi şi egali în drepturi! Şi că trebuie să respecţi bunul altuia! Şi că a muri pentru patrie este soarta cea mai frumoasă, cea mai de invidiat!

M-am întors cu faţa către perete. Învăţătorul nostru, un om pe care-l iubisem mult, ne învăţa că e bine să stai, din cînd în cînd, la sfat cu tine însuţi. Am descoperit că asta dădea gîndurilor profunzimi nebănuite. Lumea pe care dascălul meu mi-o descrisese la şcoală era o lume fabuloasă, a cărei imagine n-am putut-o niciodată suprapune realităţii.

Descopeream mereu o deosebire ca în acele fotografii policrome în care o culoare, prea tare, strică iremediabil ansamblul. „Republica ne cheamă, să ştim să învingem sau să pierim..." Şi cîntecul acesta îl învăţasem. Dintre toate, doar acesta avea o calitate magică. În clasă, atunci cînd reluam refrenul în cor, un val cu creste înspumate părea să mă ridice. Îmi plăcea să mă refugiez în amintirea acestor ani ai copilăriei, în ciuda unor pete întunecate. Ca, de exemplu, vocea acelei femei, care-şi chema fiul, spunîndu-i: „Îţi interzic să te joci cu un arab!" Bineînţeles, trebuie să rezişti acestei

dureri ce-ţi înfierbîntă dintr-o dată inima. Uşor de spus! Almaro exista şi el, şi rana devenea mai dureroasă. Mi-l închipuiam mergînd prin sate să recruteze salahori. Toţi felahii în jurul lui, tăcuţi şi supuşi... Şi le vorbea de marea lor mizerie, cum ai fi putut să-l contrazici? Şi-l ascultau, pe el, care-i dispreţuia şi se îmbogăţea din mizeria lor!

Din nou m-am răsucit în pat, auzind-o tocmai pe bătrîna Flavia păşind pe culoar. Cînd a împins uşa, nu m-am mai făcut că dorm.

Intră. Avea aceeaşi mutră prefăcută, care mă deranja atît de mult. Ce mai vroia?

— Ţi-am adus ceva să-ţi îngrijeşti ochiul.

Se oprise în faţa ferestrei. Borcanul pe care-l ţinea în dreptul pîntecelui strălucea în soare. S-ar fi putut crede că poartă cu ea un glob luminos. I-am răspuns, prost dispus:

— N-are să aibă efect.

Bombăni:

— Ce ştii tu?

Apoi, cu oarecare nerăbdare:

— Haide! Şi nu lua mutra asta!

De ce se amesteca? Aş fi dat-o afară. Dar îmi porunci cu glas tăios:

— Scoală-te!

Bombănind, m-am dus în faţa ferestrei şi, privind-o din nou pe Flavia, am fost uimit de expresia sa încordată, îngrijorată. Borcanul conţinea un amestec violaceu ce mirosea a vin şi a ou. O să-mi întind scîrboşenia asta pe faţă?

— Este excelentă, îmi spuse bătrîna, ghicindu-mi, parcă, repulsia. Îţi vei putea relua lucrul, mîine.

Deci asta era! Vroia să mă întorc cît mai repede la Moretti! Se temea pentru chiria ei! Deja înmuia în borcan o compresă de vată:

— Trebuie s-o ţii jumătate de oră.

Trecîndu-mi vata deasupra ochiului cu o îndemînare de infirmieră de meserie, începu să vorbească, cu o voce dojenitoare. N-o ascultam. Ca toţi oamenii care au trăit

prea multă vreme singuri, Flavia gîndea, adeseori, cu voce tare. Dar am auzit-o spunînd :

— ... şi totul ar merge mai bine dacă fiecare ar sta la locul lui....

Recunoşteam sfatul obişnuit al comisarilor de poliţie, al jandarmilor, al administratorilor marilor domenii ! Staţi liniştiţi ! Acceptaţi ordinea pe care v-o impunem !

M-am îndepărtat, spunînd :

— Ajunge !

Mormăi reprobator şi aşează borcanul pe masă.

— N-ai decît s-o iei de la capăt deseară, dacă ieşi. Doar de n-ai mai lua o bătaie...

Am tăcut, scîrbit.

Plecă fără ca eu să-i mulţumesc.

Aşezîndu-mă iar pe pat, priveam in oglindă, încadrată de espadrile, faţa mea slabă şi galbenă, petele albastre ale orbitelor şi gurii. „De n-ai mai lua o bătaie !“ Îşi bătea joc de mine ! Ştia ceva, probabil. Poate oamenii lui Almaro îi puseseră întrebări despre mine. O voce de copil se auzea pe scară. Ascultam cu atenţie. Un aparat de radio cînta cu un etaj mai jos :

„J'attendrai le jour et la nuit
J'attendrai toujours
Ton retour !“

Am închis ochii, „Să mai iei o bătaie“. De ce nu ? Nu riscam, oare, să fiu prins şi-n seara asta ? Aveam de gînd să urc pe Télemly şi puteam foarte uşor să cad într-o capcană ! Bătrîna ghicise, desigur ! Ştia ! Şi eu ştiam ! Almaro se păzea de la ultima noastră întîlnire. Îmi pregătea, oare, o cursă ?

Seara coborî într-un fel de brumă roşie. Am plecat spre Télemly. Ajuns în faţa vilei, l-am văzut pe Almaro aşteptîndu-mă, aşa cum prevăzusem. Stătea în mijlocul gazonului. În ciuda întunericului, îi distingeam zîmbetul batjocoritor. Rînjea privindu-mă. Mi-era frică să nu fiu prins prin spate. Dar strada era pustie. Grădina era scăldată într-o lumină stranie : palmieri roşii ca de jar, ficuşi stacojii. Şi amforele enorme, părînd nişte femei cu mîinile în şolduri. Asta era capcana ! O descoperisem ! Dacă m-aş îndrepta spre Almaro, duşmanii ar ieşi din amfore. Sau chiar amforele se vor transforma în

dușmani. Dar eu mă feream. Am luat cuțitul în mină. Almaro rîdea, ținîndu-se cu mîinile de burtă. Știam că va trebui să lovesc foarte tare pentru a-l ucide. M-am simțit, deodată, slab, cu mușchii neputincioși, țintuit în locul în care mă aflam. Nu puteam să înaintez. Bătrîna îmi întinse un borcan, din care mă sfătui să beau. Avea aceeași expresie prefăcută. Am băut totuși lichidul vîscos și negru. Cu toate acestea, nu reușeam să mă urnesc.

— Ai să mai iei o bătaie! îmi striga bătrîna, cu vocea ei de papagal.

Amforele începuseră să se miște. Almaro rîdea în continuare. M-am năpustit înainte și l-am lovit cu toată forța! Am simțit un șoc în mijlocul frunții. Deschizînd ochii, nu l-am mai văzut pe Almaro, ci o amforă enormă. O lovisem fără măcar să-i fac o zgîrietură. Lama cuțitului se rupsese. Eram dezarmat. Capul mă durea. Eram pierdut. Celelalte amfore înaintau în salturi către mine. Auzeam rîsul gros al lui Almaro. Am început să urlu. Vroiam să fug, dar nu puteam să mă mișc, ca înainte de a bea leacul ce mi-l dăduse bătrîna. Pe ea o strigam acum. Doar ea mă putea salva. Eram înconjurat! Strigam după ajutor. Almaro rîdea. Nu mai aveam cuțit. Am auzit-o atunci pe bătrînă spunînd:

— Ai terminat! Ai terminat!

Stătea dreaptă în fața mea, furioasă. Transpiram abundent. Cămașa era leoarcă de sudoare. Zbătîndu-mă, mă lovisem cu capul de peretele de care se sprijinea patul meu. Am răsuflat, am căscat și am vrut să aflu cît e ceasul.

— Șapte, răspunse Flavia morocănoasă. Strigai de parcă te sugruma cineva.

— Am avut un coșmar, i-am spus pentru a mă scuza.

— Da. Și strigai, chemai! Mă întrebam ce ți se putuse întîmpla?

Ce spusesem, oare, în somn? Bătrîna mă privea strîngînd din buze. Părea nemulțumită și perplexă în același timp.

Înspăimîntat, am întrebat-o, căutînd să par indiferent:

— Despre ce am vorbit în somn?

Își ațintì asupra mea ochii cenușii și uscați de cucuvea și nu răspunse imediat. Părea să-și caute cuvintele. Gingiile-i scoteau un zgomot respingător, în timp ce le sugea cu limba. În sfîrșit, spuse :

— Strigai.

Nu vroia să-mi spună nimic, dar eram sigur că mă auzise urlînd. Cu o indiferență prefăcută, am întrebat :

— Deci e ora șapte ?

— N-am să-ți spun de două ori.

Am calculat că de la plecarea lui Fernandez trecuseră cel puțin cinci ore. Dormisem cinci ore ! Uluitor ! Flavia plecă. Am sărit din pat, mi-am pipăit pieptul sub care inima încă bătea foarte repede. Mi-era foame.

Afară era un apus de soare albastru. Albastru deschis. Umbre albastre și acoperișurile, marea și munții Blida, în depărtare. Îmi aduceam aminte de crepusculul însîngerat din vis și simțeam o spaimă nelămurită.

Am așteptat să se întunece, ca să pot ieși. Vroiam s-o revăd pe Monique înainte de a urca pe înălțimile orașului.

VI

Miercuri, seara

Aducîndu-mi aminte de Monique, în timp ce mergeam în lungul bulevardului, am simţit o înduioşare fadă la început, dar care crescu, încetul cu încetul, într-o dorinţă ce-mi ardea pîntecele şi coapsele.

Cînd am intrat în restaurant, toate mesele erau ocupate. M-am îndreptat spre Monique, care-mi zîmbea. Trebuia să trec pe sub lumina puternică a tuturor becurilor, lumină reprodusă la nesfîrşit în oglinzi şi cîţiva clienţi îşi ridicară cu surprindere ochii spre mine.

— E groaznic, îmi spuse Monique cu o tandreţe compătimitoare, privindu-mi faţa. Fernandez ne-a povestit totul. Ce brute !

Avea o voce emoţionantă şi părea alarmată.

Fernandez nu-şi pierduse timpul. Pînă seara, toţi cei de la garaj fuseseră, probabil, puşi la curent cu ceea ce mi se întîmplase.

— Te îngrijeşti ? Ai pus ceva pe umflături ?

Insistenţa ei mă irita puţin. Monique mă privea ca şi cum ar fi aşteptat răspunsul cu mare interes. Am ridicat din umeri, spunînd :

— E multă lume în seara asta !

Aprobă uşor din cap şi reflexe luminoase îi trecură prin păr.

În sală, clienţii aveau feţe cenuşii şi veştede. Erau, cea mai mare parte dintre ei, funcţionari jerpeliţi, slabi, mecanici de la garajul Moretti.

Mă simţeam bine lîngă Monique. Aş fi vrut să rămîn acolo, în picioare, fără a scoate o vorbă. Monique îmi mîngîie uşor mîna pe care o aşezasem pe marginea biroului ei şi-mi ceru să trec negreşit pe la ea pe-acasă, după ora unsprezece. Vocea ei mi se păru neobişnuită.

— Ce s-a întîmplat ?

Făcu o mişcare nerăbdătoare :

— Am să-ţi explic.

Eram intrigat şi puţin alarmat.

— Ceva grav ?

Nu-mi răspunse imediat.

— Aş vrea să-ţi cer un sfat... spuse, ţinînd ochii îndreptaţi spre sală.

— Ai să vezi... la noapte...

Tăcu, strivind cu nervozitate între degete un ghemotoc de hîrtie sugativă.

Tot vacarmul sălii îmi rămase în cap, fiind parcă ecoul propriei mele nelinişti. O priveam pe Monique, admirîndu-i, sub rochie, sînii rotunzi pe care maternitatea nu-i ofilise. Mi-am adus aminte de una dintre confidenţele pe care mi-o făcuse. După moartea copilului, continuase să aibă lapte. Îi curgea pe pat, o inunda. Se trezea noaptea, udă toată. Avea coşmare, în scurtele perioade de somn ; se îneca în această mare de lapte, ce curgea din ea fără încetare.

I-am promis s-o caut după unsprezece şi m-am aşezat la o masă liberă.

Să-mi ceară un sfat ?

Făceam zeci de presupuneri. Îmi spuneam că poate s-a hotărît să-şi părăsească familia, ca să lucreze în altă parte. Îmi vorbise, cîndva, de acest proiect. Poate se hotărîse după o nouă discuţie cu tatăl ei ?

Cineva m-a salutat. Era Marcel, fratele lui Monique. Zîmbea văzîndu-mi ochiul învineţit. Era palid, ploapele îi erau ofilite. Dizenteria — amintire de la Gabès, din 1940 — îi devora intestinele. Un moment, mi-a venit ideea de a-l întreba despre Monique, dar mi-am amintit că ea nu-i împărtăşea niciodată preocupările.

Se aplecă spre mine. Mirosea a camfor. Purta un săculeţ la gît, pentru a alunga păduchii.

— Fernandez mi-a spus că nişte „profritzi" te-au aranjat în felul ăsta.

— Da.

— Nu ştiam că te ocupi de politică...

Vorbise încet. Ţinea să aibă o expresie subtilă, dar faţa lungă, ca de cal, refuza să ia un aer ironic şi s-ar

fi spus, mai degrabă, că surîdea pentru a ascunde o teamă neașteptată.

I-am răspus cu o bunăvoință batjocoritoare :

— În fiecare zi afli cîte ceva !

— Ah !

Se ridică, ținîndu-mi o mînă pe umăr. Mă deranja. Nu îndrăzneam să mă feresc, dar această familiaritate mă enerva.

— Fii prudent, îmi spuse Marcel, bătindu-mă pe umăr.

De ce se amesteca ? I-am răspuns :

— Ai face mai bine să comanzi să fiu servit mai repede.

Dădu din cap cu un aer pătimaș.

Vroiam să ajung devreme la Télemly. Așteptînd ospătarul, ascultam doi vecini de masă discutînd despre războiul din Rusia. Erau de partea nemților.

O vedeam pe Monique într-una din oglinzile sălii. Stătea aplecată și-i admiram linia delicată a gîtului, a umerilor. Mă gîndeam la întîlnirile noastre în camera din care se zărea o parte a orașului și a portului. Monique privea, cîteodată, goală în fața ferestrei, cu coapsele strînse, cu mîinile încrucișate deasupra sînilor, într-o atitudine visătoare ce mă încînta. Dădea îmbrățișărilor noastre o ardoare care în momentele de plăcere îi alcătuia o mască de suferință. Își mișca atunci capul la stînga și la dreapta pe pernă, își mușca buzele și geamătul ce-i scăpa din piept exploda în mii de scîntei în toată ființa mea.

Cei doi vecini ai mei ridicau vocea. Am început să ascult mai atent. Discutau despre măcelul de pe frontul de Est așa cum ar fi discutat despre o partidă de cărți. Mă dezgustau. Mă gîndeam la miile de soldați, mărunți și fragili, prăbușindu-se, sfărămîndu-se ca și cum ar fi fost de sticlă, la sîngele ce se răspîndea, se întindea încet, vîscos și de un roșu magnific...

Fiecare cu cei șase litri de sînge ai săi...

— Le-ar fi de-ajuns nemților opt divizii proaspete ca să înșface prada... spunea unul dintre vecinii mei.

M-am gîndit la Almaro. Șase litri de sînge, ca ori-

care altul. Am zîmbit. Ospătarul sosi tocmai în acest moment, cu un platou de napi prăjiți. Zîmbi și el :

— Ce vrei ! Altceva nu este !

Mi-am imaginat, o clipă, că-l ucisesem pe Almaro, cu o lovitură de cuțit. Îl vedeam la pămînt, ghemuit, și, alături de el, o pată purpurie, vîscoasă, cu reflexe leneșe și cîteva bule ca niște ochi de pește. Imaginea mi se păru respingătoare, ca o scenă de abator...

— Vor trece Volga și-i vor alunga pe ruși spre Moscova, pe care-o vor ataca din spate... spunea unul dintre bătrîni.

M-am gîndit că nu reușești totdeauna să ucizi cu cuțitul. Trebuie să-ți surprinzi adversarul. Să-l surprinzi în somn, de exemplu. Almaro dormea la primul etaj. Dar mai era nevasta. Să aflu dacă doarmeau în aceeași cameră. Dar cine ar putea să-mi spună ?

Almaro dormea, singur. În cameră, întuneric. Respirație grea. Espadrile. Să-mi cumpăr espadrile noi.

— ... și se vor resimți după pierderile formidabile din Ucraina : șase sute de mii de morți, după Radio — Stuttgard, și dacă...

Va trebui să ridic perdeaua. Să aleg o noapte caldă. Va lăsa fereastra deschisă. Să lovesc în pîntece. Dar s-ar putea să am surprize neplăcute cu coastele. Atunci gîtul. Și dacă se trezește...

— Vrei și desert ? mă întrebă ospătarul.

— Da. Dar repede.

Răspunsesem cu ciudă. Dobitocul îmi rupsese firul gîndurilor. Nu mai reușeam să-l leg. Tîmplele îmi zvîcneau. O durere ascuțită mi se întinse sub tîmple, ajungînd pînă la ceafă, în timp ce făceam eforturi pentru a regăsi camera întunecoasă și patul în care dormea Almaro. Am băut un pahar cu apă. Parcă aș fi înghițit tot tumultul restaurantului.

— Bună seara, domnule Lakhdar, se auzi o voce răgușită. Pot să mă așez la masa dumneavoastră ?

Am răspuns mașinal :

— Vă rog.

Era Michel Sauriat, un fost contabil de la Moretti. Aș fi preferat să rămîn singur. Să nu vorbesc cu nimeni.

Se așezase deja în fața mea. Simțeam aceeași indispoziție ca întotdeauna cînd îi vedeam arsurile oribile.

Terminasem de mîncat, dar nu îndrăzneam să plec, de teamă să nu înțeleagă greșit plecarea mea. Era, de altfel, un om foarte bun și n-aș fi vrut să-l fac să sufere. În '37, în timpul unui incendiu, se aruncase într-un cuptor pentru a salva o bătrînă paralitică. Nu scosese decît un cadavru. Rezultatul : opt luni de spital și fața aceasta hidoasă, peste care parcă trecuseră niște gheare de fier.

Și totuși simțeam nevoia să plec.

Eram grăbit să ajung pe Télemly. M-am hotărît să mai aștept cîteva minute. Mai ales ochii lui Sauriat mă impresionau. Nu mai aveau pleoape. Erau acoperite de o piele uscată și cenușie de batracian. Prin aceste găuri rotunde se vedeau irișii albaștri și lucioși. Era tot ceea ce putuseră face chirurgii !

M-am gîndit :

— Nu pare să-i fie ușor cu femeile.

Ce femeie ar privi cu afecțiune acest obraz monstruos ? Ce femeie ar săruta fără repulsie aceste buze cîrpite, groase și alburii ?

— Păreți preocupat, domnule Lakhdar !

Tonul era cordial. Am răspuns moale :

— Nu e nimic.

Părea zidit în dosul acestei cărni pe jumătate moarte și mă măsura, parcă, prin crăpăturile unei măști groase de carton roșiatic.

— Tot la Moretti lucrați ? mă întrebă.

— Nu.

Mă plictisea. Mi-era frică, mai ales, să nu-mi pună și el întrebări despre ochiul meu învinețit.

Îmi ceru permisiunea de a-și scoate ochelarii. Ei nu-i foloseau doar la a-și apăra ochii de lumina crudă. Am acceptat fără tragere de inimă. Sub carapacele de piele moartă, ochii străluceau intens. Mă făceau să mă gîndesc la două jivine pitite în fundul vizuinei. Două jivine care mă pîndeau.

Fără îndoială, Sauriat îmi simți încurcătura, căci începu să vorbească, dar rar, cu vocea sa dogită, de

robot. Îmi dădu cîteva informaţii despre războiul din Libia. Era, şi el, indignat de traficul pe care-l făceau unii europeni cu serviciile de intendenţă ale lui Rommel. Numele lui Almaro îi veni pe buze. L-am întrerupt :

— Vă mai întîlniţi ?

Protestă. Nu, toate relaţiile erau rupte între ei, de cînd Almaro începuse să lucreze pentru comisia italo-germană.

— E mereu în saloanele hotelului Aletti, cu ofiţerii lor.

— Să se îmbogăţească prin orice mijloc, asta contează pentru el...

Tonul sarcastic pe care-l luasem păru să-l facă mai atent. Ca să nu-i intre fumul în ochi, folosea un ţigaret lung de fildeş, împodobit cu un şarpe ce cobora înspre gură.

— Să devină bogat, să devină puternic... Doreşte bogăţia, fiindcă ea i-ar da autoritate, forţă, putere.

— Pentru a o folosi asupra cui ? A arabilor, desigur.

— Şi a administraţiei franceze. Oameni ca el, aroganţi, îndrăzneţi, duri şi fără scrupule îi fac să tremure pînă şi pe guvernatorii generali. Nimeni nu îndrăzneşte să le atace privilegiile.

— Şi-a cumpărat o nouă proprietate în ultima vreme.

— Aproape de Atlan. Mare...

Urmă o tăcere, timp în care am aruncat o privire spre Monique. Îşi desfăcuse cocul şi părul îi cădea, acum, pe spate. Îmi plăcea să-mi lipesc faţa de părul ei, să-i simt parfumul de floare proaspătă. Mă iubea, oare şi ea ? Ah ! îi puneam deseori întrebarea, în orele noastre cele mai intense, cînd mă eliberam de o anumită pudoare şi-i puteam vorbi, în cuvinte stîngace, despre sentimentele mele. Şi-mi răspundea mereu că mă iubea, desigur, cu o tandreţe amestecată cu uşoară ironie şi, în delirul meu, declaraţiile ei mă satisfăceau întotdeauna ! Cum să fii sigur de sentimentele altora ? Eram atît de puţin sigur de ale mele, ştiam atît de puţine despre mine. M-am întors brusc către Sauriat :

— Un individ ca Almaro, care aşază interesul lui personal mai presus de orice, mai presus chiar de inte-

resul propriei sale țări, mai presus chiar de viața oamenilor, nu credeți că ar trebui exterminat ca o fiară periculoasă ?

Trase din țigară, în timp ce, în spatele măștii de carton, ochii mă măsurau, nemișcați. Apoi se mișcară de două sau trei ori, de la stînga la dreapta și de la dreapta la stînga, ca niște bile de sticlă într-o glisieră bine unsă. Era semn de emoție, știam. Îl cunoșteam de destul timp, ca să-mi dau seama ce înseamnă schimbările feței sale răvășite.

— Fiind creștin, domnule Lakhdar, sînt împotriva violenței.

Ajunsesem și aici ! Îmi vorbi acum despre Gandhi, pe care-l admira. Sau despre virtuțiile fraternității evanghelice. Predicați nonviolența țăranilor din Ucraina invadată ! Sau englezilor care așteaptă pe țărmurile lor mareea hitleristă ! Am replicat :

— În ceea ce mă privește, l-aș aproba fără rezerve pe omul care-ar avea curajul să-l ucidă pe Almaro.

Răspunse cu blîndețe :

— Ați putea, deci, să fiți omul acela ?

M-am ridicat, sprijinindu-mă cu amîndouă mîinile de masă, l-am salutat pe Sauriat, care răspunse simplu : „la revedere, domnule Lakhdar", îndepărtînd puțin țigaretul de buze, pentru a-l duce imediat înapoi. I-am dat lui Monique tichetele de masă și am descoperit în ochii ei aceeași neliniște pe care o observasem cînd am sosit. Cu neputință să-i pun întrebări aici. Toată clientela restaurantului ar remarca prezența mea prea îndelungată lîngă Monique.

— Pe curînd. Nu întîrzia.

— Da.

Schimbaserăm aceste cîteva cuvinte cu vocea scăzută și, într-adevăr, am perceput în rugămintea ei un fel de desperare. Poate vroia să-mi spună că tatăl ei, acest om gras și veșnic nemulțumit, aflase de legătura noastră. La dracu' !

Afară, apusul se tîra peste casele din Leasbah, încă împodobite cu cearșafuri. M-am îndepărtat spre Piața Guvernului. În spatele marii moschei Djemma el Djedid începea pustiul negru al mării. Nu știam ce să fac. Mai

aveam trei ore pînă a o intilni pe Monique. M-am hotărît să hoinăresc de-a lungul portului. Îmi răsunau în minte cuvintele lui Sauriat: „Ați putea, deci, să fiți omul acela ?“... Un pachebot ieșea maiestuos din port. Atîta timp cît a fost vizibil, am privit masa neagră, presărată de lumini, și-mi lăsam gîndurile să rătăcească în dîra sa argintie.

Am urcat apoi pe locul unde copiii se jucau în jurul statuii ecvestre a ducelui d'Orléans. Într-o zi, trecînd prin fața soclului împreună cu Idir, unchiul meu spusese fără zîmbet, cu acel umor rece pe care-l apreciam: „Pentru a respecta sfînta justiție, ar fi trebuit așezat aici Abd el-Kader. Dar e adevărat, și francezii știu asta, că religia noastră ar interzice să reprezentăm figura umană“.

Copiii se jucau cu zgomot. Lustragii tineri, veseli și dezghețați, cu cutia atîrnată de umăr. Erau zdrențăroși și slabi, dar de o extraordinară vitalitate. Fusesem și eu un astfel de ștrengar, mai puțin nenorocit, mărturisesc, mai puțin abandonat...

Am plecat la întîmplare. O enormă lumină roșie urca în zare și se umfla ca acei pești japonezi care se umflă la mînie. „Nu întîrzia“, îmi spusese Monique Știam că deja eram în întîrziere, că aveam de recuperat o întîrziere lungă și teribilă.

VII

Cînd am ajuns în faţa vilei lui Almaro, nici o lumină nu se vedea la ferestre. Sufrageria dădea, probabil, spre partea casei întoarsă către mare. Totul era liniştit, o linişte în care nu aveam încredere. Almaro putea să-şi fi postat un om în grădină. Luna nu răsărise încă şi întunericul umfla coroanele copacilor. Mi-am adus aminte de visul pe care-l avusesem, de amforele care prindeau viaţă. Imposibil de văzut dacă cineva se găsea la pîndă sub ramurile copacilor. Eu, în schimb, eram foarte vizibil, încadrat de peretele de care mă sprijineam, luminat slab, dar suficient de bine de un lampadar. Aceasta mă alarma. Mă gîndeam ce ar trebui să fac dacă aş fi atacat. Să fug înspre oraş ar fi fost greşit. Era prea multă lume. Mai bine să urc înspre colină, la adăpostul pinilor de sub la *Fort-l'Empereur* (eram foarte sprinten şi purtam espadrile). Toată zona aceasta era puţin frecventată, prost luminată şi o cunoşteam bine. Mi-am deschis cuţitul. Trebuia să mă aştept la ce era mai rău.

Riscul de a aştepta acolo mă exaspera. Ţineam mîinile înfundate în buzunare şi picioarele sprijinite de marginea trotuarului. Dacă acum ar apărea Almaro, m-ar vedea astfel, nemişcat şi întunecat.

Vila rămînea tăcută. Un frison îmi trecu încet de-a lungul şirei spinării, ca o şuviţă de apă rece.

Nu mai puteam sta acolo, ca o ţintă vie. Trebuia mai mult curaj pentru a fi o siluetă de tir în faţa acestor ferestre oarbe, decît pentru a înfrunta o primejdie reală.

Trecu o mașină. Cauciucurile făceau un zgomot de hîrtie sfîșiată. Luminița roșie dansă, un moment, în întuneric și dispăru după un colț.

Nu era nimeni în casă ? Poate Almaro, împreună cu soția, mînca în oraș. Ideea aceasta îmi dădu un fior neașteptat.

Era ora nouă. Strada pustie.

M-am hotărît și am trecut strada. Am aruncat o privire la dreapta și la stînga. Mă simțeam ușor și agil. Grilajul porții era întredeschis. M-am oprit. În dosul gratiilor se întindea un domeniu misterios, înecat în întuneric. Totul era nemișcat. Îmi simțeam inima bătînd cu putere. O amforă se distingea la marginea aleii. În fund, între copaci, fațada, înaltă și albastră. Totul nu era, poate, decît o capcană. Dacă înaintam, cei ce stăteau la pîndă se vor ivi dintre tufișuri, mă vor înconjura... Îmi imaginam scena cu o asemenea claritate, încît o nerăbdare bruscă mă împinse înainte.

Poarta scoase un lung geamăt ascuțit în momentul în care am împins-o. M-am oprit să ascult. Țineam picioarele puțin îndoite, cu mușchii încordați, mîinile la piept, gata să fug. Nu s-a întîmplat nimic.

De aici puteam vedea balconul lui Almaro, ușa biroului. Mă gîndeam la lampa verde. Nimeni nu părea să fi auzit scîrțîitul balamalelor. Am înaintat pînă la ficuși. Sub picioare, pietrișul aleii scîrțîia ușor. Eram sigur că mă voi cățăra fără greutate pe balcon. Acolo n-aș mai avea decît să mă ascund.

M-am oprit brusc.

La jumătatea distanței între grilaj și peron, am rămas împietrit, cu răsuflarea tăiată și obrajii în flăcări. La una din ferestre se aprinsese lumina. Am făcut un efort pentru a mă smulge dintr-un fel de amorțeală. Încet, mă retrăgeam spre stradă. Aveam o dorință frenetică de a alerga, de a mă ascunde sub copaci, dar am reușit să mă stăpînesc. Cineva deschidea deja obloanele, și parcă mi-ar fi deschis pieptul. M-am oprit iar, aplecat înainte, cu brațele lipite de trup. Nu voiam să fug. În ciuda tuturor nervilor mei răzvrătiți, mi-am impus să rămîn pe loc. Strîngeam mînerul cuțitului în mîna care

tremura. În fîşia luminoasă pe care fereastra deschisă o arunca în grădină, apăru silueta soţiei lui Almaro. Nu-i puteam distinge faţa. Mă descoperise, oare ? Grădina, văzută de sus, arăta, pesemne, ca un bazin întunecos. Nu mă mişcam. Mi se părea că bătăile inimii mi se auzeau pînă departe. Nu îndrăzneam să fac nici un gest. Surprinzător de lucid (aceeaşi teamă de a fi atacat din spate), îmi puneam o mulţime de întrebări, ce se succedau cu repeziciune prin minte : de ce ieşise în balcon ? Ca să ia aer ? O alarmase scîrţiitul porţii ? Mă vedea ? Era singură ? De ce nu se mişca ?

Aveam impresia absurdă că sînt în adîncul mării şi privesc o călătoare aplecată peste balustrada unui vas.

Deodată, se aruncă înapoi şi dispăru. M-am repezit spre poartă. În momentul în care eram în dreptul ei, mi-am întors privirile. Erau, amîndoi, aplecaţi înspre grădină. Negri, încordaţi în lumina puternică. Almaro strigă :

— Aşteaptă ! Canalie !

Glasul suna răguşit şi mînios.

M-am oprit, tocmai în momentul în care voiam să mă năpustesc în afara grădinii. Vroiam să-l sfidez. Strada, atît de aproape, mă liniştea. Dar iată că întinde mîna. S-a sfîrşit. Împuşcătura răsună în clipa în care mă aruncam la pămînt. M-am rostogolit pe trotuar, lipindu-mă de zidul de incintă, tîrîndu-mă apoi, pînă ce m-am simţit în afară de primejdie. Gîfîiam un pic. Îmi frecam mîinile. Am început să cobor, grăbit, spre oraş. Mi-era foarte sete şi toate cafenelele erau închise. Eram de o furie violentă, întocmai ca o moară înghiţită de flăcări în bătaia vîntului.

Trăsese asupra mea. Nu ezitase să tragă. Mînia îmi aducea în gură un gust de sînge. Împuşcat în grădină ! Un borfaş. Achitare asigurată !... Pungaşul ! Dacă aş fi avut un revolver, aş fi tras şi eu ! Regretam atît de intens că nu-l avusesem, încît am încetinit pasul. Gîtul mi-era uscat, plin, parcă, de sare. Un revolver ! Trebuia să-mi procur cu orice preţ un revolver !

Greşise ţinta cu puţin. Mercenarii lui ar fi depus mărturie că eram adversar al regimului şi rupeam afişe-

le propagandei germane ! Şi Almaro ar fi primit felicitări ! Vedeam ziarele cu titluri enorme ! Oare unde m-ar fi atins ? Glonţul se lovise de unul dintre stîlpii porţii, în spatele meu. La înălţimea capului, desigur, sau a pieptului. Încercase să mă omoare ! Era clar ! Dar va veni şi rîndul meu ! Nu mă nimerise. Dar eram sigur că eu îl voi nimeri. Sigur ca de aceste bătăi furioase ale inimii, de sîngele care-mi ardea în tot corpul !

VIII

Miercuri, la miezul nopţii

Am hoinărit îndelung pe străzi, pentru a mă liniști, înainte de a merge la Monique. În sfîrşit, am urcat la ea, m-am oprit o clipă în faţa uşii, ca să-mi alcătuiesc o faţă cît mai calmă cu putinţă şi am intrat în vîrful picioarelor. Dar nu se culcase încă. Citea, aşezată în faţa ferestrei, aproape de lampă, îmbrăcată într-o pijama albastră. În timp ce se ridica să mă întîmpine, i-am spus :

— Nu te mişca. O să fac un duş. Durează două minute.

Am sărutat-o în grabă. Sărutul ei mirosea a pastă de dinţi. Oboseala grea ca o armură îmi apăsa capul şi umerii. M-am dezbrăcat în baie. Îmi vedeam imaginea în oglindă : slab, cu bustul îngust, cu coastele proeminente. Mă gîndeam că glonţul lui Almaro m-ar fi putut atinge în piept. Îmi imaginam rana, clasica rană rotundă cu margini vinete... Şi sîngele care ţîşneşte din plămînii străpunşi ! Amănuntele acestea le luam, fără îndoială, din vreun film poliţist prost, dar ele aţîţau focul ce mă ardea. Sub duş, m-am mai liniştit. În timp ce mă ştergeam, un avion traversă pătratul de cer încadrat de lucarna băii. Se auzea zumzăitul lui susţinut, dar nu se vedea decît una din luminile de poziţie. Mi-ar fi plăcut să rătăcesc în noapte, să mă plimb în această lume rece şi pură. Dar arabii nu erau recrutaţi printre piloţi. Niciodată nu voi avea bucuria suverană de a conduce o maşină de fier printre nori. Încă de cînd eram copil, ştiam că povestirile în imagini despre aventurile aviatorilor nu trebuiau să-mi fie exemple de urmat. Am aruncat prosopul, am ieşit şi am găsit-o pe Monique aşezată pe marginea patului. Lampa cu abajur de dan-

telă de pe noptieră o lumina dintr-o parte, dindu-i o înfăţişare delicată şi fragilă de fetiţă. Cîteva secunde am admirat-o nemişcat. Citea sau recitea o scrisoare. Îmi plăcea chipul acesta îmbufnat, pe care-l avea cîteodată. Îmi plăcea, de asemenea, această talie subţire ce se continua cu şoldurile pline şi rotunde.

Deodată, Monique îşi dădu seama de prezenţa mea, împături scrisoarea, o aruncă într-un sertar, cu prea multă grabă parcă, şi întoarse către mine o faţă lipsită de expresie. Cum aş fi putut să acord importanţă acestei atitudini ? M-am aşezat lîngă ea, am atras-o către mine şi am început să-i dau jos pijamaua, fără a rosti un cuvînt, cu o dexteritate de care eram mîndru. Pe măsură ce făceam să-i apară bustul, sînii albi cu sfîrc mic şi roz, eram cuprins de o frenezie pe care o cunoşteam bine. Monique deja mă prinsese de umeri şi m-am rostogolit cu ea pe pat.

N-a fost una dintre acele sărbători amoroase pe care le prelungeam, uneori pînă la delir, ci o îmbrăţişare scurtă şi fulgurantă din care m-am desprins nesatisfăcut, nepotolit. Şi, imediat ce Monique se închise în baie, fără ezitare, am luat scrisoarea, am citit un fragment de cuvînt : „Kriegsgefan..." şi m-am lungit pe pat. Cearşaful îmi ardea pielea. Ghiceam de la cine era scrisoarea. Am aşteptat ca Monique să se întoarcă. Înaintă cu paşi mici şi repezi, începu să-şi îmbrace pijamaua şi-i admiram mişcările graţioase.

— Ai primit o scrisoare ? am întrebat-o cu un glas ce se voia indiferent.

Cu o oarecare bruscheţe, fără să mă privească, răspunse :

— E o scrisoare de la André.

Îşi îmbrăcă bluza. Îi lipsea un nasture şi gîtul îi rămînea liber, delicat şi alb. André o mîngîiase şi el, şi gîndul acesta mă umplu de ciudă.

— Pariez că-ţi cere pachete !

De data aceasta se întoarse către mine, îşi netezi părul care prinsese, parcă, întreaga lumină a lămpii, strălucind ca şi cum ar fi fost prins într-o plasă de aur.

— Ei, ce vrea de la tine ?

Tăcerea ei mă deranja şi mă irita, in acelaşi timp. Nu din cauza acestei scrisori se arătase atît de tristă şi distrată la restaurant ?

O luasem prea repede, anticipîndu-i confidenţele :

— Mi-ai cerut să vin ca să-mi vorbeşti despre asta ? Aşa e ? am întrebat cu glas schimbat.

Făcu un semn de încuviinţare din pat. În picioare, lîngă fereastră, îmi pîndea reacţiile. Tot timpul o crezusem puţin „animal", cuceritâ de neprevăzut şi cu simţurile uşor de impresionat. Dar dacă se gîndise imediat să-mi vorbească despre această scrisoare, trebuia să-mi păstreze neşterbită încrederea, să-mi domin instinctul ce mă împingea la o anumită agresivitate.

Tăcerea între noi dura prea mult. Fiecare rămînea cufundat în gîndurile sale. Îmi spuneam că, în timp ce făceam dragoste, imaginea lui André îi persista în minte, vie ca o prezenţă, pînă la a o anula pe a mea. Nu era aceasta gelozie ? Un spin ce se strecura, căutîndu-mi inima ? Femeia aceasta îşi deschisese sufletul în faţa mea, mi se abandonase ! O striveam sub trupul meu, o dusesem la acea bucurie, acea nebunie născută şi din pasiunea mea, dar o parte esenţială din ea îmi scăpase, eram sigur.

M-am ridicat nervos, am îmbrăcat un halat de baie şi am început să păşesc cu neastîmpăr în lungul peretului, în partea opusă lui. Eram ridicol, desigur, dar nu mă gîndeam la asta. Deoadată, alte gînduri începură să mă preocupe. Soţia lui Almaro, îndată ce mă descoperise şi mă recunoscuse, se grăbise să-şi cheme soţul. Poate el pierduse cîteva secunde ca să-şi ia revolverul din sertar şi asta-mi dăduse timp să ajung în dreptul porţii ! Nu. Nu, se despărţea, probabil, niciodată de arma sa...

Am auzit-o pe Monique spunînd cu un ton de tristeţe :

— Nu ştiu ce trebuie să fac...

Am ajuns îndată lîngă ea, cu mîinile agăţate de cordonul halatului.

— Scrie-i să te lase în pace !

Iritarea mea păru s-o înfricoşeze. Se aşeză pe pat, copleşită parcă. Mă enervase. N-ar trebui să se bucure

de nefericirea acestui dobitoc ? Să fie fericită ştiindu-l în fundul Germaniei, îngropat de viu într-un lagăr unde putrezea ?

Mi-am reluat mersul în lungul camerei. Îmi spuneam că avusesem norocul să fug la timp înspre grilaj. Almaro fusese foarte aproape de a mă nimeri. Dacă aş fi rămas în mijlocul grădinii, aş fi fost atins cu siguranţă. Dar făcuse foarte bine trăgînd asupra mea ! Îmi repetam că făcuse foarte bine şi că aş fi făcut acelaşi lucru în locul lui, cu singura diferenţă că m-aş fi străduit să-mi stăpînesc nervii ca să nu-mi scape. Sau poate trăsese în prea mare grabă, fiindcă ajunsesem deja lîngă poartă ? Nu avusese timp să ochească... Şi este adevărat că revolverul nu permite un tir precis la o anumită distanţă...

— Îmi spune că e foarte nenorocit, că regretă, că a fost prost sfătuit, adăugă Monique.

O auzeam cu greutate, ca şi cum lumina ar fi amortizat sunetele. M-am stăpînit să nu-i răspund sarcastic. Îmi dădeam seama că o parte din furia născută din neamintirea aventurii mele cu Almaro contamina atitudinea pe care o aveam faţă de Monique. E nenorocit ! Regretă ! Dragul de el ! Ştie că prietena lui e însărcinată şi n-are nici un scrupul s-o abandoneze ! Să se descurce ! Nici o responsabilitate ! Să nu aibă probleme ! Şi acum, în lagăr, reflectează ! Reflectează şi scrie cu lacrimi în ochi ! La dracu ! A fost prost sfătuit ! E simplu ! Nici măcar nu-şi închipuie că fata şi-a refăcut, poate, viaţa, cu un altul ! Altă idee care nu are loc în acest creier neajutorat ! Geme şi încearcă să înduioşeze...

Dar am început să mă neliniştesc. Acest André nu şi-a pus întrebarea dacă Monique trăieşte cu altul. Era, deci, sigur de dragostea ei, de puterea sentimentelor ce o legau de el ! Şi tulburarea lui Monique... Ah ! Mereu această înţepătură cumplită, pe care o simţeam cu o precizie infernală. M-am oprit sub lumina lămpii şi am întrebat-o :

— Îl mai iubeşti ?

Monique se îndreptă, privindu-mă cu un aer ofensat :

— Eşti nebun! Cum îţi poţi închipui?

Rămase cîteva clipe cu sprîncenele ridicate şi ochii larg deschişi. Culoarea lor era mai închisă decît de obicei, un cenuşiu de plumb, un cenuşiu strălucitor, de spărtură proaspătă. Răspunsul nu mă liniştea. Dar ce răspuns, ce cuvinte m-ar fi putut linişti?

Această indignare „Eşti nebun!" nu era atît de sinceră... Descoperisem secretul ei? Intuiţia mea se dovedise justificată? Monique nu încetase, oare, să-l iubească pe André?... Mă îndoiam de mine însumi. Ştiam că trec printr-o perioadă de criză intensă, ce putea să-mi deformeze orice gînd.

Monique nu făcuse nici o mişcare. Părea istovită, iar fruntea îi lucea în lumină. Soţia lui Almaro avea aceeaşi frunte netedă şi bombată, albă şi fermă. Mi-o aminteam aşa cum o văzusem prima oară, în capătul scării, atunci cînd Almaro mă azvîrlise afară, lovindumă cu picioarele! Reacţionase normal chemîndu-şi soţul şi mi-am repetat că Almaro făcuse bine trăgînd asupra mea. Asta-mi dădea o satisfacţie plină de ură. Ura aceasta, ştiam, mă izola de Monique, mă despărţea de ea ca o perdea de flăcări. Ce conta André! Ce importanţă avea lumea întreagă, dacă un Almaro putea să se plimbe nestingherit în oraşul acesta! Paşii lui îmi răsunau în cap! N-ar fi avut de ce să se teamă din partea justiţiei, dacă m-ar fi omorît. În buzunarul meu s-ar fi găsit cuţitul deschis! De ce deschis? ar fi întrebat şiret comisarul. Şi ar fi clipit din ochi ca şi cum totul ar fi fost în ordine. Şi oamenii lui Almaro puteau depune mărturie că mă prinseseră rupînd afişe oficiale — sau aproape — şi că dacă nu mă predaseră atunci poliţiei, o făcuseră din pură mărinimie... Din pură mărinimie!... Am zîmbit şi Monique, neghicindu-mi gîndurile, îmi spuse cu un glas schimbat:

— Încerci să te convingi că-l mai iubesc încă? E absurd!

— Nu-mi închipui nimic... Constat că eşti exagerat de emoţionată după ce ai primit scrisoarea.

Ar fi fost de ajuns să se ridice, să mi se arunce în braţe ca s-o cred. Vroiam s-o cred, simţeam nevoia de a avea încredere cel puţin în ea! Am făcut cîţiva paşi

înspre capătul celălalt al camerei şi am privit, în trecere, cerul întunecat, linia mai închisă a colinelor presărate cu lumină. Mintea îmi alerga istovitor, neputîndu-se opri asupra unui singur lucru. I-am spus cu bruscheţe :

— Ei bine, dacă nu sînt decît banalităţi în scrisoarea asta, uit-o !

Am revenit, conştient de durerea ce-mi măcina inima.

— Nu ţi-a scris decît ca să-ţi spună că regretă ?

Greşeam insistînd. Eram sigur că înaintez pe un teren presărat de capcane, ce mă vor răni şi mai dureros.

— A aflat de moartea copilului, îmi răspunse. Vrea să ştie dacă-l voi revedea după război, cînd se va întoarce...

Era emoţionată de fiecare dată cînd îşi amintea de copil. Am tăcut. Emoţia aceasta nu putea calma o pasiune mai puternică ce punea stăpînire pe mine.

— Cel mai bine ar fi să nu-i răspunzi. Va înţelege !

Am mai făcut cîţiva paşi şi, întorcîndu-mă, am văzut că plîngea. Lacrimile îi coborau pe obraji în dîre strălucitoare, bine marcate. Trupul îi era scuturat de spasme scurte.

Suferinţa aceasta nu mă înduioşă. Dimpotrivă, îmi dădea dovada exactă că André continuase să existe în gîndurile ei. Înaintea conflictului cu Almaro, această idee m-ar fi făcut să turbez. Acum, mă întrista fără a mă duce la desperare. Ura mea pentru Almaro, descopeream nu fără surpriză, umbrea orice alt sentiment. Am auzit-o pe Monique, întinsă pe pat, spunînd :

— La urma urmei, ai dreptate. N-am să-i scriu...

Am repetat, maşinal :

— E mai bine.

Ştiam că, dacă Almaro ar fi tras mai multe gloanţe, m-ar fi atins ! De ce nu-şi descărcase arma asupra mea ? De ce n-o făcuse ? Îmi trebuiseră cel puţin cinci sau şase secunde pentru a mă pune la adăpostul zidului de incintă ! Şi noaptea nu era atît de neagră ! Eram o ţintă uşoară ! De ce ?

Monique îmi apucă braţul, mă atrase încet, mă obligă să mă aşez lîngă ea. Părul i se răspîndise pe

pernă ca o stofă aurită. Îmi zîmbea, un zîmbet trist, ce-i scotea şi mai mult în evidenţă pometii proeminenţi şi-i încercăna ochii. Nu mai avea figura de adolescentă obişnuită. Acest surîs o îmbătrînea, dar dădea, în acelaşi timp, privirii ei o profunzime şi maturitate nemai-întîlnite.

— Nu te frămînta atît, îmi spuse. Vezi că nu-ţi ascund nimic. Eram hotărîtă să-ţi vorbesc despre scri-soarea asta. Am făcut-o... Ai încredere, dragul meu...

Această „frămîntare" părea s-o impresioneze şi s-o flateze, în acelaşi timp. M-am întins în pat, şi s-a cuibărit la pieptul meu într-un elan ce mi se păru afectat. Mă îndoiam de fapt şi de mine însumi, şi în sufletul meu umbrele nopţii se agitau fără încetare.

IX

Trezindu-mă, a doua zi, am văzut că Monique plecase deja. Scena pe care o trăisem împreună lăsase în mintea mea o urmă nealterată de somn. Am întins braţul, am privit în oglindă şi n-am văzut decît obiecte fără importanţă, un colier de sticlă, o foarfecă de unghii, un tub de aspirină... Monique distrusese, probabil, scrisoarea.

M-am ridicat în picioare, m-am aşezat, gol, în faţa ferestrei şi am privit înălţimile Algerului, colinele în a căror verdeaţă construiau frumoasele vile ale stăpînilor. Din cerul fierbinte cădea o pulbere leneşă de cretă asupra teraselor clădirilor Poştei Mari, frunzişul din *Jardin d' Essai*, ce se întindea în apropierea mării fără nici o cută.

„Aş fi de acord cu omul care l-ar ucide pe Almaro". Această frază o pronunţasem în faţa unui străin, o pronunţasem cu adevărat. M-am aranjat şi m-am îmbrăcat în grabă. Înainte de a pleca, am aruncat o privire spre pat. Un şuvoi luminos ce pătrundea prin fereastră dădea cearşafului o albeaţă orbitoare, chiar în locul pe care-l marcase trupul lui Monique.

Am luat, în drum spre casă, unul dintre acele tramvaie cu uşi automate, care împiedicau urcarea şi coborîrea din mers, ceea ce le făcea odioase. Aveam mereu senzaţia apăsătoare de a fi prins în capcană, mai ales atunci cînd nu reuşeam să găsesc un loc lîngă fereastră.

De îndată ce simţi că m-am întors, Flavia apăru în camera mea. Borcanul pe care mi-l dăduse era încă pe masă şi din el se degaja un miros acru.

— Ei, n-ai dormit acasă !

— E prima oară?

— Vreau să spun că n-ai dat cu unguent în noaptea asta.

— Nu. Dealtfel, îmi e mai bine...

Şi mi-am întins uşor obrazul, pipăind carnea cu degetele.

— Nu-ţi mai reiei lucrul?

— Nu vă faceţi griji.

Stătea lîngă mine şi mă privea cu insistenţă. Ochii ei obosiţi mă examinau din fundul orbitelor uscate şi negre, în aşa fel încît am avut siguranţa că-mi ghicise proiectul. Ştia c-o să-l ucid pe Almaro. Cîteva clipe ne-am privit fix. Mi-am spus apoi că începusem să mă prostesc şi că Flavia căpătase, cu vîrsta, nişte maniere ciudate.

În timp ce-mi scoteam haina, plecă, păstrînd acelaşi aer de a şti multe şi expresia răutăcioasă ce mă scotea totdeauna din sărite. M-am întins pe pat. Capul îmi era în flăcări. Soarele intra pe fereastră şi cîteva muşte bîzîiau cu desperare, izbindu-se de geam.

Se auziră ciocănituri la uşă. Crezînd că e vorba de Fernandez, m-am ridicat să deschid fără grabă.

Era o femeie.

Mă întrebă dacă eu eram Smail ben Lakhdar, fiul fostului droghist din strada Trolard. Am invitat-o să intre. Eram intrigat. Mi se părea că o cunosc. Dar unde o întîlnisem, oare? Şi de ce venise la mine?

Se aşeză şi începu să-şi scoată mănuşile. Părea că nu mai sfîrşeşte. Examină camera cu curiozitate, fără jenă. Era o femeie de patruzeci de ani, destul de frumoasă, îmbrăcată într-un costum închis, o bluză cu guler de dantelă prelungit cu un jabou, deasupra căruia strălucea o broşă ce bănuiam a fi de aur. Avea o faţă osoasă, sub o pălărie rotundă şi îngustă, nasul uşor încovoiat, ochi negri frumoşi, savant fardaţi.

Mă oprisem în picioare în faţa ei. Aşteptam să binevoiască a-mi spune ce dorea. Eram destul de nerăbdător, dar m-am silit să rămîn calm. I-am privit mîinile. Foarte albe, cu unghiile vopsite într-un roz viu.

— Am aflat adresa dumneavoastră telefonind la garajul Moretti, îmi spuse încrucişîndu-şi picioarele şi privindu-mă fără zîmbet.

Îmi plăcea vocea ei sonoră.

Căutam cu încăpăţînare în minte locul unde întîlnisem această femeie. În acest moment, mi-am adus aminte că eram ciufulit şi cu pieptul dezgolit. Mi-am încheiat în grabă nasturii de la cămaşă şi mi-am aranjat şuviţele de păr care-mi atîrnau pe obraji.

Ce vroia? Era, poate, o infirmieră în vizită sau o doamnă din vreo societate de binefacere. Asemenea prezenţe erau frecvente în casele sărace. Dar nu aveam nimic de cerut. Nu vroiam pomană! Nimic. Niciodată. Vorbise despre garajul Moretti. Poate avea nevoie de un şofer?

— Sînt doamna Almaro, îmi spuse încet, privindu-mă în ochi.

Se aştepta, desigur, să mă arăt surprins. Trebuie să fi făcut o mutră caraghioasă, căci clătină din cap, ca pentru a spune: „Ai auzit bine. Ai auzit foarte bine!" Dorind să scap de privirile ei, m-am aşezat în dreptul ferestrei şi, cu mîinile înfundate în buzunare, cu ochii răniţi de lumina orbitoare a unui cer în flăcări, am încercat să-mi vin în fire. Îmi spuneam: „El a trimis-o! Ce şiretlic se ascunde aici?". Uimirii îi urmă enervarea. Trebuie s-o dau afară! dar nu voiam să plece înainte de a-mi spune pentru ce venise.

Începu să vorbească în spatele meu. O ascultam cu atenţie, fără să mă întorc:

— După cele ce s-au întîmplat ieri, m-am gîndit că e bine să vin să te pun în gardă pentru viitor... Am venit să-ţi dau un sfat.

Mă tutuia. Era cît pe ce să izbucnesc în rîs.

Ce însemna ameninţarea asta?

Continuă:

— O stimam mult pe mama ta. Erai mic, nu-ţi aduci aminte... Te vedeam deseori împreună cu ea în drogheria tatălui tău...

N-am răspuns nimic. Evocarea mamei mele nu mă emoţiona. Murise cînd eu aveam patru ani şi se putea spune că n-o cunoscusem.

Aşteptam, de fapt, sfatul pe care doamna Almaro venise să mi-l aducă la domiciliu.

Spuse, în sfîrşit :

— Soţul meu a fost foarte indulgent cu tine atunci cînd ai fost suprins rupîndu-i afişele. A ţinut seama de tinereţea ta! Ştii ce-ai fi riscat dacă ai fi fost predat poliţiei? Cîteva luni de închisoare sau un lagăr de concentrare în Sud, dizenteria, setea...

Avea o voce mai animată, insistentă. Dar ceva mă împingea să mă întorc şi s-o înjur. Indulgenţa lui Almaro? Ah, căţea! Şi povestea cu lagărul...

— M-am stăpînit, trebuia să fie şi o urmare. O urmare interesantă. Mi-am încleştat dinţii. Asta mă ajuta să nu-mi pierd calmul. Mi-am impus, de asemenea, pentru a-mi frîna mînia, să-mi fixez atenţia asupra spectacolului străzii. Vedeam un bătrîn plimbîndu-şi cîinele. Acesta întindea lesa, mirosea un perete, un felinar... Bătrînul se oprea, aştepta, înainta în zig-zag în urma animalului.

Aş fi vrut să ştiu ce figură făcea, dar nu voiam să mă întorc. Almaro, indulgent? Satrapul ăsta? Şi ea, care profita de averea atît de murdar dobîndită! Complice! Era complicea lui!

Cîţiva puşti jucau şotron pe trotuar. Un tînăr urmărea o fată brunetă. O studentă, poate. Purta sub braţ un pachet de caiete şi cărţi şi se ştia urmărită.

Doamna Almaro reîncepu să vorbească, cu un glas agresiv :

— De ce vii în fiecare seară în faţa vilei mele? Şi de ce ai intrat în grădină? A fost o nebunie. Ar fi putut să te ucidă. Răspunde, de ce faci toate astea?

Tînărul ajunsese în dreptul brunetei. Ea îi zîmbea. Mergeau unul lîngă celălalt, acum. Se îndepărtau împreună.

— Nu vrei să-mi spui nimic? Te asigur că am venit din proprie iniţiativă. Soţul meu nu e la curent cu vizita aceasta. Ar fi furios dacă ar afla... Dar eu te-am văzut alaltăieri seară. Şi ieri... (scurtă tăcere). Soţul meu nu e rău în fond. Dar e violent. E impulsiv. Ai văzut aseară. (Scurtă pauză, ca şi cum ar fi aşteptat un

răspuns). Mă tem să nu-l scoți din sărite și să se întîmple o nenorocire...

Se temea!... Se temea!... Bună glumă. Am ridicat din umeri. Dar nu m-am întors. Am rămas în fața ferestrei, cu mîinile în buzunare, străduindu-mă să-mi păstrez calmul.

— Da. Ești tînăr, nu-ți dai seama de primejdie. Acționezi fără să reflectezi...

Pe cer se zăreau cîteva rîndunele. Urmăream cu interes prefăcut zborul lor. Apoi am întrebat, calm, înclinînd puțin capul:

— Ieri seară m-ați recunoscut?

— Da.

— Zgomotul porții v-a alarmat?

— Da.

— Vă așteptați la vizita mea?

— Soțul meu îmi vorbise de tine. Știam că te surprinsese deja dînd tîrcoale casei.

Răspundea fără ezitare, fără a părea în încurcătură, cu o voce clară.

— L-ați prevenit că eram în grădină?

— Da.

— Era deja în birou?

— Da. Intra.

Am tăcut, iar ea începu să explice cu însuflețire:

— Nu mă așteptam la ceea ce a făcut. Și-a scos revolverul, a alergat spre balcon... Erai deja lîngă grilaj...

Am lăsat să mai treacă puțin timp. Ezitam să-i pun întrebări, dar în cele din urmă am spus, dînd capul înapoi, ca să mă audă mai bine:

— Ați făcut ceva ca să-l împiedicați să tragă?

Exclamă:

— Nu știam că va trage, bănuiam.

— M-am întors și am privit-o în față:

— Cum! Știați că soțul dumneavoastră e violent, impulsiv. Îl vedeți năpustindu-se cu revolverul în mînă și pretindeți că nu bănuiați că va trage?

Rămase puțin tulburată, cu trupul drept și pleoapele bătînd cu repeziciune. Apoi se însufleți:

— Dar era legitim! Am văzut o umbră în grădină.

Apoi te-am recunoscut. După cele ce-mi spusese soţul meu, eram convinsă că erai acolo cu gînduri necurate. Sînt şi acum convinsă...

Am început să merg de la un capăt la altul al camerei. De fiecare dată cînd mă apropiam de ea, îi simţeam parfumul: garoafe! Îmi plac garoafele. Am întrebat-o fără s-o privesc şi fără să mă opresc din mers:

— De ce n-a tras decît o dată?

— Nu ştiu.

— S-a blocat revolverul, nu?

— Nu cred.

Eram dezamăgit.

— Ce v-a spus după asta?

Ezită. M-am oprit în faţa ei şi am privit-o cu curiozitate. Ţineam, în continuare, mîinile în buzunare. Îşi căuta răspunsul. Un răspuns care să nu fie prea compromiţător. În sfîrşit, se hotărî:

— A spus... că o să facă să încetezi cu copilăriile... vreau să spun... În fine, înţelegi...

Ridică din umeri. Bine găsit: „copilăriile". Mă făcea să zîmbesc.

Eram în faţa oglinzii. Mi-am netezit părul. O vedeam muşcîndu-şi buzele. Am întrebat-o cu un surîs:

— N-a spus că o să-mi găurească pielea, nu?

— Oh!

S-ar fi zis că fusesem necuviincios. Am întrebat din nou, exagerînd tonul politicos:

— Se pare, totuşi, că are intenţia să facă să înceteze aceste „copilării", cum spuneţi, cu ajutorul revolverului?

Făcu o mişcare scurtă de dispreţ, din cap, ca şi cum ar fi găsit întrebarea mea lipsită de judecată.

Simţeam nevoia să fumez. Bănuiam că vizitatoarea mea va pleca şi că esenţialul nu fusese, încă, spus. Nu-i nimic. Îmi veni o idee care-mi dădu o satisfacţie puternică şi spumoasă: certitudinea că lui Almaro îi este frică de mine, că-l nelinişteam, că se temea de răzbunare. Îşi trimisese soţia după informaţii, pentru a încerca să-mi cunoască intenţiile? Sau era sinceră şi făcea demersul acesta fără ştirea soţului ei? Asta avea

puţină importanţă, la urma urmei. Mi-am spus că Almaro n-ar ezita, ştiindu-se ameninţat, să se descotorosească de mine. Pentru el n-ar fi complicat.

Totuşi am spus, de data aceasta fără să zîmbesc, aplecîndu-mă uşor peste ea :

— Nu soţul dumneavoastră vă trimite, nu-i aşa?

Nu se tulbură şi-mi răspunse pe un ton istovit :

— Desigur. Eşti nebun? Nu-l cunoşti. Şi pentru ce să mă fi trimis? Cînd va dori, te va expedia într-un lagăr, ştii bine. Nu va dura mult, crede-mă.

— Vă cred, vă cred, am spus, grăbit, cu o ironie răuvoitoare.

Se temea pentru soţul ei, biata femeie. Venise să mă intimideze.

Dar tonul meu o înţepase. Se aplecă în faţă, cu trăsăturile înăsprite, înfuriată :

— Am venit aici fiindcă nu eşti decît un puşti. Şi din cauza amintirii mamei tale! Şi fiindcă vreau să te previn. Încearcă să stai liniştit! Cei ce te plătesc te fac să rişti mult.

Se lăsă o linişte ce se întinse în cameră, caldă şi vîscoasă.

(Ceva îmi atrăgea privirile asupra ei. Broşa de aur. Strălucea).

Nu trebuia să las să se prelungească tăcerea aceasta. Am răspuns cu efort, pentru a vorbi calm :

— Nu sînt plătit de nimeni.

— Şi totuşi, strigă cu însufleţire (şi pieptul frumos i se umflă), ai fost prins rupînd afişele soţului meu!

— Nu vreau ca lucrătorii de aici să muncească pentru nemţi!

— Mi-am amintit, brusc, că această frază îl enervase atît de mult pe Almaro. Şi am repetat scandînd silabele, ca pentru a-l provoca, dacă ar fi fost prezent :

— Nu vreau.

Se indignă.

— Dar nu e vorba de asta! Lucrătorii sînt folosiţi chiar în Franţa! Nu merg în Germania... O ştii prea bine! Cei care au plecat scriu cu toţii că se simt bine! Nu sînt nefericiţi!

Toate astea, spuse cu o convingere şi o violenţă ce-o făceau să se schimonosească, îi scoteau în evidenţă ridurile din jurul gurii, din colţurile ochilor.

M-am dus din nou la fereastră. Femeia asta mă exaspera. Am scuturat din cap ca pentru a spune: „E nebună!" Am aruncat o privire spre acoperişuri, spre marea ce se vedea în depărtare...

Apoi m-am întors. Am fost surprins văzînd-o în picioare. Începuse să-şi tragă mănuşile, ţinîndu-şi poşeta sub braţul stîng.

— Eşti un copil, spuse ea plictisită.

Îşi trăsese deja o mănuşă.

O voce se auzi în stradă. Am ascultat-o cu atenţie, ca şi cum m-ar fi chemat pe mine.

I-am spus ,deodată, cu vehemenţă:

— Nu sînt un copil. Şi nu sînt nici o fiinţă inferioară. Sînt un om!

Respiră cu greutate, punîndu-şi şi cealaltă mănuşă:

— Eşti un orgolios, dragul meu!

I-am replicat.

— Nu vă plac orgolioşii. Vă plac cei ce-şi pleacă fruntea în faţa unei canalii de felul lui Almaro.

Scoase o exclamaţie ca şi cum i-aş fi propus să se culce cu mine.

Se înroşise de indignare şi mototolea cu nervozitate reverul costumului.

Păru să se potolească:

— Ascultă: am să plec. Mi-am pierdut timpul. Dar venisem spre binele tău. (Vorbea însoţindu-şi cuvintele de o mişcare a mîinii drepte, cu degetul mare şi arătătorul în O, ca pentru a arăta că era vorba de ultima lămurire). Îţi repet pentru ultima oară că, dacă vei continua să-l superi pe soţul meu, o vei plăti scump. E foarte pornit împotriva ta. Ai să regreţi.

Ajunsese la uşă. Stăteam în mijlocul camerei, despărţit de ea de o dungă luminoasă. Îi vedeam ochii negri (frumoşi, într-adevăr), sprîncenele depilate, fruntea fermă sub borul pălăriei şi ridurile ce-i urîţeau gura.

Se va întoarce la Almaro. Peste cîteva ore va fi lîngă el. Poate îi va vorbi despre mine. Poate-i va

spune să mă lase în pace, fiindcă era convinsă că m-a înspăimîntat. Sau dimpotrivă...

Am înaintat doi paşi. Picioarele îmi erau, parcă, de plumb. Soarele mă orbi. Doamna Almaro se desprindea cenuşie şi albă pe fondul întunecat al uşii. Vroiam să nu mă creadă înfricoşat. Mai ales, vroiam să cunoască puterea, întinderea urii mele. I-am spus, cu ura aceasta deodată mai prezentă, greu pînă la a mă sufoca :

— Almaro îmi va plăti... foarte scump... insultele şi loviturile din seara aceea...

Sunetul vocii mele mă uimi, răguşit şi aspru de parcă aş fi fost atins de laringită.

Se sprijinea cu umărul de uşă. Îşi ţinea poşeta în dreptul pieptului. Respiram mai uşor.

— Eşti nebun ! Dacă faci ceva împotriva lui, vei fi prins. Vei fi condamnat. Foarte aspru.

Nu mă mişcasem. Aş fi vrut să plece. Să dispară ! Vorbea precipitat :

— Eşti un copil ! O iei razna... E o prostie. Ce idee ! Ar fi mai bine pentru tine să părăseşti Algerul ! Să pleci departe ! Ascultă-mi sfatul...

Nu mai puteam spune nimic. Nu mai aveam nimic de spus. Am auzit uşa trîntindu-se violent. Urmă o tăcere apăsătoare. Mi se părea cald în cameră. Aveam poftă să fumez o ţigară, iar gîtul îmi era plin, parcă, de nisip. Am aprins o ţigară, dar am aruncat-o după două sau trei fumuri şi am strivit-o sub călcîi.

X

Odată cu primele umbre ale serii am ieşit, îndreptîndu-mă spre restaurant. Era ora la care retrăiam cu intensitate sfîşietoare primul sărut al lui Monique. Nu, n-am nimic dintr-un sentimental de mahala, dar aventura aceasta conta mult pentru mine.

Ajunsesem în noaptea aceea într-o stradă pustie. Vorbeam cu veselie despre maniile unor clienţi ai restaurantului şi între noi creştea o complicitate stranie, ca şi cum fiecare cuvînt, sub banalitatea lui, ar fi accentuat aşteptarea şi dorinţa. Monique purta un palton uşor, strîns în talie, şi pantofi plaţi ce-i dădeau un mers mlădios şi sportiv. Am prins-o de braţ. Se opri, fără a înceta să surîdă, fără a arăta surprinsă. Îmi amintesc că pe stradă treceau neîncetat automobile, că farul Amiralităţii strălucea în întuneric şi că mă simţeam împăcat cu viaţa. Îmi aduc aminte, de asemenea, că o europeană bătrînă trecuse pe lîngă noi şi că nu-mi păsase de privirea ei reprobatoare. Gîndiţivă: o franţuzoaică şi un arab! Nu, nici măcar această privire nu afecta noua fericire ce-mi apărea atunci puternică şi sclipitoare ca un cristal.

Dar în seara asta simţeam din nou mii de înţepături. Mi se părea că nu existam în ochii nimănui! Felul în în care fusesem şters din personalul de la Moretti îmi întărea ciuda. E adevărat că puteam oricînd să plec să lucrez la fortificaţii pe coasta Atlanticului! Almaro m-ar angaja! Ah! Nu fusesem destul de obraznic faţă de nevastă-sa! Oare îi va spune? Şi ce importanţă avea ce-i va povesti! Nu mă hotărîsem să-l ucid? Această hotărîre se clătina cîteodată în mine, ca bătaia unei pendule. Da, îl voi ucide! Da!... Am aruncat ţigara.

Îmi aminteam de felul în care doamna Almaro îmi spusese: „Cînd va dori, te va trimite într-un lagăr".

Păşeam nervos prin mulţime. Mă izbeam de trecători! Ah! Îi dispreţuiam pe toţi! Eu voi ucide un om! Eram deasupra lor! Îi dispreţuiam şi-i detestam. Îi detestam fiindcă-i simţeam în jurul meu, fiindcă se frecau de mine. Oameni care aşteptau răbdător moartea, zi după zi, care-şi iroseau orele de viaţă, în lucruri inutile, cu griji mărunte, cenuşii şi iritante, asemenea unor păduchi. Aceşti oameni resemnaţi în faţa tuturor constrîngerilor! În faţa tuturor umilinţelor! În acest val leneş al trecătorilor, mergeam cu paşi mari, fără a cere scuze celor pe care îi îmbrînceam.

Un necunoscut pe care l-am lovit astfel m-a prins de braţ, frîngîndu-mi elanul, şi am văzut, în dreptul feţei mele, ochii săi furibunzi, gura schimonosită şi umedă. Mă insulta. Îmi cerea să-i spun de ce nu fusesem atent. Era un arab de vreo patruzeci de ani. Era indignat. Turbanul i se mişca în jurul frunţii. L-am respins cu dispreţ. Vocifera în continuare. Cîţiva trecători se opriră să ne privească. Am plecat fără a spune un cuvînt.

Simţeam în mine un şarpe lung şi orb unduindu-şi inelele.

Trebuia să-mi procur un revolver. Nu voi încerca să fug. N-aveau decît să mă prindă. O să strig în faţa tuturor că-i dispreţuiam, că făcusem ceea ce trebuia să fac, că eram nebun de fericire pentru că l-am ucis pe acest ticălos, că erau toţi nişte laşi şi doar eu aveam curaj!...

Am încetinit pasul. Ardeam. Eram singur, pe o străduţă liniştită. Un cîine trecu pe lîngă mine şi se îndepărtă.

Cînd am intrat în restaurant, erau puţini consumatori. M-am îndreptat spre Monique. Mă întîmpină fără zîmbet, cu un aer trist.

— Bună seara, Monique!

— Bună seara...

Îmi răspunsese cu o voce slabă, supusă. Din cauza accesului ei de milă pentru André, o simţeam cumva vinovată faţă de mine.

Am întrebat-o cu o ironie muşcătoare:

— Nu l-ai regretat prea mult pe André, nu?

— Oh! făcu ea cu blîndeţe.

Era gata să plîngă.

M-am întors să privesc prin sală. Nici o persoană cunoscută, multe mese libere. L-am căutat pe Marcel, din ochi. (Poate-mi va împrumuta fără dificultate un revolver?). Monique ţinea capul aplecat, părul blond îi cădea în valuri luminoase pe ceafă şi mi-ar fi plăcut să-l mîngîi. Îi vedeam, prin răscroitura rochiei, pielea trandafirie şi începutul sînilor.

— Nu găseşti că eşti prea decoltată? În curînd ai să arăţi tot.

Păru mai mult uimită decît ruşinată, apoi îşi încheie rochia pînă la gît, cu un aer resemnat.

Mă gîndeam la André, care mîngîiase gîtul acesta, care posedase trupul acesta, muşcase din carnea tare şi dulce.

— I-ai răspuns, nu?

— Cui? Eu? Ce-ţi trece prin minte?

Avea deja ochii umezi. Nu puteam, totuşi, s-o fac să plîngă în faţa clienţilor ei. Poate nu-i scrisese lui André? Şi ce importanţă mai avea, dealtfel?!

Am căutat din ochi o masă la care să mă aşez. Monique îmi spunea, cu un glas chinuit:

— Scrisoarea asta m-a răvăşit... Dar greşeşti dacă-ţi închipui... N-ar trebui...

Gîfîia uşor.

Mirosea a verbină. M-am gîndit la parfumul de garoafe al soţiei lui Almaro, parfum pe care-l preferam: mai puţin fad. Mai îmbătător.

I-am pus o mînă pe braţ. Crezu, poate, că e un gest de afecţiune... Vroiam s-o întreb:

— Marcel are un revolver? Crezi că mi l-ar împrumuta?

Doi clienţi intrară, întîrziară lîngă mine. Dacă Marcel ar fi de acord să-mi împrumute un revolver, aş acţiona

chiar în noaptea asta. Monique îmi spuse, tărăgănînd puţin cuvintele :

— Îl urăsc mai mult decît crezi.

— Pe cine ?

Îmi scăpase. Mă gîndeam la Almaro. Monique mă privi cu seriozitate. Am spus : „desigur" şi am aprobat din cap. Nu eram sigur că-l ura pe André. Se gîndise vreodată să se răzbune pentru răul pe care i-l făcuse ? O femeie. Nu era decît o femeie. Am simţit dintr-o dată un dispreţ indulgent pentru toate femeile. Spuse :

— Are să vină Fernandez. Vrea să-ţi vorbească !

Era, fără îndoială, satisfăcută de a fi schimbat subiectul discuţiei. Am răspuns :

— Ei bine, să vină !

Vroia, desigur, să-mi vorbească despre individul pe care unchiul meu trebuia să-l treacă în Maroc.

Alţi clienţi soseau vorbind cu voce tare. Monique le adresa un surîs distrat, ca răspuns la salut. Apoi întrebă :

— Ai să vii în seara asta ?

Îmi aştepta răspunsul cu sprîncenele ridicate. I-am admirat ochii. Un cenuşiu de mare presărat cu cafeniu, ceea ce-i dădea o privire apăsătoare, fals candidă.

— Da, bineînţeles.

M-am simţit deodată tandru. Ghiceam că vroia s-o ajut să lupte cu umbrele.

Sala se umplea. Marcel apăru la uşa bucătăriei. Îmi făcu de departe un semn prietenesc. Am părăsit-o pe Monique şi m-am aşezat la masă. Mă simţeam obosit, ca şi cum aş fi făcut, în cursul zilei, un efort excesiv.

În timp ce mîncam, mă gîndeam că, la ora aceasta, Almaro şi soţia lui făceau acelaşi lucru. Mi-i închipuim la masă, unul în faţa altuia. Almaro — cu botul aplecat asupra farfuriei, trosnind din fălci. Ea — dreaptă şi puţin afectată. Îi auzeam vocea clară : „Acest Smail e primejdios. Tînăr şi exaltat. Te urăşte. În cele din urmă, are să-ţi facă vreun rău. De ce nu-ţi iei măsuri de precauţie ? Cu ce motiv intrase în grădină ? Obiceiul ăsta de a da tîrcoale casei.... Asta dovedeşte că încearcă să se răzbune pentru a fi fost bătut şi umilit.

E orgolios! Trebuie să te fereşti de tinerii care au prea mult orgoliu. Păzeşte-te. Ai face mai bine, chiar de pe-acum, să-l împiedici să facă pozne, să-l trimiţi într-un lagăr, de exemplu. Asta are să-l calmeze. O să-l facă să reflecteze. Pentru tine, e uşor. Dar nu trebuie să-l laşi liber. Ai să vezi că are să facă ceva... Mi-e teamă pentru tine..."

Îi vedeam figura neliniştită, pieptul frumos agitîndu-se. Poate-şi ducea mîna la gît, ca pentru a localiza frica!

O nevastă de treabă, care se temea pentru viaţa soţului...! Cum a putut-o asculta pînă la capăt? Chiar şi povestioara despre muncitorii care mergeau să lucreze în Franţa! Despre scrisorile în care-şi descriau fericirea de a fi acolo!

Chiar în momentul acesta, Fernandez apăru în faţa mea.

— Salut!

Se aşeză la masa mea, surîzător, iar surîsul acesta îi brăzda pe faţă două riduri adînci, în paranteze.

— Ce mai faci?

I-am răspuns fără chef:

— Merge.

— Faţa arăta mai bine. Ochiul mai poartă nişte urme. Dar vor dispărea repede...

Era prietenos, iar ochii lui galbeni şi lucioşi mă priveau cu o bunăvoinţă uşor ironică.

— Ai noutăţi de la agresorii tăi?

Aveam chef să-i răspund că patronul lor, în ultimul timp, trăsese asupra mea. Dar m-am mulţumit să clatin din cap, zîmbind.

— L-ai văzut pe unchiul tău?

— N-am avut timp.

— O să mergem împreună, acum, să-l căutăm. De acord?

— De acord.

Fernandez se aplecă asupra farfuriei mele şi examină cu un aer dezgustat tocana cu care fusese servit.

— Nu e teribilă, nu?

— Puţin îmi pasă.

— Nu se mai găseşte nimic. Totul merge la Rommel: cartofii, carnea, roşiile... Camioane întregi. Trec prin Tebessa şi Gabès. Iar legumele proaspete sînt transportate cu avionul: Junkere... trimotoare, din acelea cu tabla ondulată...

Am dat din cap. Vorbea cu însufleţire. Era indignat.

— Şi curmalele? Nu mai găsim curmale aici... Totul merge la tipii din Afrika Korps şi la ai lui Mussolini...

Îl lăsam să vorbească. Ceea ce-mi spunea, ştiam la fel de bine ca şi el. Desigur, nu vroia să abordeze în restaurant subiectul foarte precis pentru care venise.

Într-o oglindă din faţa mea, o puteam vedea pe Monique doar ridicînd ochii. Mi se părea şi mai tristă decît de obicei, dar nu m-am mirat. Aş fi vrut s-o sfătuiesc să se fardeze puţin: ruj pe buze şi puţină pudră pe obraz. Să nu mai arate lumii figura asta palidă, de om bolnav...

Fernandez vorbea în continuare. Înaintarea lui Rommel îl neliniştea.

— Dacă pun mîna pe Alexandria, canalul e pierdut. Şi după asta, bătrîne...

Făcu un gest ca pentru a arăta întinderea catastrofei.

Am privit-o din nou pe Monique. Am greşit, poate, că nu am răspuns încrederii ei, că nu am ajutat-o. Dar cum descoperise André adresa ei din Alger? Întrebarea aceasta se ridică deodată în mine, ca un şarpe cu ochi reci, cu limba înspicată.

— Dacă ai terminat, spuse Fernandez, să mergem.

Se sculase deja în picioare şi strivea cu nerăbdare ceea ce-i mai rămăsese din ţigară, într-o farfurie. I-am spus, ca să-l liniştesc:

— Unchiul meu rămîne pînă tîrziu în dugheana lui.

Înainte de a pleca, i-am dat bonul de masă lui Monique.

— Pe deseară, îmi spuse ea.

— Da, desigur.

L-am ajuns pe Fernandez, care tropăia pe trotuar. Mă simţeam încă obosit, ca şi cum oasele mi-ar fi fost de plumb. I-am spus încă o dată, ca să-l calmez:

— Idir închide totdeauna pe la zece sau unsprezece. O să-l găsim, fii fără grijă.

— Crezi că va accepta?

— Nu ştiu.

Am adăugat, brusc:

— Aş vrea să accepte.

Fernandez îmi aruncă o privire.

Dar doream cu adevărat ca Idir să accepte. Îmi aduceam aminte că mă propusesem ca ghid, dacă unchiul meu ar fi refuzat. Şi îmi părea rău. Nu mai vroiam să părăsesc Algerul, să mă îndepărtez de Alger, să mă îndepărtez de Almaro...

XI

joi, orele 21

Unchiul meu îmi reproşa adesea că sînt un prost musulman, că nu am religie. El era un foarte pios şi făcuse Pelerinajul în 1935.

Intrînd în prăvălie, l-am găsit, Fernandez şi cu mine, şezînd pe tejghea. Îşi pregătea un ceai pe o maşină de gătit minusculă, al cărei foc strălucea ca un ochi injectat.

Foarte slab, brun, cu faţa brăzdată, cu nasul puternic coroiat şi ochi pătrunzători, purta o barbă în colier, după obiceiul marocan.

Nu vorbea franţuzeşte, şi Fernandez cunoştea foarte puţin araba: trebuia, deci, să fac pe interpretul.

Nu-l mai văzusem pe unchiul meu de cîteva săptămîni. Îmi păru îmbătrînit, cu tîmplele şi obrajii scobiţi; tuşea des şi agitat. Cred că avea tuberculoză. Îmi amintesc că în timpul ultimei noastre expediţii la frontieră, ne obligase să ne oprim de multe ori. I se tăia uşor respiraţia şi rezistenţa sa era din ce în ce mai scăzută.

Începu să înşire ceştile de ceai albe şi albastre pe o tavă de aramă. Fernandez fuma. Eu examinam mica dugheană. Îmi plăcea, cu rafturile încărcate de cutii şi cupoane de stofă ce înăbuşeau sunetele. Nenumărate fulare *(vînzare liberă,* scria pe o placă) în culori vii spînzurau de fire legate de grinzile acoperişului asemenea unor drapele: roşu închis, verde indian, galben mandarin... Această bogăţie de culori mă liniştea. Nu mai aveam poftă să mă mişc, nici să vorbesc...

În lumina lămpii cu petrol, aşezată pe o etajeră, străluceau şters mătăsurile, paietele rochiilor de mireasă...

Fernandez trăgea din ţigară. Idir mă privi chiar în acest moment şi surîsul său mi se păru uşor ironic. Spuse, aţiţînd focul cu un burduf-jucărie.

— Cu ce vă pot servi ?

Mă agasa totdeauna politeţea aceasta ieftină, de negustor de stofă.

— Prietenul meu vrea să-ţi vorbească despre o afacere, un serviciu pe care te roagă să i-l faci.

Idir aştepta. Fraza aceasta nu-i spunea nimic. Poate-şi închipuia că e vorba de vreo tranzacţie interesantă, cu stofă englezească. Lampa sfîriia din cînd în cînd.

— Ar vrea să ştie dacă ai accepta să conduci la Oudja pe unul dintre prietenii lui...

Unchiul meu păru surprins de această propunere. Se încordă, ţinîndu-şi pleoapele plecate. Reflecta. M-am gîndit, deodată, că trebuie să precizez cine era acest prieten, astfel încît să poată evalua exact importanţa şi primejdiile misiunii.

— E vorba de un francez care a ucis un ofiţer german la Marsilia şi e urmărit...

Idir aţinti asupra mea o privire strălucitoare, insuportabilă. Apoi surîse, întorcîndu-se către maşina de gătit :

— Puţin ceai ?

— Vrei ceai ? l-am întrebat pe Fernandez.

— Da... I-ai explicat ?

— Bineînţeles.

— Pare să ezite.

— Reflectează.

Idir ne întinse fiecăruia cîte o ceaşcă fumegîndă. Afară, un trecător se opri în faţa magazinului, pipăi unul dintre fularele expuse lîngă uşă, un fular verde aprins cu desene galbene, care mă făcea să mă gîndesc la drapelul Braziliei. Idir, măreţ, aruncă un preţ. Celălalt clătină din cap şi dispăru.

Fernandez îşi bea ceaiul cu zgomot. Roţile unei şarete trosniră pe pavajul străzii.

Unchiul meu închise din nou ochii şi luă aerul senin şi grav al unui orb. Reflecta, oare? Suferea? Mi se părea că-şi încleştează dinţii. În sfîrşit, se întoarse către mine :

— Nu, îmi spuse cu blîndeţe.

— Nu vrei?

— Chair dac-aş fi sănătos — şi sînt foarte obosit în momentul acesta — n-aş merge.

— Ce spune? întrebă Fernandez cu aviditate.

— Aşteaptă.

Idir adăugă cu o voce lentă, puţin înăbuşită, ce mă obliga să ciulesc urechea ::

— Frontiera este bine păzită, nu numai din cauza contrabandei, ci şi a francezilor care fug şi, de asemenea, a epidemiei de tifos dintre Tlemcen şi Marnia. Riscurile sînt mari. Un arab care ar ajuta un francez să treacă în Maroc ar fi mai sever pedepsit decît fugarul...

Bău o înghiţitură de ceai.

— Ce spune? întrebă nerăbdător Fernandez.

Am vrut, la început, să-i spun că unchiul meu se simţea bătrîn şi bolnav şi nu putea accepta.

— Refuză, i-am răspuns, fiindcă dacă ar fi prins ar fi aspru pedepsit.

— Exagerează...

Am exclamat cu însufleţire :

— Nu. Nu exagerează !

În tăcerea care se lăsa, un fonograf îngîna un refren Mahieddine.

Fernandez vorbi din nou :

— Spune-i că este vorba de viaţa unui om.. Că e ceva chiar mai important decît asta.

— N-are rost.

Păru surprins şi contrariat în acelaşi timp.

— Nu crezi că dacă i-aş oferi o sumă...

— Nu.

— Atunci ?

Era nemulţumit, nervos. Aruncă ţigara şi o strivi cu prea multă grijă sub călcîi. Aşezat pe scaunul său, aplecat în faţă, începu să-şi frămînte mîinile şi să-şi trosnească degetele...

Mă aşteptam să-mi reamintească propunerea mea de a pleca în locul unchiului meu, dacă acesta ar fi refuzat. Aventura mă atrăgea din nou. Îmi spuneam că nu voi lipsi prea mult timp. Şi ceea ce era interesant în această plecare : doamna Almaro va crede că mă înfricoşase ! Îşi va închipui că i-am urmat sfatul şi că am fugit...

— Mi-ai spus, începu Fernandez, că-l vei înlocui pe unchiul tău...

— Da, ştiu.

— Prietenul meu nu poate rămîne aici. Plecarea e prevăzută pentru mîine seară. Luni trebuie să fie negreşit în Casablanca.

— Ce spune ? întrebă unchiul meu.

— I-am promis să te înlocuiesc dacă n-ai să accepţi...

Idir aşeză ceaşca de ceai pe tavă, îşi şterse buzele cu dosul mîinii şi-l privi îndelung pe Fernandez :

— Acum cîteva săptămîni, spuse el, unul dintre prietenii mei a vrut să ademenească pe cîţiva lucrători care se găseau în port, gata să se îmbarce pentru a pleca în Franţa. A fost prins. Alaltăieri am aflat că a fost condamnat la cincisprezece ani de muncă silnică. Se numea Hassan. Avea cinci copii...

Mă prevenea, desigur, dar spusele lui declanşară în mine o violentă indignare. Cincisprezece ani ! Cincisprezece ani de ocnă pentru o asemenea vină ! Am simţit cum mă străbate un fior. M-am ridicat dintr-o dată.

— Ce este ? Ce este ? se nelinişti Fernandez.

Nu i-am răspuns. L-am întrebat pe Idir :

— Almaro? El e? Spune... El este?

Unchiul meu își aranjă turbanul (degetele sale negricioase și slabe se agitau pe fîșiile de stofă) și-și drese glasul.

Își plecă apoi ochii, luînd din nou o figură de orb: o mască închisă, scăldată în sudoare.

Zgomotul lămpii cădea în tăcerea care se lăsa ca o piatră în apa unei fîntîni.

— Almaro — spuse în sfîrșit unchiul meu, cu voce înecată, pe un ton de dispreț și dezgust — e un om cu sufletul murdar...

Așteptă, păstrînd aceeași figură de nepătruns. Fernandez, intrigat, ne privea pe rînd.

Încetasem să respir. Ascultam această voce, care se umfla puțin cîte puțin, încărcîndu-se de ură ca un vînt care, atițînd un incendiu, se încarcă de scîntei.

— Acest om nesăbuit a îndrăznit să spună că războiul pe care-l fac germanii este adevăratul război sfînt.

Idir se înflăcără.

— A îndrăznit să spună că Dumnezeu poruncește arabilor să se alăture nemților și să-i ajute, muncind pentru ei... a îndrăzni să vorbească astfel despre Dumnezeu, să-i folosească numele în felul acesta...

Stătea în continuare așezat pe tejghea: spatele drept, ochii închiși, iar ura îi dădea o expresie ascuțită și crudă, de bătrîn tîlhar mauritan. Simțeam că ura aceasta era mai feroce, mai înrădăcinată decît a mea. O ură fanatică, de neabătut... Îl admiram! Îl iubeam! Eram cuprins de o exaltare neobișnuită...

Deschise ochii și mă privi. Văzîndu-i pupilele strălucitoare, mi-am spus că, dacă-l voi ucide vreodată pe Almaro, Idir m-ar aproba și ar fi mulțumit de mine. O bucurie sălbatică îmi umflă pieptul.

Fernandez mă trăgea de haină, grăbit să afle cele ce-mi spusese unchiul meu. I-am spus:

— Refuză. Dar eu accept cu două condiţii.

— Care ?

— Vreau să fiu înarmat. Am nevoie de un revolver.

— Uşor de găsit

— Un revolver bun.

— Desigur.

L-am privit îndelung pe Fernandez.

— Şi a doua ? — întrebă el cu teamă.

— Care a doua ?

— Mi-ai vorbit despre două condiţii. Revolverul e un fleac.

Care era cea de o doua ? Avea, oare, vreo importanţă ? Nu-mi mai aminteam. Pusesem două condiţii dintr-o teamă obscură, instinctivă, de-a nu scoate prea mult în evidenţă dorniţa mea de a avea un revolver. I-am spus :

— Da. Călătoria să-mi fie plătită.

— Bineînţeles.

— Şi la întoarcere.

— O iei razna. Asta numeşti tu condiţii ?

— Despre ce e vorba ? întrebă Idir.

— Am acceptat ! i-am răspuns, întorcîndu-mă către el.

Mă privi clipind din ochi.

— Nu eşti de acord cu mine ?

Îmi răspunse, cu insuportabilul său surîs ironic :

— Orice destin e scris...

Am ridicat, zîmbind, din umeri. Nu credeam în fatalitate. Pentru mine era vorba doar de a duce la bun sfîrşit această misiune în timpul cel mai scurt ; eram încrezător.

Idir îşi mai turnă o ceaşcă de ceai. Cînd întinse braţul, pe peretele din spatele lui apăru o umbră asemănătoare cu a unei păsări. Bău o înghiţitură, apoi îmi spuse :

— Fii prudent.

I-am răspuns înfuriat :

—Am să-mi aduc aminte.

Fernandez păru surprins de asprimea tonului meu. Ne privi pe amîndoi cu curiozitate și spuse :

— În legătură cu Almaro... Mîine organizează o întîlnire pentru a recruta muncitori.

Am făcut un pas înspre el.

— Unde ?

— În piața de pește.

— La ce oră ?

— La patru, mi se pare.

Parcă-i părea rău că mi-a vorbit despre această întîlnire. Se grăbi să adauge, cu o veselie silită :

— Deci plecarea are loc mîine. Ai grijă să nu fii prins înainte...

Idir, străin de dialogul nostru, începu să-și răsucească o țigară.

Mă sfătui încă o dată să fiu prudent, fără a insista de data aceasta, cu un ton aproape indiferent...

PARTEA A DOUA

I

De cîteva săptămîni aşteptam ocazia să asist la o reuniune a lui Almaro. Am coborît după-amiază spre Hala de Peşte, în ciuda sfatului lui Fernandez. Puţin îmi pasă de temerile lui.

Aerul era fierbinte. Portul, vasele, bulevardele, totul era mîncat de acest praf de cretă ce cobora, des şi învolburat, din cerul incandescent. Această frenezie de lumină mă copleşea, îmi rănea nu numai ochii, ci şi creierul, mă făcea trist, de o tristeţe profundă, aridă, neagră... Neagră ca şi cercurile pe care lumina orbitoare le înfingea în ochii mei...

Petrecusem noaptea cu Monique. Mergînd, îmi aduceam aminte de trupul ei proaspăt şi tare, de rotunjimea fragedă a pîntecului, de conturul tulburător al sînilor... Îi revedeam obrazul întins şi deformat de plăcere, buzele umflate... Fericirea acestei nopţi.

Mi-am spus, deodată, că dacă-l ucideam pe Almaro, va trebui să renunţ la Monique. Dacă-l voi ucide pe Almaro, voi fi prins sau, dacă nu, va trebui să fug din Alger, să mă ascund. Oricum, o voi pierde pe Monique... Am fost surprins şi chiar ruşinat descoperind că mă gîndeam cu calm la toate acestea.

O prevenisem că voi lipsi din Alger cîteva zile.

Insistase să mă întorc cît mai curînd posibil. Mă întrebam, acum, dacă era o dovadă a dragostei pentru mine sau se temea să rămînă singură, pradă fantomelor.

Mi-am spus cu amărăciune că, dacă-l voi ucide pe Almaro şi voi dispărea, Monique va fi o pradă uşoară pentru André. De mai multe ori, chiar în această noapte, umbra lui André se strecurase între ea şi mine.

Dar ce importanţă avea că Monique îmi scăpa, că viaţa îmi curgea printre degete fără ca eu să mă pot agăţa de ea? Îmi rămînea ceva sigur, veritabil, de care să mă ataşez. Îmi rămîneam Almaro, ura mea pentru Almaro. Acest Almaro, providenţial!

Ajuns aproape de Hale, zîmbeam încă. Mă întrebam dacă militanţii partidelor muncitoreşti dizolvate nu vor fi acolo pentru a sabota reuniunea sau cel puţin pentru a-l împiedica pe Almaro să convingă şi să seducă... Ştiam că eu însumi trebuie să mă feresc. Puteam să fiu recunoscut de către mercenarii care mă capturaseră. M-am hotărît deci să rămîn, din prudenţă, aproape de uşă, pentru a fugi în caz de pericol.

Intrînd, am văzut deja mai multe grupuri de persoane ce aşteptau. Coloane de lumină se strecurau prin ferestrele plafonului. Alţi muncitori soseau şi se aşezau pe băncile de ciment. Apa strălucea în rigole.

Am privit cu atenţie toate aceste figuri, încercînd să-l reperez pe cel suspect. Nimeni nu-mi dădea nici o atenţie. Eram hotărît să-mi stăpînesc nervii. Pentru moment, mă simţeam foarte calm. Nu putea să fie vorba de a fi arestat prosteşte. Doamna Almaro mă prevenise cu amabilitate: riscam să fiu trimis într-un lagăr pentru un timp îndelungat. În acest moment, mai mulţi docheri intrară în sală.

Sprijinită de peretele din fund, era instalată o estradă înaltă. M-am oprit în cealaltă parte a sălii.

Aş fi vrut să mă amestec printre muncitori, dar mă temeam de provocatori, şi din locul pe care-l alesesem îmi era mai uşor să mă strecor repede afară, în caz de urgenţă.

Un autobuz sosi cu un sunet strident, tixit de agenţi în uniformă. Un zid de spinări negre şi albastre se afla în faţa mea. Erau, cred, aproape două sute de docheri.

Pereţii spoiţi cu var reflectau lumina. Un zumzăit pornea din mulţime, urcînd spre tavan.

Se făcu, deodată, linişte. Toate capetele se întoarseră în aceeaşi direcţie. Un automobil negru, impunător, tocmai se oprise în faţa unei uşi: am remarcat prezenţa gărzilor mobile înarmate.

Un personaj gras şi chel coborî din maşină, ştergîndu-şi fruntea de sudoare. Purta nişte ochelari verzi, enormi, şi o haină de pînză pătată de transpiraţie.

M-am ridicat în vîrful picioarelor, pentru a vedea mai bine.

Almaro coborî şi el. La intrare, agenţii îl salutară. Era mai scund decît cel care-l însoţea şi nu-l vedeam decît în parte.

Docherii aşteptau. Cîţiva dintre ei fumau, tuşind din cînd în cînd. Individul cu ochelari verzi urca cu greutate pe estradă. Îşi începu discursul.

— Camarazi !...

Nu reuşeam să înţeleg ce spunea. Vorbea franţuzeşte, dar repede, cu un accent ciudat. Îi vedeam din profil pe unii dintre muncitori. Nu păreau să înţeleagă mai mult decît mine. Oratorul se opri în sfîrşit, răsuflă, îşi umflă obrajii, ceea ce-l făcu să semene cu o uriaşă broască rîioasă. Părăsi estrada şi zumzăitul mulţimii, ca o bătaie îndepărtată de tobe, se auzi din nou în sală. Almaro rămase. Era o atmosferă apăsătoare şi-mi era foarte sete. Studiam pe primul dintre docheri : mi se păru foarte tînăr, în ciuda ochilor şi a feţei înnegrite de cărbune, pe care doar buzele erau de un roşu aprins. Se sprijinea de o bancă. Un băiat de vîrsta mea. M-am hotărît să-i pîndesc reacţiile în timpul discursului ce va urma. În momentul în care Almaro apăru deasupra capetelor, am avut impresia foarte clară că mă văzuse, mă recunoscuse. M-am simţit cuprins de o nelinişte bruscă ; de îndată ce am fost conştient de ea, mă scoase din sărite. Dar Almaro îşi plimba deja privirea deasupra auditoriului. Se ţinea drept, cu mîinile în buzunarele hainei descheiate, cu picioarele îndepărtate, cu o expresie dură şi bănuitoare pe faţă. Aştepta să se lase linişte. Se încruntă, luînd un aer autoritar.

— Mi-am închipuit, o clipă, că aveam la mine revolverul lui Fernandez. Aş trage, oare ? Tentaţia ar fi, într-adevăr, foarte puternică. Mi-am spus, totuşi, că revolverul este o armă fără precizie de la o anumită distanţă, că aş risca să nu-l ating pe Almaro, să rănesc alţi auditori şi să fiu prins prosteşte.

Almaro vorbea în arabă. Avea acea voce slinoasă, pe care deja o cunoşteam... Vorbea fără a gesticula. Am revăzut scena: mutrele dispreţuitoare, petele de umbră pe care lampa i le lipea pe figură... Îl ascultam cu o vie curiozitate.

Vorbea despre raţiunile ce vor face ca traficul portului să scadă şi mai mult. Docherii înscrişi nu mai obţineau decît două zile de lucru pe săptămînă. Două zile...

— Două! insistă el şi de această dată scoase mîna din buzunar, arătînd două degete.

„Numai două zile! Exact cît să nu crapi de foame!"

Am privit cu atenţie această mînă enormă, gîndindumă la palmele primite, imaginîndu-mi, apoi, această labă mîngîind sînii frumoşi ai doamnei Almaro.

„...doar două zile pe săptămînă! Şi cine ştie? Tot portul ar putea fi paralizat. Totul depinde de întorsătura pe care o va lua războiul. Dar dacă englezii vor ataca coastele Franţei..."

„Inteligent! spusese Fernandez. Deci primejdios!"

„...Deci primejdios!" Aceste cuvinte îmi sunară în minte ca nişte clopote.

Ascultam cu aviditate.

„...prea multă mînă de lucru pentru acest port aproape gol. Prea puţină, pe coasta Atlantică, în timp ce, acolo, numeroase şantiere ar primi mii de muncitori pentru construcţia fortificaţiilor. Aici: mizerie! Acolo: un salariu asigurat.

Citi în continuare o scrisoare pe care un muncitor algerian o scrisese, din Franţa, familiei sale. Nu ştiu de ce (poate nu urmărisem cu atenţie lectura scrisorii) un murmur se ridică din mijlocul mulţimii (inima începu să-mi bată cu repeziciune), dînd naştere, sub imensa boltă, unui zgomot profund, ameninţător, de tobe invizibile. (Mi se păru că în această scrisoare se vorbise despre dificultatea de a putea respecta riturile religioase. Nu ştiu exact).

Almaro trebui să-şi întrerupă discursul. Aşteptă încruntat, observînd sala cu ochi duri şi uimitor de strălucitori.

Am simţit furnicături străbătîndu-mi tot corpul...

Agenţii se mişcară uşor, nehotărîţi. Tînărul docher pe care-l remarcasem avea un aer revoltat sub masca sa de cărbune.

Aceasta nu dură decît patru sau cinci secunde. Liniştea se lăsă încet, ca un praf ce se depune. Almaro începu din nou să vorbească, de data aceasta cu o voce mai puternică şi mai aspră, făcînd mişcări scurte cu braţele.

Dezminţi faptul că şantierele ar fi des atacate de aviaţia engleză şi insistă mult asupra acestui punct.

Almaro vorbi despre englezi. Afirmă că aceştia erau cu toţii vînduţi evreilor şi declară că va da o dovadă, una singură, şi că desfida pe oricine să o combată. Clătină din cap, cu aerul de a şti multe. În sfîrşit, înşira avantajele scandaloase, sprijinul revoltător pe care englezii îl acordau evreilor în Palestina, împotriva intereselor profunde, legitime, ale arabilor. Era ascultat într-o linişte apăsătoare, netulburată nici măcar de obişnuitele accese de tuse. S-ar fi spus că oratorul vorbea unor manechine de lemn, ţepene şi îngrămădite, umăr lîngă umăr. Docherul cel tînăr uită să mai tragă din ţigară.

„Acest om nesăbuit a îndrăznit să spună..."

Se adresa, în limba lor, unor oameni simpli pe care îi dispreţuia şi nu avea, bineînţeles, nici un scrupul să folosească argumentele cele mai grosolane, dacă acestea puteau să-i tulbure.

Încerca mai ales să emoţioneze, să trezească în mintea lor instinctele cele mai primitive dar şi cele mai puternice, prejudecăţile cele mai profund înrădăcinate... joc facil.

„Acest om nesăbuit a îndrăznit să spună..."

Ce n-ar îndrăzni să spună ? Cine l-ar dezminţi ? Cine ar putea să urce această estradă, dincolo de cordonul de poliţie, pentru a-l contrazice ?

Îi dispreţuia. Eu însumi simţeam greutatea neobişnuită a acestui dispreţ. (O simţeam şi acum, cu un

dezgust amestecat cu descurajare). Da, Almaro mă captiva, mă atrăgea, obligîndu-mă să rămîn acolo.

Spunea că nemţii trebuie ajutaţi. Credeam că murmurele vor începe. Dar el a continuat în liniște și mi-am mușcat buzele de dezamăgire.

Era, deci, vorba de a-i ajuta pe nemţi, „de a le oferi braţele noastre, lor, care-şi ofereau piepturile...“ (Propagandă Goebbles. Am recunoscut şlagărul pe care-l auzisem, într-o zi, la radio). Ajunse astfel la războiul împotriva ruşilor...

Îl urmăream cu o atenţie ce făcea să-mi zvîcnească tîmplele. Am aruncat o privire înspre docherul cel tînăr. Părea fascinat. „...Dacă ruşii vor cîştiga războiul în Europa, toate ţările Islamului ar fi, la rîndul lor, copleşite, încovoiate sub nişte legi monstruoase, ce ar constrînge femeile să abandoneze vălul şi ar amesteca, în şcolile cu frecvenţă obigatorie, pe băieţi cu tinerele fete...“

Păstrase aceasta pentru sfîrşit!

Pe estrada pe care se afla simţea probabil că partida era cîştigată — aşa cum eu însumi simţeam aceasta —, după tăcerea apăsătoare, după atenţia cu care era ascultat, după privirile ascuţite...

Cîştigase. Continua să vorbească, dar nu-l mai ascultam.

„Acest om nesăbuit a îndrăznit să spună...“

Inutil de a mai vorbi despre Dumnezeu, de a evoca războiul sfînt... Cîştigase?

As fi vrut să scuip! Saliva avea un gust acid, de vomă.

Agenţii vegheau în apropierea uşilor. Afară, gărzile, cu puşca pe umăr, căutau umbra zidurilor.

Mă simţeam înţepenit şi a trebuit să închid ochii. Cineva strigă:

— Transmiteţi foile! Cei ce nu ştiu să scrie să vină la masa asta!

În momentul în care am deschis ochii, coloanele de lumină începeau să dispară. Tînărul docher era în şirul

celor ce aşteptau. Era mai bine să nu mă mişc. Mi-era teamă că cel mai neînsemnat gest îmi va dezlănţui mînia, aşa cum un rănit se teme de a nu redeştepta durerea...

Să nu fac nici o mişcare.

Almaro coborîse de pe estradă.

Îl vedeam în fundul sălii, mai mic acum, vulnerabil. Pleca.

Celălalt, tipul cu cap de broască, îl urma. Îmi spuneam că ar fi trebuit să ám revolverul lui Fernandez. Regretul îmi aşează un nod în gît, sufocîndu-mă.

Ar fi trebuit să port acest revolver la mine.

Am ieşit în lumina orbitoare de afară. Raze de soare îmi pătrunseseră în ochi asemenea unor cioburi de sticlă, pînă în fundul orbitelor, făcînd să-mi ţîşnească lacrimile...

Almaro se aşezase deja în maşină, pe bancheta din spate.

Însoţitorul lui, cu piciorul pe scară, era întors către un inspector arab pe care îl cunoşteam: Brahim Ramani Sidi Cheik...

Am rămas nemişcat, ţinîndu-mi răsuflarea, simţindu-mi inima strivită de desperare...

Se trînti portiera şi automobilul demară încet, cu un zgomot uşor, strălucitor, îndepărtînd parcă fîşiile de lumină ca pe nişte cortine...

Pe jumătate încovoiat, aveam o senzaţie atroce de înfrîngere, singurătate şi mizerie, cu ochii arşi de soare şi cu regretul de a nu avea un revolver pentru a trage asupra omului căruia îi vedeam profilul albastru şi unsuros, zîmbetul dispreţuitor şi satisfăcut...

Automobilul trecu prin faţa mea, mergînd încet, cu motorul gîfîind. Roţile scrîşneau pe pietriş.

Mă sprijineam de perete. Aproape de mine cîţiva agenţi rîdeau. În acest moment, Almaro mă văzu şi surîsul îi dispăru de pe buze.

— Almaro mă văzuse! O secundă, privirile noastre se agăţară una de cealaltă. Avea un aer neliniştit şi furios...

Dar maşina deja mă depăşise. Acceleră. Am auzit zgomotul pe care îl făcea schimbătorul de viteză. Făcînd doi paşi înspre şosea, am zărit figura lui Almaro încadrată de geamul din spate al maşinii, hidoasă ca un cap retezat.

II

După ce am hoinărit prin oraş timp îndelungat, m-am întors acasă.

Eram deprimat. Mă întrebam ce gîndise Almaro, zărindu-mă. Îi fusese frică? Se temuse de un atentat?... Am traversat scuarul Bresson şi m-am oprit brusc, fascinat de această idee care-mi venise în minte. Oare lui Almaro îi fusese vreodată frică de mine? Poate-şi închipuia că sînt un tinerel puţin nebun, unul dintre acei tineri abrutizaţi de kif. *)

Mi-am reluat mersul, în timp ce foşnetul enervant al frunzelor îmi umplea urechile. În cele din urmă, mi-am spus că Almaro nu se temea de mine şi am simţit un fel de umilinţă. Credea, desigur, că dacă aş fi vrut, într-adevăr, să mă răzbun, aş fi făcut-o pînă acum. În după-amiaza aceasta, de exemplu, avusesem un frumos prilej. Mi-am amintit cu ciudă că nici măcar nu schiţase un gest de apărare. Îl auzeam parcă povestindu-i soţiei sale, în acest moment chiar, că din întîmplare: „L-am văzut pe acest mic imbecil de Smail! Aveai dreptate. Va trebui să-l trimit să spargă pietre la Tebessa. Mă agasează!" Nu. Nu-i era frică de mine!

Am intrat în cameră pentru a-mi lua trusa de toaletă şi puţinele haine pe care trebuia să le iau cu mine.

De îndată ce am deschis uşa, mi se păru că înfăţişarea camerei se schimbase. La început n-am avut decît o impresie vagă, care se impuse încetul cu încetul, neliniştindu-mă.

Am rămas îngheţat, cu toate simţurile încordate. Cădea seara şi pete de umbră sudau mobilele între

*) cînepă indiană, care prin pisare dă o substanţă stupefiantă ce se amestecă în tutun (nota trad.).

ele. În cameră nu era nimeni. Şi totuşi simţeam o prezenţă. Mi-am scos cuţitul din buzunar. În momentul în care l-am deschis, scoase un sunet clar şi ascuşit.

Mirosul. Se fumase, aici, cu puţin timp în urmă.

Eu nu mai trecusem pe acasă din ajun. Picăturile de apă din jurul lavoarului mă sfidau, rotunde şi strălucitoare, ca nişte ochi de şoarece. Flavia, poate. Dar cine fumase, oare ?

O singură ascunzătoare posibilă. Spaţiul între dulap şi perete. Făcînd doi paşi, am văzut aproape de noptieră un rest de ţigară strivită.

Mi se părea că, dacă voi face o mişcare, de undeva se va declanşa o capcană.

Cineva intrase la mine. Nu încăpea nici o îndoială. Eram neliniştit şi intrigat în acelaşi timp. M-am gîndit, deodată, la dulap. L-am deschis : fusese scotocit. Toate hainele şi cărţile erau răvăşite. Nu lipsea nimic. Percheziţie, deci.

Am închis dulapul, am pus cuţitul înapoi în buzunar şi am răsuflat zgomotos.

Percheziţie ? Ştiam de la cine mi se trage. Eram uimit de acest act de ostilitate al lui Almaro şi am simţit, în acelaşi timp, o satisfacţie subită.

Am strigat din răsputeri :

— Flavia !

Ea are să-mi explice ceea ce se întîmplase.

— Flavia !

Îi auzeam mersul tîrît ; bombănea, înjurîndu-şi pisicile.

În sfîrşit intră, încovoiată, gemînd şi clipind din ochi :

— Ce e ?

Îşi ridică fruntea pentru a mă privi şi mi se păru că are aceeaşi expresie ironică.

— Ce e ? repetă.

Am întrebat cu bruscheţe :

— Cine a fost aici ?

Deschise gura, îşi desfăcu mîinile şi le împreună din nou...

Făcea pe proasta !

— Haide ! Cine mi-a scotocit camera ?

Am făcut cîţiva paşi înspre ea. Încetase să se schimonosească şi-mi spuse cu un ton dulceag :

— Păi... doi bărbaţi.

— Poliţia, desigur.

— Da.

— Sigur ? Le-ai văzut legitimaţiile ?

— ... Da

— Ţi le-au arătat ?

N-am aşteptat nici măcar să-mi răspundă. Era puţin important dacă cei doi bărbaţi fuseseră inspectori veritabili sau mercenari ai lui Almaro. M-am îndepărtat de Flavia. Mă urmărea în tăcere, cu înfăţişarea sa de pasăre bătrînă şi jumulită. Ochii săi mici, uscaţi şi lucioşi, privirea lor răutăcioasă mă deranjau mai mult decît oricînd.

— Ce voiau ?

— Eh ! Să te vadă !

— Pentru ce ?

Ridică din umeri.

— De unde vrei să ştiu ? Gîndeşte-te !

Mirosea a haine murdare ; am privit fără voie la degetele ei noduroase, cu unghii lungi şi murdare.

I-am întors spatele. M-am gîndit la soţia lui Almaro, care nu minţise afirmînd : „Cînd va dori, va face să fii arestat“...

— La ce oră au venit ?

— Azi-dimineaţă.

— Devreme ?

— Pe la şapte...

Pesemne erau hotărîţi să mă culeagă din pat. Din fericire, bătrîna nu cunoştea adresa lui Monique. S-ar fi simţit datoare să mi-i trimită acolo.

— Ai stat cu ei ? Ce-au făcut ?

Fiindcă nu răspundea destul de repede, am început să-mi pierd răbdarea.

— Ei, i-ai văzut ?

— Da. S-au uitat în dulap şi apoi au aşteptat. Au scotocit şi în saltea. Mi-era teamă să n-o strice. O saltea de lînă costă o avere astăzi !

— Nu te-au întrebat nimic ?

Ezită :

— Ba da. Dacă știam unde ți-ai petrecut noaptea. Dacă te vei întoarce. Cu ce te ocupi... Nu mai știu... O mulțime de întrebări.

O priveam neîncrezător. Îmi ascundea, poate, ceva.

— Au rămas aici tot timpul ?

— Da. Te pîndeau pe fereastră. Abia au plecat... Am început cu febrilitate să-mi îndes lucrurile într-o raniță. Se vor întoarce, poate, să mă surprindă. Ori poate mă văzuseră intrînd și mă așteaptă jos. La gîndul acesta am privit-o cu atenție pe Flavia. Nu făcuse nici o mișcare. Stătea în continuare lîngă ușă, cu mîinile încrucișate pe pîntece, cu o expresie de curiozitate aridă.

— Unde pleci ? mă întrebă.

În loc să-i răspund, am întrebat-o la rîndul meu :

— Ai vreo idee unde au plecat ?

— La restaurantul Fontainas, cred.

Stupefiat, am aruncat ranița pe pat și m-am apropiat de ea.

— De ce la restaurantul Fontainas ?

— Fiindcă m-au întrebat dacă te întorci în noaptea asta. Le-am spus că ți se întîmplă des să dormi în altă parte. Au vrut atunci să știe unde mănînci. Și le-am spus : „La Fontainas !“

Debitase toate acestea ca și cum ar fi fost ceva normal.

Adăugă, cu o oarecare asprime :

— Nu vreau să am necazuri ! Înțelegi ?

Am ridicat din umeri. Erau la restaurantul Fontainas, pe unde aveam de gînd să trec să o revăd pe Monique... Eram norocos ! Am privit înspre bătrînă :

— Nu pot să-ți reproșez nimic.

— Ce să-mi reproșezi ? Eu nu vreau să am necazuri.

— Desigur.

Insistă cu încăpățînare :

— Le-am spus ceea ce știam.

— Bineînțeles.

Și apoi nu voim să-i mai văd aici.

Mi-am pus în raniță mașina de bărbierit și săpunul.

— Unde pleci ?

— Dacă cei doi tipi te întreabă...

— Nu pentru asta. Ce-ai de gînd să faci cu camera ?
— Am plătit pînă la sfîrşitul lunii, nu-i aşa ?
— Da.
— Ei bine, vom mai vorbi la sfîrşitul lunii.
— Te întorci, deci.
Vocea ei cenuşie, insitentă, mă exaspera :
— Bineînţeles. Şi poţi să spui asta celor doi prieteni ai dumitale.
Plescăi din buze a nemulţumire.
Mă gîndeam că Almaro fusese pe punctul de a pune mîna pe mine. Şi nu-i scăpasem încă. Dacă cei doi inspectori mă aşteptau jos ? Am privit-o pe bătrînă cu mînie. Ştia, probabil, mai multe decît spunea. Eram agitat.
— Eşti sigură că sînt la Fontainas ?
— Da. Le-am spus că te vor găsi acolo.
— Încîntător !
Părea să-mi urmărească, cu mult interes, cele mai neînsemnate gesturi.
Mi-am luat raniţa pe umăr.
Înainte de a ieşi, am întrebat-o :
— Ţi-ar fi făcut plăcere să mă vezi arestat, nu ?
Mă privi cu coada ochiului şi această privire mă tulbură puţin :
— Dacă ai să faci mereu pe prostul, îmi răspunse sarcastic, ai să ajungi să cîştigi într-o zi.
De la fereastră, am privit în stradă. Nimic suspect în aparenţă. Un cerşetor stătea în faţa vitrinei măcelarului. Cîţiva copii se bălăceau cu picioarele goale în pîrîu.
În momentul în care am deschis uşa, bătrîna mă întrebă încă o dată :
— Ai să te întorci ?
M-am oprit pe prima treaptă şi i-am răspuns ironic :
— Cine ştie ?
Şi am coborît în goană scările...
O auzeam bombănind şi apoi trîntind uşa.
Ajuns afară, m-am auzit strigat de o fetiţă slabă, negricioasă, cu ochi negri foarte frumoşi. Era fiica

portăresei. Îmi dădu două scrisori, spunîndu-mi cu un surîs ambiguu:

— Smail ! Cel puţin una e de la gagica ta ! Lasă-mă s-o citesc.

I-am răspuns că eram grăbit şi să-mi dea pace.

În primul plic am găsit avizul concedierii mele, bătut la maşină şi semnat de directorul personalului Moretti. În al doilea, un bilet de la Michel Sauriat !

Dragă domnule Lakhdar,

Aştept încă să mă vizitaţi.

Mi-e teamă să nu vă credeţi singur şi fără prieteni... Am renunţat să citesc mai departe şi am aruncat foaia în pîriu, după ce o făcusem ghemotoc în mînă.

Fetiţa era în continuare lîngă mine. Se trase înapoi cînd am mîngîiat-o, în glumă, pe ceafă.

— Nu mă atinge ! strigă ea.

Ochii îi aruncau scîntei. Nu aveam nici un chef să o necăjesc, aşa cum mi se întîmpla cîteodată. Eram prea neliniştit. Totuşi, înainte de a o părăsi, i-am spus fără să zîmbesc:

— Eşti răutăcioasă, dar drăguţă. Cînd ai să te faci mare, o să ne căsătorim !

Începu de îndată să mă înjure, dar se făcuse mai palidă.

Am cumpărat apoi un ziar, care mă ajuta să-mi ascund faţa. Din întîmplare, în josul unei pagini, am găsit această informaţie:

„*Djebel Chenoua,* vas pentru transportul oilor, aparţinînd S.N.A., va pleca peste două zile înspre Marsilia, cu opt sute de muncitori algerieni".

II

Eram, într-adevăr, neliniştit. Mi-era frică să nu mi se întindă o capcană. Oamenii lui Almaro aveau semnalmentele mele şi-ar fi putut sta la pîndă în apropierea casei. Păşeam grăbit. La această oră, trecătorii erau numeroşi. Din cînd în cînd, întorceam capul, să văd dacă nu sînt urmărit.

Era cu neputinţă, evident, să o revăd pe Monique. Mă implorase, totuşi, să nu părăsesc Algerul înainte de a o revedea. Dar riscurile erau prea mari pentru a mă hazarda, deoarece eram sigur că Flavia nu mă minţise.

Pentru a depista un eventual urmăritor, am străbătut mai multe străduţe la întîmplare.

Mai era destul timp pînă la ora întîlnirii mele cu Fernandez. Cînd am ajuns, în sfîrşit, în faţa casei lui, nu era decît şapte şi jumătate, dar nu voiam să aştept în stradă şi am urcat cele trei etaje. Îmi deschise Luise, soţia prietenului meu; o brunetă micuţă, plină şi surîzătoare :

— Ah ! Dumneata eşti, Smail, spuse ea.

— Am sosit prea devreme ?

— Deloc...

Din capătul culoarului l-am văzut pe Fernandez. Stătea la masă în faţa unui individ cu ochelari, blond şi slab.

Nu ştiu de ce m-am simţit dintr-o dată liber, rupt de tot acest trecut apropiat... Tipul cu ochelari era, probabil, Fournier, ce-l ce îl asasinase pe ofiţerul neamţ. Niciodată nu simţisem o asemenea curiozitate pentru un om. Niciodată un necunoscut nu mă atrăsese cu atîta putere ca acest tînăr.

Cînd am intrat în cameră, Fernandez mă întîmpină cu exclamaţii cordiale. Mă prezentă apoi lui Fournier şi am citit în ochii acestuia o curiozitatea la fel de vie ca a mea.

— Ai mîncat ? mă întrebă Fernandez.

Am răspuns : da, fără să-l privesc.

Fournier începuse din nou să mănînce. Purta un costum de culoare închisă şi o cămaşă deschisă la piept.

Mă simţeam puţin stingher, fără să-mi pot da seama pentru ce.

Louise veni din bucătărie, aducînd farfuriile. Ridea (rîdea întotdeauna). Am întrebat-o despre copil. Simţeam, în acest timp, ochii limpezi ai lui Fournier aţintiţi asupra mea. Louise îmi spuse că fetiţa dormea, că o duruse stomacul în ultimele zile şi că se făcea din ce în ce mai drăgălaşă. Şterse farfuriile, le aşeză pe masă pe deasupra capului soţului ei. Braţele ei goale păreau a fi prezente peste tot, ca nişte aripi albe. Îi ghiceam sub corsaj sînii mari, plini de lapte, de mamă care alăptează, şi m-am gîndit la Monique, la laptele ce o inunda după moartea copilului ei. La această oră, probabil, începuse să-şi piardă răbdarea, văzînd că nu mai vin.

Louise vorbea mereu, îl întreba pe Fournier dacă aprovizionarea era la fel de dificilă şi în Franţa.

Îl priveam pe Fournier. Avea o faţă lungă, osoasă. Spuse cu o voce ştearsă, aproape cu timiditate, că alimentele erau rare în Franţa şi că nemţii luau tot. Avea între douăzeci şi cinci şi douăzeci şi opt de ani. Încheieturile mîinii îi erau subţiri, iar degetele marcate, umflate la articulaţii. Purta verighetă.

Lumina becului, foarte puternică, dădea strălucire obiectelor de pe bufet. Părea, de asemenea, să descompună trăsăturile feţei lui Fournier, scoţînd în evidenţă, dincolo de ele, o tristeţe profundă. Mă întrebam cum era posibil ca acest tînăr să aibă în trecutul său uciderea unui om. „L-a strangulat", îmi spuse Fernandez. I-am privit din nou mîinile fine şi palide, acoperite de un puf roşcat.

Aflînd de isprava sa, mi-l imaginasem cu totul altfel. Nu mă aşteptam să întîlnesc un intelectual subţire, cu ochi obosiţi. Mi-am spus apoi, necăjit, că voi risca

mult pentru el şi, din nou, mi-a părut rău că m-am angajat în această poveste.

— Poţi să te încrezi în Smail, spuse deodată Fernadez, adresîndu-se lui Fournier. Cunoaşte bine drumul şi are nervii tari...

Am rămas oarecum tulburat. Cu atît mai mult, cu cît Fournier se întorsese spre mine, şi-mi zîmbi.

— Aţi trecut des...

— Puteţi să vă tutuiţi, ce naiba ! îl întrerupse Fernandez. Sîntem cu toţii camarazi aici.

Fournier mă întrebă cu acelaşi zîmbet obosit :

— Sînteţi de acord ?

I-am răspuns sec :

— De acord.

Reluă, pe un ton liniştit şi prietenos :

— Ai făcut des drumul ăsta, cred ?

— Des, nu. De trei ori.

Păru satisfăcut şi începu să-şi întoarcă cu un gest nervos verigheta în jurul degetului.

— Supravegherea este atît de strictă pe cît se spune ?

I-am răspuns că existau patrule de vameşi şi gărzi mobile şi că poliţiştii mişunau, dar că, luînd anumite măsuri de precauţie, se putea trece în Maroc cu maximum de şanse.

— Perfect, perfect, spuse el cu blîndeţe şi-şi turnă un pahar de vin.

Îndată după ce-l liniştisem, mi-a părut rău. Mă gîndeam că ar fi trebuit, dimpotrivă, să exagerez riscul, pentru a vedea ce mutră face.

N-am putut să rezist tentaţiei şi am adăugat :

— Dar dacă vom cădea în mîinile gărzilor, vom petrece un sfert de oră infernal...

M-am gîndit imediat ce ar însemnat această eventualitate pentru el. Dar era prea tîrziu. Vorbisem şi aveam sentimentul absurd, iritant, al neputinţei de a-mi retrage cuvintele.

Fournier mă privi cu atenţie. La ce se gîndea, oare ?

— N-aş vrea să te atrag într-o afacere primejdioasă, îmi spuse, în sfîrşit.

Din capătul mesei, Fernandez ne privea pe rînd.

M-am simţit umilit şi i-am răspuns cu o falsă nepăsare:

— Mie îmi este indiferent.

Tăcu, avînd aceeaşi oboseală stranie în priviri.

Fernandez văzu că face bine, spunînd pe un ton jovial:

— Poţi să contezi pe el. Doar cu cîteva zile în urmă a avut o dispută cu nişte ticăloşi pentru nişte afişe Todt. E un dur. Uite, poartă încă urmele pe figură...

Rîse, lăsîndu-se pe spate.

Acest elogiu grosolan mă puse în încurcătură. Mi-am plecat ochii. Am putut totuşi să văd expresia serioasă a lui Fornier şi am simţit o ciudă intensă împotriva lui Fernandez. De ce se amesteca? Vorbele lui aduceau cu: „Ştiţi, e un şcolar silitor" al manierelor cumsecade. A vorbi în felul acesta despre aventura mea, în faţa acestui individ ce omorîse un om, mi se păru deplasat şi umilitor pentru mine. Mă răni mai ales acest „e un dur" şi-mi păru rău că nu protestam imediat. Tăcerea mea semăna cu tăcerea de falsă modestie a unui idiot pe care tămîierea îl încînta peste măsură. Ce nenoroc că nu am replica promptă şi spiritul iute!

— Fiindcă veni vorba, continuă Fernandez, ai fost la reuniunea lui Almaro?

Am răspuns enervat:

— Da.

Mă temeam că va face încă o remarcă absurdă.

— Nu s-a întîmplat nimic?

De data aceasta nu i-am mai răspuns. Nici măcar n-am ridicat privirile. Aveam în faţa ochilor picioarele şi una din mîinile lui Fournier. Mîna stîngă, aşezată pe coapsă, surprinzător de slabă.

— N-are nici o importanţă, spuse Fernandez.

Începeam să mă simt înţepenit. Era, oare, din cauza căldurii? Sau a foamei? Sau a luminii crude a becului ce-mi răni ochii? Mi se părea că creierul mi se tulbură.

— Acest Almaro, continuă Fernandez, lucrează pentru comisia de armistiţiu. Cîştigă atît cît îi doreşte inima şi nu-şi refuză nimic. În momentul acesta se ocupă de aprovizionarea pentru Afrika Korps şi recrutează, de asemenea, lucrători pentru şantierele Todt.

Tăcu, lovind în pahar cu lama cuţitului. Fournier nu spuse nimic. Reflecta. Eu, însă eram puţin stupefiat aflînd în ce fel Fernandez îl vedea pe duşmanul meu. Mi se părea că nu e vorba de acelaşi personaj. Fernandez vorbise despre Almaro cu prea mult calm, cu prea mult sînge rece...

În acest moment, Fournier vorbi :

— Ar trebui omorît, spuse cu vocea sa lipsită de culoare, ca şi cum ar fi fost vorba despre un lucru simplu şi evident.

Mi se păru că o pasăre enormă îmi prindea capul în gheare, frămîntîndu-l şi sfîşiindu-l.

Auzeam de departe vocea lui Fernandez :

— E ceea ce cred şi eu.

Tîmplele îmi zvîcneau. Mi-am frecut uşor fruntea.

— Ţi-e cald ? întrebă Louise. Vrei să deschid fereastra ?

Am făcut o mişcare de refuz, încercînd să surînd. Fernandez şi Fournier mă priveau. Îi vedeam cu greutate prin perdeaua de lumină albă şi păreau la fel de albi şi ei, ca nişte figuri de porţelan.

— Vrei să bei ? mă întrebă Fernandez.

Am refuzat din nou. Îmi era ruşine. Deci neliniştea mea era vizibilă. Dar cum putem să trec peste ea ? În jurul meu, bulgări mari de vată se rostogoleau, se apropiau, se contopeau. Îmi spuneam că făcusem rău refuzînd să mînînc. Faţa lui Fournie se pierdea ca într-un văl de fum. Îi auzeam pe Louise şi Fernandez vorbind despre alimente, despre cumpărături. Mă simţeam fără vlagă. Nu, Fernandez nu spusese totul. Nu putea să ştie totul. Iar Fournier nu vedea în Almaro decît un intermediar vulgar în solda nemţilor. Nici unul, nici celălalt, nu ştiau cu adevărat cine era Almaro, ce duşman preţios reprezenta el, ce ură extraordinară şi prodigioasă putea să deştepte. Era Almaro, şi mai mult decît Almaro.

Vocea lui Fernandez se auzi din nou.

— Spune, Smail. Şi Monique ?

— Ce-i cu ea ?

— Nu i-ai spus nimic ?

— Mă crezi atît de prost ? I-am spus că plec în Kabilia.

Dădu aprobator din cap. În timpul acesta mă gîndeam la poliţiştii care, probabil, mă aşteptau în restaurant. La Monique, care de asemenea mă aştepta ! Ce căutam aici ? Simţeam mii de înţepături în tot corpul. Să plec... Aveam poftă să mă ridic, să-i las pe ceilalţi în plata domnului.

În acelaşi moment, un automobil se opri sub fereastra noastră. Zgomotul pe care-l făcu fu auzit de toată lumea.

— E Roger, spuse Louise.

Tînăra femeie se alarmă :

— A venit la timp. Ce-am făcut cu sandvişurile ?

Găsi pachetul cu provizii şi mi-l întinse, urîndu-ne noroc cu o voce în care se simţea emoţia. Fernandez era deja pe palier, chemîndu-ne nerăbdător.

Maşina trăsese în lungul trotuarului, cu farurile aruncînd o lumină palidă.

— Tu eşti, Roger ?

— Da.

Roger lucra şi el la garajul Moretti. Am urcat primul, după ce i-am strîns mîna. Fournier se aşeză lîngă mine, iar Fernandez în faţă, în dreapta şoferului.

Străzile erau pustii. Am luat-o înspre *Maison-Carée*, ca să prindem expresul de Oran. În faţa mea, cadranele maşinii aruncau o lumină plăcută, minerală. Mă gîndeam mereu la revolver. În faţa farurilor, insectele apăreau şi dispăreau ca nişte scîntei. Monique nu mă mai aştepta la această oră şi, probabil, nici inspectorii. Le jucasem o festă. Erau, oare, într-adevăr inspectori ? Îmi imaginam figura lui Almaro, ascultîndu-le raportul : *„Smail — dispărut ! Nu ştim încotro a plecat !“* De n-ar fi uitat Fernandez revolverul ! Cîmpia alerga spre noi, neagră, presărată cu stele. *Ar trebui omorît !* Asta o să se întîmple într-o zi ! Monique plîngea în acest moment. Sau, poate, nu. De ce ar plînge, dacă trebuia să mă întorc într-o săptămînă ? Şi mă iubea, oare, destul ca să plîngă ?

— Îl iei, nu-i aşa ?

Fernandez îmi întindea ceva.

Îmi amintesc şi acum de tresărirea pe care am avut-o. Am scos un fel le horcăit, înăbuşit, din fericire, de zgomotul motorului. Metalul era cald în mîinile mele. Eram profund recunoscător lui Fernandez. Aş fi dorit să-i spun că putea conta pe mine, cu orice prilej. Dar am rămas nemişcat în colţul meu, cu ochii deschişi asupra nopţii.

Maşina gonea în continuare. Fournier părea să doarmă, cu capul răsturnat pe pernă, cu mărul lui Adam proeminent. Felinarele din lungul drumului îi luminau din cînd în cînd obrazul.

— Ştii să te foloseşti de el, cel puţin ? întrebă Fernandez.

— Bineînţeles.

Vocea îmi suna înăbuşit.

— Şase gloanţe. Nu uita.

Nu voi uita. Nu voi uita niciodată nimic. Mă gîndeam : *Într-o săptămînă, Almaro...* Nu eram nerăbdător. Simţeam o fericire calmă, potrivită acestei nopţi liniştite şi pîlpîirii miilor de stele.

IV

Figura palidă a lui Fernandez şi cea trandafirie a lui Roger se pierduseră în noapte, împreună cu norii de aburi ai locomotivei, iar trenul gonea deja, cosind, parcă, cu lamele sale de lumină, iarba şi pilonii de pe taluz. Gara cu ceasul ei rotund şi alb, cu gărzile ei înarmate, cu toaletele ei: „WC-bărbaţi", toate acestea răsturnate subit, ca un decor dispărut, ascuns, spulberat. Iar acum, noaptea, doar noaptea, lipită convoiului şi astupînd ferestrele. *Blida: 20 kilometri!...* Într-o oră, vom fi, fără îndoială, la Orléansville. Nu puteam înăbuşi în mine un fel de deznădejde care îmi umplu pieptul. Era o nesăbuinţă: n-ar fi trebuit să părăsesc Algerul. N-ar fi trebuit să-l accept să-l conduc pe Fournier. *N-ar fi trebuit, n-ar fi trebuit...* Trenul îmi ştergea regretele, cu fiecare metru parcurs.

Fournier, cu braţele încrucişate, moţăia în faţa mea. L-am privit fără prietenie. Cineva cînta în compartimentul meu, cu o voce obosită, acoperită de zgomotul sacadat al boghiurilor. În lumina crudă a lămpii, feţele călătorilor aduceau cu cele ale unor înecaţi. N-ar fi trebuit să plec. Puteam fi prins la trecerea frontierei. Cu un gest maşinal, am pipăit revolverul.

Almaro va ridica mîinile. Am să-i spun... Nu! N-am să-i spun nimic! Am să-i descarc revolverul în pîntece. Şase gloanţe... Ceilalţi călători moţăiau şi ei. Trei comercianţi, graşi şi ghiftuiţi, o bătrînă îmbrăcată în negru, respectabilă, şi doi europeni, unul uscat şi ridat, cu un lanţ de aur ieşindu-i din buzunarul vestei, celălalt mai tînăr, pletos, cu barba proaspăt rasă. O pată vînătă pictată pe obraji. Am închis ochii. Înfăţişarea tuturor acestor oameni mă irita într-un fel ne-

lămurit. Niște oameni cumsecade, liniștiți. O parte din această mulțime, docilă, îndobitocită, impresionabilă, care s-ar indigna, cu toții la fel, citind ziarele: *O crimă atroce. Unul dintre cei mai stimați concetățeni ai noștri, asasinat...* Almaro, concetățean stimat! Tot vacarmul trenului îmi răsuna în cap. Am încercat să adorm. Mă aștepta o noapte grea. Sub pleoape îmi intra o dîră subțire de lumină. Cîntărețul din compartimentul vecin tăcu. Auzeam exclamații, rîsete. Almaro se ridica. Să-i spun... Nu, să nu-i spun nimic. Să trag. Trag. Din țeava revolverului ies cu încetineală dungi de foc, ce se îndreaptă, unduind, înspre Almaro, îl ating, iar acesta începe să se topească, să se topească...

— La Sainte-Barbe-du-Tlélat trebuia să coborîm din trenul de Oran, pentru a-l lua pe cel de Oudja. O oprire de douăzeci de minute. Gara mică, invadată de soare și de muște, ieși din amorțeală odată cu sosirea convoiului nostru, cu agitația și vacarmul călătorilor care trebuiau să schimbe trenul.

Am rămas pe peron împreună cu Fournier.

Părea foarte calm. Clipea din ochi în spatele lentilelor ochelarilor, din cauza luminii puternice a dimineții. Căldura nu era încă înăbușitoare, dar deja rodea pămîntul galben, strecurîndu-se printre măslini. Un vînt ușor străbătu frunzișul eucalipților, care se clătinau asemenea unei bărci cu pînze.

Mă gîndeam că polițiștii l-ar putea captura cu ușurință pe însoțitorul meu, în cazul în care s-ar da alarma. Această idee mă enervă.

În acest moment, Fournier se întoarse pe jumătate către mine și murmură surîzînd:

— E plăcut să fii liber, în lumina soarelui!

Știu, nu era decît o reflecție banală. Dar ea se alătura propriei mele neliniști, iar această coincidență mă uimi, ca și cum ar fi fost un semn, un avertisment.

Dacă Fournier va fi prins, voi fi, fără îndoială, arestat și eu, dacă s-ar fi bănuit că-l însoțesc. Din instinct, am aruncat o privire în jurul nostru. Călătorii se îmbulzeau în jurul tejghelei, cerînd cafea sau limo-

nadă. Nimic suspect. Păstram totuşi o neliniştе în adîncul fiinţei mele.

În sfîrşit, sosi expresul pentru Oudja.

Norocoşi, am găsit un compartiment gol. M-am aşezat alături de Fournier.

Trenul porni, intră într-o curbă, soarele îşi schimbă poziţia. Umbra ferestrei acoperi figura camaradului meu, o făcu să pară albastră. Îi vedeam ochii în spatele ochelarilor ce nu mai străluceau. Părea absorbit de priveliştea ce ni se oferea. Avea acelaşi aer, indiferent şi blînd. M-am gîndit la ofiţerul neamţ. Cum reuşise, oare, să-l ucidă cu aceste mîini de femeie? Linia neagră a unui şir de chiparoş ameninţa cerul cu vîrfurile ei. Şiruri de viţă de vie începură să se rotească, asemenea spiţelor unei roţi imense. Acceptasem, poate, să-l însoţesc, doar pentru a afla ce fel de om era şi cum reuşise să se pătrundă de ură înainte de a-şi executa duşmanul.

Fournier, în acest moment, păru să-mi simtă privirile. Se întoarse spre mine şi-mi zîmbi. L-am întrebat îndată, cu o aviditate greu mascată:

— Cum s-a petrecut întîmplarea de la Marsilia?

Întrebarea nu-l miră. Ridică ochii înspre tavan, aşa cum faci cînd nu ştii cum să începi:

— A trebuit să aştept o săptămînă. Cel mai groaznic a fost să aştept, să mi-l închipui, de pildă, bărbierindu-se dimineaţa... Imaginі omeneşti, atît de banale, şi care totuşi te fac cîteodată...

Făcu o mişcare vagă, pe care nu ştiam cum să o interpretez. Care te fac să te îndoieşti? Să eziţi?... Nimic în el nu exprimă satisfacţia unei victorii.

— Îl urai?

— Ca pe toţi naziştii. A fost nevoie de secole pentru a face din oameni altceva decît nişte animale superioare, pentru a da existenţei umane o demnitate de neînlocuit. Şi aceşti indivizi...

Încă o mişcare fără semnificaţie precisă. Am insitat:

— Voiam să-ţi spun: cunoşteai personal pe acel ofiţer?

Exclamă:

— Nu. Executam un ordin. La fel de bine mi s-ar fi putut da ca obiectiv să arunc în aer un pod. Sau o locomotivă...

Trase visător din ţigară. Zîmbi apoi, ca şi cum mi-ar fi descoperit tertipul :

— Nu era vorba de o răzbunare personală, dacă la asta te gîndeşti. Adeseori, cel ce se răzbună vrea să omoare în duşmanul său imaginea pe care acesta şi-o face despre el şi care i se pare falsă, insuportabilă. Ce diferenţă e între el şi un asasin ?

— Tu eşti un justiţiar ?

Pronunţasem deja cuvintele şi-mi părea rău. Fournier îmi aruncă o privire rapidă, ca pentru a vedea dacă avusesem intenţia de a-l ironiza sau jigni.

— Nu, nu... un luptător. Doar un luptător... Ceea ce a trebuit să fac era mai greu decît... Nu din cauza riscurilor, ci pentru ceea ce a trebuit să învîng în mine şi care era cu totul altceva decît frică.

Aş fi vrut să-l aud discutînd cu Sauriat. Începeam să descopăr că nu voiam să-l ucid pe Almaro doar pentru că mă dispreţuia, ci fiindcă dispreţuia mii de oameni cu care mă simţeam solidar. Să smulg răul... Da, da ! Prea mult orgoliu, ar fi replicat Sauriat. Fournier continuă :

— Nu am nimic dintr-un ucigaş. Din ceea ce se înţelege prin acest cuvînt. Dar acest război ne-a fost impus. Să distrugem sau să fim distruşi... Iar eu ţin foarte mult la ţara mea.

Zîmbi ironic, ca pentru a tempera gravitatea acestei afirmaţii.

— În ochii mei, Franţa nu este doar un vast hexagon de locuri frumoase şi de mulţimi de indivizi cu care mă simt legat la bine şi la rău. Este o civilizaţie.

Îşi ridică ochelarii pe frunte şi-şi masă pleoapele.

— O civilizaţie în care mă simt în largul meu, în care mă pot dezvolta liber, găsindu-mi adevăratele dimensiuni. N-aş fi ucis fără certitudinea că salvarea acestor valori făcea sacrificiul necesar. Sau, dacă vrei, asasinatul.

Spuse, lăsîndu-şi capul pe spate :

— Ucizi, aşa cum mori pentru patrie...

I-am răspuns oarecum în bătaie de joc :

— Poate eu sînt impermeabil la această civilizaţie pe care o lauzi. Nu reuşesc, ca tine, să mă dezvolt în ea.

— Pentru că în ţara aceasta ea este desfigurată. Este desfigurată pînă şi civilizaţia arabă, care aparţine acestui pămînt.

Am continuat, pe acelaşi ton amuzat :

— Bun. Dar în ceea ce mă priveşte, care ar putea fi patria mea ?

— Aceea în care vrei să trăieşti fără a suporta sau provoca umilinţe.

La aceste cuvinte, m-am întors încet către fereastră. Trenul intra într-o regiune muntoasă, iar îngrămădirile de stînci păreau nişte fortăreţe mîndre. Sus, pe cerul scînteietor, o pasăre de pradă plana, iar aripile ei nemişcate erau tivite cu roşu.

V

Coborîsem din tren în gara Turenne. Fournier blestemă aceste nume franţuzeşti date unor sate arabe. I-am spus că mama mea se născuse în Sour-el-Ghouzlane, adică „Zidul Gazelelor", care se transformase în Aumale, în cinstea învingătorului de la Smalah d'Abd el-Kader. Cu o falsă indulgenţă, am adăugat că toţi conducătorii care se remarcaseră în timpul cuceririi fuseseră răsplătiţi fie printr-o statuie de bronz, ca Bugeaud sau ducele d'Orléans, fie cu un oraş, un sat sau o stradă botezată cu numele lor.

— Încîntătoare intenţie pentru cei „cuceriţi", mormăi Fournier, declarînd apoi că preferă „Zidul gazelelor" sau „Fîntîna măslinilor" tuturor acestor nume de generali şi victorii imperiale.

De cîtva timp înaintam pe o vastă întindere cenuşie, mărginită de coline de culoarea sulfului. Deoarece Fournier părea să sufere, i-am spus că vom ajunge în curînd la un izvor. Într-adevăr, căldura devenea coplesitoare. Ne îndepărtasem de calea ferată şi, bineînţeles, de şosea. I-am arătat cu degetul, la baza unei denivelări, o casă galbenă. Post de vameşi. Fournier îşi pierdu aerul taciturn şi privi împrejurimile cu un singur ochi, ţinîndu-l pe celălalt închis din cauza luminii puternice. I-am spus că în curînd vom ajunge într-o zonă bîntuită de tifos, foarte strict supravegheată, din care se interzicea ieşirea oricărui locuitor fără o autorizaţie specială a serviciilor sanitare.

Soarele se zdrobea de pămîntul uscat şi fărîmicios, de pietre, ţîşnind înapoi, ca într-un praf orbitor. Fournier mergea acum înaintea mea. Pe spatele hainei avea o pată mare de sudoare în formă de inimă. În această

căldură te simţeai ca în mijlocul unui clopot imens, ale cărui vibraţii asurzeau şi înăbuşeau creierul. Din fericire, pădurea era aproape. Am coborît o pantă. Coloane de aer fierbinte şerpuiau deasupra pămîntului şi întregul peisaj părea gata să se topească.

Am privit împrejurimile cu şi mai multă atenţie. Ah! Să nu fiu prins „înainte". Era Fournier, pe care trebuia să-l salvez. Era, de asemenea, Almaro... Din cînd în cînd, imaginea lui mi se impunea, iritantă, şi aceasta era de ajuns pentru a-mi întări voinţa. Îmi imaginam întoarcerea. Nici o întîlnire de dragoste nu m-ar atrage cu atîta pasiune spre Alger.

În sfîrşit, izvorul.

După ce a epuizat ultimele provizii primite de la Louise, Fournier se întinse pe iarbă, în timp ce eu mă jucam cu firicelul de apă ce se pierdea printre pietrele albe şi netede ca nişte oseminte. Se vedea o singură umbră, aceea a unui măslin sălbatic, cu frunzele ca nişte lame de pumnal. Lăcuste minuscule săreau în jurul nostru, în salturi mecanice. Greieri... O pasăre solitară aruncă deodată înspre cerul în flăcări o suită de note ascuţite, ca un jet de apă proaspătă.

Fournier vorbea despre victoriile hitleriste, despre ocupaţie.

— Vor să transforme toate ţările invadate în naţiuni agricole. Gîndeşte-te la sloganul lor: „Întoarceţi-vă la pămînt". Am fi cu toţii coloniile lor. Am furniza, la preţuri scăzute, materii prime unei ţări puternic industrializate, care ne-ar vinde apoi aceste produse transformate. Pentru ei, prosperitatea. Pentru noi, robia...

— E atît de uşor să obţii ca toate popoarele să muncească în aceste condiţii?

— Nu. Dar se străduiesc să-i facă să creadă că sînt învinşi, definitiv învinşi. Învinşi pentru că au degenerat. Astfel încît să respecte un învingător care, cu atîta dezinteresare, încearcă să-i scoată din decăderea, din „barbaria" lor. Respect şi, mai ales, supunere. Dar tu cunoşti toate astea de mai mult timp decît mine.

— Da, bineînţeles.

— În Algeria, o sută din aceşti Almaro, nu mai mult de o sută, practică metodele de care ţi-am vorbit. Menţin structurile feudale şi obiceiurile arhaice pentru a domina cu mai multă uşurinţă. Îşi oferă chiar luxul de a pretinde că, în felul acesta, vor să respecte tradiţiile şi religia celor colonizaţi.

Nu i-am spus nimic. Aluzia lui Almaro mă făcuse să fiu circumspect. (Monique spunea că arabii aveau deseori rezerve bruşte şi de neînţeles). Ştiam că Fournier m-ar aproba dacă l-aş fi omorît pe Almaro, dar pentru nimic în lume nu m-aş fi destăinuit lui. Trăiam în mijlocul secretului meu şi doar ideea că ar fi putut să-l ghicească, să-l întrevadă, îmi era insuportabilă.

Greieri.

Fournier mă privea, înmuindu-şi mîinile în izvor. Mă întrebă ce credeam despre raporturile între algerieni şi europeni. M-am mulţumit să-i răspund:

— Cînd o mamă europeană îşi ceartă copilul, îi spune: „Dacă nu eşti cuminte, chem Arabul". O mamă arabă i-ar spune: „Dacă nu eşti cuminte, îl chem pe Bouchou".

— Cine este Bouchou?

— Bugeaud.

Zîmbi şi se ridică, grăbit, să o luăm din loc. Tufişurile spinoase ne zgîriau pantalonii. Am mers în tăcere pînă la apusul soarelui. Trunchiurile cenuşii sau trandafirii ale copacilor luau o culoare închisă, vînătă. În calmul pădurii se auzea, din cînd în cînd, lătratul unui şacal sau strigătul funebru al vreunei cucuvele. Căldura adunase, sub copaci, un miros îmbătător de de răşină şi frunze uscate. Dacă vom fi surprinşi, va trebui să ne culcăm la pămînt şi să ne pregătim revolverele. Ştiam că nici vameşii, nici gărzile mobile nu aveau cîini dresaţi pentru urmărirea oamenilor. Îmi încordam auzul, căutînd să identific fiecare zgomot.

Deodată, în fundul unui culoar de ramuri întunecate, am zărit nişte lumini roşii şi nemişcate. Ajunsesem aproape de satul pe care îl căutam.

Fournier mi se alătură. I-am spus, încet, să fie prudent: era mai bine să nu fim văzuţi. Continuam să înaintăm cu grijă. Copacii se răreau. Pădurea se sfîrşea

acolo. Mai departe, se întindea un teren frămîntat, presărat cu pietre. Va trebui apoi să traversăm calea ferată, ceea ce era primejdios, şi să mergem de-a lungul unei coline. Şi vom fi în Maroc.

Dar satul acesta, cu luminile lui, mă reţinea. Miroseam ceva neobişnuit.

Un cîine începu să latre. Ne simţise.

Alţi cîini îi răspunseră. Urlau cu toţii. Făceau un vacarm care urca pînă la cer, pierzîndu-se în înălţimi.

Cîteva focuri străluceau încă printre gardurile de spini.

În spatele cactuşilor se ridica un cort cu marginile înălţate, pentru a lăsa aerul să treacă. Sub el, cinci forme erau lungite pe pămînt, înfăşurate în cearşafuri. cinci cadavre întinse paralel.

Nu se vedea nimeni. Cîinii scînceau. M-am aplecat către Fournier :

— Tifos...

Îşi ţinea umărul lipit de al meu. Pata albăstruie pe care o forma obrazul său era întinsă în faţă. Privea, îndepărtînd buruienile cu mîinile. Cîinii îşi reluară vacarmul.

— Să ne grăbim.

Odată ieşiţi din pădure, trebuia să ne abatem înspre calea ferată.

Am intrat sub lumina lunii. Umbrele se întinseră deasupra pietrelor, iar în spatele nostru lătrăturile continuară încă mult timp. Traversarea şinelor va fi, poate, delicată. Patrulele erau frecvente. Priveam în jur cu atenţie şi, de fiecare dată, cînd mă întorceam, Fournier se uita şi el, maşinal, în spate.

Departe, copacii, nemişcaţi sub această lumină moartă, erau asemenea unor enormi monoliţi, plantaţi în mijlocul întinderii de pămînt. Domnea o pace adîncă, minerală, apăsătoare, ca aceea care se abate asupra popasurilor de noapte în deşert.

Îmi căutam reperele, stîlpi de electricitate, care ar fi trebuit acum să se ivească deasupra colinelor. I-am descoperit în cele din urmă. Aveau o înfăţişare masivă, complicată, sălbatică, de animale preistorice.

Fournier mă urma şi nu-şi făcea griji despre primejdia prin care treceam. Dacă vameşii erau la pîndă pe creastă, probabil ne vedeau, înaintînd ca două furnici, şi se pregăteau să ne culeagă, în momentul în care vom trece peste calea ferată.

Aceasta apăru curînd, în fundul unei tranşee.

Încă un punct primejdios.

L-am sfătuit pe Fournier să ne despărţim şi să trecem rambleul în două puncte diferite, unul în urma celuilalt. Vom evita astfel, cu puţin noroc, să fim prinşi împreună şi, la nevoie, ne vom putea da ajutor.

Totul era nemişcat. Peste tot, aceleaşi cîmpuri, luminate de lună. Am ascultat. Nu se auzea nimic, în afara zgomotului surd şi vast al nopţii. Un cocoş, înşelat de lumină, începu să cînte în depărtare.

Am aruncat o privire înspre Fournier, care se îndepărta deja pe jumătate încovoiat şi am început, la rîndul meu, să înaintez cu prudenţă.

Şinele străluceau dedesubtul nostru. M-am lăsat mai întîi să alunec, apoi am sărit. Am simţit imediat un fel de muşcătură în talpă. O durere arzătoare, care urca în lungul piciorului, ca şi cum un animal ar fi pătruns în carnea mea şi s-ar fi zbătut furios : căzusem pe un ciob de sticlă. Rămăsese înfipt în talpa espadrilei. M-am descălţat. Rana începea încet să sîngereze. Am traversat şinele şchiopătînd. Fournier mă aştepta de cealaltă parte a talazului, luminat şi vizibil. Ce noroc că tranşeea nu era păzită !

L-am blestemat pe dobitocul care aruncase sticla pe fereastra trenului.

— Ce-ai păţit ?

— O tăietură...

— Gravă ?

— Ai să vezi.

Nu aveam nici alcool, nici pansamente. Jivina muşca în continuare. M-am aşezat pe o piatră, iar Fournier îmi bandajă piciorul cu batista sa.

— Urît, murmură el.

— M-am hotărît să continui să merg cu piciorul gol.

Răsăritul soarelui ne găsi la cinci sau şase kilometri de Oudja, pe cîmpia jupuită, într-un calm suveran, sub

un cer întins, care începea să trosnească înainte de a lua foc.

A trebuit să mă așez. Nu știu ce figură făceam, dar Fournier avea o față mototolită, acoperită de praf, buzele uscate. Ne era sete. Eram furios, bineînțeles. Mi-am privit rana pe care se formase un cheag ca o șopîrlă.

— Asta o să te țină aici, îmi spuse Fournier, ghemuit în fața mea.

— Cum? Să mă rețină...

Eram nervos și neliniștit în același timp.

— Există pericolul să se infecteze, spuse din nou.

— Nu mi-ar lipsi decît asta! Trebuie să mă întorc la Alger cît mai curînd cu putință!

Mă privea cu atenție și calmul lui îmi călca pe nervi. Întrebă, înlocuind bandajul din jurul piciorului:

— E important ceea ce trebuie să faci la Alger?

— Da.

Soarele apăruse pe cer și căldura deja începea să se facă simțită. Bîzîitul supărător al insectelor se auzea din nou și nota lui continuă susținea trilurile unor păsări invizibile, îmbătate de lumină...

Fournier se ridicase încet și, stînd în fața mea cu picioarele îndepărtate, cu un aer îngrijorat, îmi spuse:

— Va dura cel puțin trei săptămîni.

Eram lungit pe spate, sprijinindu-mă în coate. Îl vedeam, de jos în sus, enorm, și aveam poftă să-l înjur.

— Nu se poate!

— Liniștește-te...

Părea să înțeleagă de unde venea nerăbdarea mea. Poate Fernandez îi vorbise prea mult despre mine, poate Fournier ghicea, într-adevăr, că eram grăbit să-i cer socoteală lui Almaro! Am tăcut cu încăpățînare, refuzînd să-mi dezvălui intențiile. Și această schimbare bruscă păru să-l surprindă și să-l descumpănească pe Fournier.

VI

Rană infectată.

Mă va reţine mai multe săptămîni acasă la Atar. Fournier mă părăsi chiar în seara sosirii noastre la Oudja şi luă trenul de Casablanca. Plecînd, îmi strînse cu putere mîna, pînă la durere, cu o forţă pe care nu o bănuiam în mîinile sale lungi, de intelectual. Îmi mulţumi pentru ajutor, cu sobrietatea sa obişnuită, şi părea într-adevăr emoţionat. I-am răspuns că, dacă nu mi s-ar fi întîmplat accidentul, totul s-ar fi petrecut mai bine şi că eram mulţumit că i-am putut fi de folos.

Toată noaptea am fost chinuit de febră, iar piciorul deveni enorm. Zile întregi am trăit într-o frică atroce: medicul care mă îngrijea se gîndise la amputare.

Unchiul şi verii mei (atunci cînd nu erau pe drumuri, în expediţii) mă înconjurau cu toată grija şi, pentru a mă amuza, îmi povesteau aventurile lor de contrabandă. Mergeau la Melilla, la Tanger, la Oran, la Fez. Îmi vorbeau despre foametea ce bîntuia în jurul Oranului şi de oamenii scheletici care căutau cu aviditate grăunţe de orz în bălegar. Povesteau, de asemenea, lucruri extraordinare despre agenţii germani sau englezi în kasabah-urile *) marocane sau la frontiera Rif-ului.

În ultimul timp, începusem să ascult emisiunile postului de radio Londra. Atar se temea însă de a fi surprins şi mă ameninţa că va muta aparatul de radio din camera în care eram imobilizat de piciorul meu bolnav.

---

*) Cartier arab, în marile oraşe din coloniile franceze din Africa de nord (nota trad.).

Din pricina femeilor din vecini, nu puteam să ies în curtea răcoroasă şi umbroasă, plină de muşcate şi cerceluşi. Politeţea mă obliga să nu complic viaţa acestor oameni izolaţi, pe care-i auzeam, din cînd în cînd, strigînd în întunecimea camerelor lor cu ferestre camuflate de tufe de trandafiri. Zărisem o tînără fată, în timp ce bătea un covor cu desene verzi şi castanii. Avea talia lui Monique, dar ochii pătrunzători şi tenebroşi, şi buzele pline, ce dădeau gurii ei un aspect voluptuos. O vor mărita cu vreun necunoscut, aşa cum cerea unul dintre acele „obiceiuri arhaice" despre care vorbise Fournier...

Îi scrisesem lui Fernandez. Îmi răspunse că ştia deja, dintr-o scrisoare a lui Fournier, primită din Casablanca, despre rezultatele călătoriei noastre. Bineînţeles, îmi vorbea despre toate acestea într-un mod ocolit. Mă sfătuia să rămîn la familia mea cît mai mult timp cu putinţă, deoarece „climatul Algerului nu mi-ar fi de nici un folos pentru boala mea".

Am înţeles. Eram căutat. Almaro era stăruitor. „Boala mea", scria Fernandez, în stilul lui de conspirator. O cunoşteam bine. Crescuse în mine, mă invadase şi proliferase, înăbuşind orice alt gînd, ca un cancer al sufletului.

PARTEA A TREIA

I

O lună mai tîrziu, într-o noapte, am intrat în casa lui Idir.

Traversasem pe furiș orașul ce începuse să adoarmă.

Idir era singur.

Salutîndu-l, am remarcat că slăbise și mai mult, că era și mai uscat decît înainte. Cînd i-am atins mînile descărnate, le-am simțit umede și fierbinți.

După obiceiul său, era așezat turcește pe tejghea, aplecat asupra unor cupoane de stofă, galbene și verzui. Citea, în momentul în care am intrat, o veche revistă egipteană.

Lampa cu petrol, așezată pe o etajeră la înălțimea capului, dădea o lumină palidă. Cămășile atîrnate de-a lungul peretului aveau înfățișarea bizară a unor personaje decapitate.

Idir mă rugă să închid ușa magazinului, pentru a nu fi deranjați.

Abia atunci i-am arătat cele o sută cincizeci de perechi de ciorapi pe care i le trimitea fratele lui, Atar. Le pipăi îndelung, surîzînd. Acest surîs încrețea și mai mult fața sa ridată.

Începu să tușească. I-am spus :

— Nu stai bine cu sănătatea...

— Pieptul...

— Ai consultat un medic ?

— Nici un medic nu se poate opune voinței Domnului.

N-am mai insistat.

Lampa făcea să scînteieze ușor firele aurite și paietele. Idir aranja ciorapii sub tejghea și l-am rugat apoi să-mi păstreze rania. Îmi dădu cinci sute de

franci ca acont asupra comisionului ce-mi revenea. Îmi puse întrebări despre fratele şi nepoţii săi şi, deoarece aflase de la Fernandez despre accidentul meu, voia să ştie amănunţit ce se întîmplase.

Era ora zece: Almaro nu va întîrzia, desigur, să se culce ca un burghez onest.

Am observat atunci că unchiul meu mă privea cu insistenţă deosebită, stînd în continuare aşezat pe tejghea. Turbanul verde, de pelerin la locurile sfinte, îi apăsa faţa îngustă şi arsă de soare. Ce vroia, oare, de la mine? Pentru a-l face să se hotărască, i-am spus:

— E tîrziu. Plec.

Idir tuşi, îşi drese glasul şi, fără a părăsi poza de vechi neguţător înstărit, care tronează în mijlocul mărfurilor sale, mă întrebă:

— S-a aflat în Maroc despre ultima ispravă a lui Almaro?

Deci asta era!

Am clipit din ochi, ca şi cum ar fi trebuit să suport timp îndelungat jetul brutal al unui far de automobil. Veştile se răspîndesc repede la noi şi totuşi, atîta timp cît stătusem la Atar, nu auzisem nimic.

Aşteptam cu nerăbdare ca unchiul meu să vorbească. L-am zorit:

— Ce vrei să spui?

Fără a mă slăbi din priviri, faţa lui luă o expresie de ură, care îl făcea să pară frumos, în ciuda slăbiciunii sale, sau poate tocmai din cauza ei. O mască sumbră şi apoasă, cu ochii arzători ai unui hindus fanatic.

— Ah! Nu ştii...

Mi-am ieşit din răbdări:

— De unde vrei să ştiu? Abia am sosit.

M-am apropiat şi mai mult de el, sprijinindu-mă de tejghea. Spuse, arătîndu-şi dinţii lungi şi albi:

— Trebuie să ştii. Acum cincisprezece zile, la Agha, în momentul îmbarcării spre Franţa, patruzeci şi patru de lucrători arabi au refuzat să plece.

Un acces de tuse îl întrerupse. Tuşea, acoperindu-şi gura cu mîna. L-am strîns nerăbdător de braţ.

— ...au refuzat să plece. Atunci, Almaro i-a închis într-o celulă. O cameră strîmtă, cu o singură deschi-

dere. O lucarnă, astupată de o placă de fier, străpunsă de cîteva găuri de mărimea unei unghii... Au fost lăsaţi acolo. Patruzeci şi patru...

Tuşi din nou. Poate-i strînsesem braţul cu prea multă putere, fiindcă mă îndepărtă cu o mişcare a cotului.

— Şi apoi ?

— Se asfixiau cu toţii, îngrămădiţi acolo şi neputînd să se aşeze. Au strigat ca nişte nebuni. N-a venit nimeni. Se asfixiau. S-au bătut, s-au sfîşiat pentru a putea respira şi a-şi lipi gura de găurile lucarnei sau de crăpăturile uşii. A doua zi...

Ochii săi negri mă fascinau. Vocea sa îmi pătrundea în urechi ca un lichid fierbinte. De la înălţimea tejghelei se aplecă înspre mine şi mă apucă de umăr. Degetele lui mă strîngeau cu o putere uimitoare.

— ...Douăzeci şi cinci erau morţi. Cinci înnebuniseră. Ceilalţi... aproape toţi aveau ochii scoşi, smulşi, sau gura sfîşiată, faţa brăzdată de unghii. L-am văzut pe unul dintre supravieţuitori. Mi-a povestit cum a trecut acea noapte.. Mi-a...

— Da. De-ajuns.

Îşi restrase mîna.

Liniştea fremăta odată cu noi. Flacăra lămpii începu să pîlpîie. Idir mă privea atent, cu ochii săi de lup, întinzînd înspre mine faţa sa aprinsă şi brăzdată.

Moartea era tocmai această linişte şi această lumină derizorie ce făcea umbrele să mişte pe pereţi. Poate şi Idir se gîndea la moartea care izolase vila de pe înălţimi şi începuse să o învelească în aceeaşi tăcere neagră !

În stradă, în spatele obloanelor, se auziră nişte paşi. Nişte paşi coborînd treptele. O voce spunea în arabă :

— ...nu aveai decît să joci celălalt pion, şacal bătrîn, şi ai fi...

— Ni s-au pus întrebări, bineînţeles.

Idir se îndreptă, tuşi din nou într-un acces violent, ce dădu obrajilor lui o culoare cenuşie.

— Nu, e acasă la el.

Am surîs amar, ştiindu-l pe Almaro liber, în ciuda crimei sale, iar Idir, după ce îşi şterse buzele cu batista, mă privi cu un zîmbet uimitor de crud, cu dinţii strălucind.

I-am spus, ca şi cînd ar fi fost un lucru evident:

— Bineînţeles...

Idir clătină uşor din cap. Respira zgomotos. Vorbi din nou, de data aceasta cu o convingere senină, care mă surprinse:

— Dumnezeu îl va pedepsi.

M-am gîndit: „E prea simplu".

L-am părăsit în grabă.

Afară, cerul era înstelat, aurit ca un cîmp de lămîi, primăvara, la Blida.

II

Télemly era pustiu. Un miros dulceag se revărsa peste zidurile grădinilor. Sus, în aer, între clădirile înalte de pe strada Mulhouse, se încrucișau zgomotele aparatelor de radio. Nemișcat, pe trotuar, vedeam sub frunziș fațada albastră a vilei. O singură cameră era luminată : la parter, în stînga, dînd înspre alee, printr-o ușă cu geam. Din cauza căldurii, fără îndoială, ușa fusese lăsată deschisă, iar perdeaua, ușoară, cădea în falduri lungi și drepte, strălucind de lumină.

Trebuia să uit cele ce-mi spusese Idir. Să uit tot ceea ce m-ar putea tulbura, mi-ar putea răpi calmul de care aveam, acum, atîta nevoie. În cîteva clipe, voi distruge pacea acestei nopți. Împușcăturile mele vor smulge pe locatarii acestor etaje frumos luminate din blînda și iluzoria lor siguranță...

Poarta nu era zăvorîtă. Să am grijă să nu scîrțîie balamalele.

M-am srtecurat de cealaltă parte. Copacii foșneau în jurul meu. Am înaintat pe gazon, pentru a evita scrîșnitul pietrișului. Nu părăseam fereastra din priviri. Silueta unui palmier își balansă evantaiul. Mi-am încărcat revolverul. Almaro era în această cameră. Dacă nu era singur... Aveam șase gloanțe în încărcător. Înaintam, cu precauție, la adăpostul tufelor. Am ajuns în apropierea ușii. Lumina îmi atinse fața, apoi trupul... Trei pași de făcut. Mi-am lipit de perete. Cineva era în camera aceasta. Almaro. Am auzit o tuse scurtă. Tot sîngele îmi năvăli în inimă. Ora mea sunase. Nici o altă noapte în viața mea nu va fi asemenea celei de acum.

Am îndepărtat cu furie perdeaua, ca şi cum a. fi smuls-o, şi m-am aruncat, gîfîind, în plină lumină. Stupoarea mă ţintui de zid, ca o lovitură de baionetă. Soţia lui Almaro, singură, ţeapănă, mă privea cu un aer de nebună, cu gura deschisă, gata să strige, cu mîinile crispate, ridicate în dreptul obrajilor. Poate strigase şi nu auzisem nimic? Maxilarul şi umerii îi tremurau. Era hidoasă, cu ochii imenşi, şi spaima ce i se citea pe figură.

— M-am simţit, deodată, slab şi descurajat. Am spus totuşi, fără a ridica vocea, cu o oarecare brutalitate:

— Nu strigaţi!

Şi apoi, pe un ton mai scăzut:

— Aşezaţi-vă!

Păru să se destindă puţin.

Îşi încrucişă mîinile, ca şi cum i-ar fi fost frig. Îmi ţineam mîinile în buzunare, cu dreapta închisă pe revolver. Să rămîn lucid. Important era să rămîn lucid. Cu toată repeziciunea, întrebările mi se adunau în minte. Unde era Almaro? Va veni? Se culcase? Cum să scap de această femeie? Să o împiedic să-mi facă rău. Făceam un efort teribil pentru a nu ceda exaltării ce începea să mă cuprindă...

Am ascultat. Linişte. Liniştea uşoară, fremătătoare a grădinii în lumina lunii, în spatele meu, dincolo de perdea. Liniştea casei, surdă, compactă. În cameră, lumina cobora dintr-o mică lustră cu patru becuri.

Totul îmi părea neobişnuit. Am privit înspre femeie. Stătea, în continuare, în picioare. Am repetat cu duritate:

— Aşezaţi-vă!

Se supuse. Nu voiam s-o văd în picioare. Acum îşi pierdu expresia înspăimîntată. Era foarte palidă şi părea să sufere mult. Intrînd, o surprinsesem scriind. Lăsase tocul din mînă, iar acesta se rostogolise pe scrisoare. Mă uitam la petele de pe hîrtie. Vedeam toate detaliile acestei camere, tablourile înfăţişînd munţi şi bărci cu pînze, fotografia unei tinere fete ce-i semăna doamnei Almaro. Fu cît pe ce s-o întreb:

— Dumneavoastră sînteţi?

Mă dureau stomacul şi tîmplele. Am întrebat:

— Unde e?

Nu răspunse. Poate nu mă auzise. Nu puteam vorbi mai tare. Şi dacă el era acolo? Dacă ştia că sînt aici? Aveam siguranţa amară că totul se sfîrşise. M-am simţit slăbit. O slăbiciune de om înfometat, cu aceeaşi durere în creier, acelaşi gol sub frunte.

— Unde e?

Mă privi din nou cu ochi de om nebun. Stătea jos, cu bustul foarte ţeapăn, cu gîtul chircit, cu braţele încrucişate, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu fie sugrumată.

În sfîrşit, răspunse:

— E la Cherchell...

— Sînteţi singură?

Aprobă cu o mişcare a capului. Eram neîncrezător. Dar am făcut cîţiva paşi pînă la uşa care dădea înspre culoar, pentru a asculta. Tălpile îmi erau de plumb. Mi se păru, traversînd camera, că sfîşiam lumina, ca şi cum aş fi trecut prin nişte pînze de păianjen. De cealaltă parte era linişte.

Îmi veni ideea să urc la primul etaj. Să revăd biroul şi lampa verde.

Se auzi sirena unui vapor, departe, într-un alt univers, şi am simţit o dorinţă bruscă de a pleca, de a coborî către apa întunecată a portului.

M-am întors în apropierea uşii.

Femeia nu se mişcase.

— Cînd trebuie să se întoarcă?

Îşi împreună cu oboseală mîinile deasupra mesei şi îmi răspunse, plecîndu-şi capul:

— Mîine...

Am repetat:

— Mîine?

Dădu din cap şi-mi aruncă o privire înspăimîntată. Ochii îi străluceau de lacrimi. Şi coborau în lungul obrajilor, în dîre vizibile. M-am uitat la scrisoare. O lacrimă, ce căzuse pe ea, lăsase o pată în formă de stea. S-o omor pe această femeie. S-o sugrum. Să aştept apoi întoarcerea lui Almaro. S-o sugrum, aşa

cum făcuse Fournier cu ofițerul neamț. Ea mă privea fix și am avut impresia că îmi citea gîndurile pe figură. Am dat la o parte toate aceste absurdități. Eram, sigur, dealtfel, că nu mă voi putea apropia de ea, că nu o voi putea strangula. Nu voi putea niciodată.

— La ce oră trebuie să se întoarcă?

Va refuza, oare, să-mi răspundă? O priveam cu o furie reținută.

— Pe la unsprezece.

Mi-am spus încă o dată că totul se sfîrșise.

Se liniștea. Părea mai puțin agitată, stătea ușor aplecată în față, moale și obosită.

Mi-am amintit de vizita pe care mi-o făcuse: *Ești un orgolios, dragul meu.* Își scosese batista nu știu de unde și-și tampona pleoapele, își ștergea nasul. Undeva, în casă, se auzi sunetul unui ceas. (Să aștept pînă mîine? *Cel mai greu este să aștepți*, spusese Fournier). Ultima bătaie a ceasului căzu cu gravitate în tăcerea din cameră. Va trebui să aștept douăsprezece ore.

M-am simțit descumpănit, ca un om care a ratat o încercare de sinucidere. Am spus cu ciudă:

— Dumneavoastră l-ați îndemnat pe Almaro să-mi trimită poliția?

Protestă, ducîndu-și o mînă la piept:

— Eu?

Fața ei, umflată de plîns, îmbătrînise mult de la sosirea mea. (Fotografia de pe peretele din fund era, poate, a fiicei sale).

— Nu mă luați drept tîmpit. După vizita pe care mi-ați făcut-o, l-ați sfătuit pe soțul dumneavoastră să mă aresteze! Știați că sînt hotărît să-l... să-l fac să plătească totul.

Vorbisem cu vehemență.

Își plecă fruntea. Eram triumfător.

— Asta e, nu-i așa?

Mă privi din nou, cu ochii din fotografie.

— Venisem să te sfătuiesc să pleci! Știam că vrea să te aresteze.

— Cum? Ce vreți să spuneți?

Era uimitor faptul că dorise să mă scoată din ghearele soțului ei. Ea, care părea să-l admire atît de mult!

Care-l credea, poate, infailibil! Mi-am amintit, totuşi, prima mea întîlnire cu ea, după ce Almaro mă azvîrlise pe scări.

— Era furios că nu te-a nimerit cu o zi înainte. Era hotărît să te trimită într-un lagăr.

— Nu mi-aţi spus asta.

— Te-am făcut să înţelegi.

După o scurtă tăcere, adăugă, parcă scuzîndu-se:

— La urma urmei, e soţul meu.

— Da şi atunci?

— M-am gîndit că-i mai bine să pleci. Cînd am aflat că părăseşti Algerul...

— De unde aţi aflat?

— De la gazda ta.

— V-aţi întors acolo?

— Da.

Am privit-o cu mirare. De ce ţinea să mă facă scăpat de ura lui Almaro? Din cauza amintirii mamei mele? Aş fi vrut să-i pun această întrebare, dar ea urmă, încurajată de tăcerea mea:

— Am aflat astfel că ai plecat, că ai renunţat...

— Să mă răzbun?

— Da.

— Şi acum ce credeţi?

Am aruncat aceste cuvinte pe un ton de ironie zdrobitoare. Mă privi cu umilinţă. Ochii îi erau roşii şi se umflaseră. Mă gîndeam că această femeie îl iubea pe Almaro, că se temea pentru el, şi că, dacă l-aş omorî pe soţul ei, aş face-o să sufere, deşi încercase să mă salveze. Am întrebat-o:

— Ţineţi la el?

— Firește, spuse eu cu uimire.

— Chiar şi după cei douăzeci şi cinci de asfixiaţi de la Agha?

Se înroşi, însufleţindu-se deodată:

— Nu e din cauza lui! Nu trebuie să te gîndeşti la asta.

— Cum, adică, nu e din cauza lui? Sînteţi sigură? Cine a ordonat să fie arestaţi muncitorii care refuzau să plece?

— Da, dar...

— Ce mai aveţi de spus ?

A început să plîngă încet. Mă enerva. Spuse cu o voce alterată :

— Nu ordonase să fie închişi în celula aceea, voia să fie grupaţi într-un doc. Oamenii lui au găsit docul închis... Nu e din cauza lui. Îţi jur. Pentru asta ai venit ? Pentru asta ?

Mă privea cu un fel de desperare în ochii scăldaţi în lacrimi. Am răspuns obosit :

— Pentru asta şi pentru altele...

Părea că înnebuneşte :

— Nu încerci să-l omori pe soţul meu pentru povestea cu afişele, nu-i aşa ? Asta aparţine trecutului ! Poate fi omorît un om pentru aşa ceva ?

— Destul !

De data aceasta strigasem. Volubilitatea ei mă exaspera. Tăcu, stupefiată si puţin înfricoşată.

Aş fi avut atîtea argumente să-i opun. Dar la ce bun ? Ce importanţă aveau cuvintele ? Ar avea, oare, acelaşi înţeles pentru ea ca şi pentru mine ? Trebuia să plec. Am privit afară. Grădina, sub lumina lunii, părea acoperită de zăpadă. Departe, dintr-un aparat de radio, se auzea o muzică de circ, ce-şi bătea parcă joc de eşecul meu.

— Te asigur că n-are nici o vină în nenorocirea aceasta teribilă...

Acei nefericiţi au fost închişi...

Din nou ? Nu tace odată ? I-am spus sec :

— De ajuns, vă cred...

Mă gîndeam că ar fi bine să încep s-o liniştesc pe această femeie, s-o fac să creadă că renunţasem la planurile mele.

— Ce-ai de gînd să faci ? întrebă ea chiar în acel moment, cu acelaşi ton umil şi rugător.

— Să plec ! Am auzit destul...

Mă credea, oare ? I-am observat faţa îngrijorată. ochii zbîrciţi de femeie bătrînă, privirea lor hăituită.

Am adăugat :

— Aţi fi fost mult mai liniştită dacă m-ar fi arestat. Regretaţi că m-aţi prevenit ?

Făcu „nu“ din cap şi-şi tamponă obrajii cu mişcări obosite.

— Dacă nu-l omori tu, spuse ea, o va face altul... Are atîţia duşmani...

Vom vedea...

Mi-am muşcat îndată buzele.

Cred, însă, că nu mă auzise. Mă pregăteam să ies. Fotografia tinerei fete îmi surîdea. Acum o recunoşteam ! Era ea, la optsprezece sau douăzeci de ani. Drăguţă. Am privit-o din nou pe doamna Almaro, cu un dispreţ istovit. Părea să facă un efort pentru a vorbi. În sfîrşit, murmură :

— Nu vrei... bani.. de drum ?

M-am oprit cu mîna agăţată de perdea. Eram tot atît de uimit, ca şi cînd mi-ar fi propus să-i ucid soţul. N-am ştiut ce să-i răspund. I-am întors brusc spatele şi am dispărut printre tufişuri.

Ajuns în dreptul porţii grădinii, am căutat, pe stîlpul din dreapta, urma glontelui tras de Almaro. În cele din urmă, am găsit o zgîrietură proaspătă şi fărîmicioasă. Glontele fusese tras la înălţimea pieptului. Fusesem inspirat să mă arunc la pămînt. Secunde în şir am mîngîiat, visător, această rană a pietrei...

III

O jumătate de oră mai tîrziu, sunam la Monique. Deschise uşa, scoase un strigăt de bucurie şi mi se aruncă în braţe, spunînd :

— Cînd ai sosit ?

Am minţit :

— De cîteva ore.

În timp ce priveam camera cu o tristeţe amară, patul desfăcut, lampa albă, Monique îmi punea întrebări, voia să afle de ce nu-i scrisesem, de ce nu trecusem să o văd înaintea plecării, ce făcusem, locurile pe unde călătorisem în Kabylia.

Mă uimea. Nu o văzusem niciodată atît de însufleţită, atît de volubilă. Am strîns-o din nou la piept, mîngîindu-i părul cu o plăcere pe care aş fi vrut să o prelungesc cît mai mult.

Îmi spuse, deodată :

— Am să-ţi pregătesc baia.

— Repede.

Am rămas singur lîngă lampă. Aveam o senzaţie de siguranţă şi de fericire calmă. Doamna Almaro nu continuase, probabil, să ude batistele. Mi-o imaginam lipită de telefon, chemînd poliţia. M-am aşezat pe pat şi am început să mă dezbrac. Va trebui, a doua zi, să mă aşez în drumul maşinii înainte de ora douăsprezece. Destul de departe de vila care va fi, desigur, supravegheată. *(Sub lampă, o carte galbenă. Dintre file ieşea colţul unei scrisori...)* Să ţîşnesc. Maşina îşi va încetini mersul. Şase gloanţe. *(O scrisoare de la Crucea Roşie ? Apa cădea cu zgomot în cadă. O scrisoare de la Crucea Roşie. La naiba...)* Mi-am oprit respiraţia, aruncînd o privire înspre Monique. Stătea cu spatele la mine. Am

deschis cartea : o scrisoare de la André. Îmi închipuiam ! *(André şi mai cum ? Ramelin. Nu, Hamelin... Să nu las să se vadă nimic. Se auzea în continuare zgomotul apei.).* La ieşirea din viraj, voi începe să trag. *(„Draga mea, scrisoarea ta m-a făcut fericit...“).* Mi-am îndepărtat mîna... Iată : Scrisoarea ta m-a făcut fericit... *(Ar fi trebuit să mă antrenez la tir.).* Un ticălos. Şi ea spunea : „Îţi jur că nu e din cauza lui...“ Avusesem un coleg de şcoală care se numea Hamelin. Hamelin al meu era acum învăţător. Într-un sat mic din Kabylia. Avea copii... *(Şi revolverele se pot înţepeni... Cînd maşina va ieşi din viraj, va trebui să trag, chiar dacă-mi va trece pestre trup...).*

— E gata, strigă Monique.

... m-a făcut fericit !

M-am ridicat în picioarele goale şi am trecut prin faţa ei, fără a o privi. Nu voiam să mă mai gîndesc la nimic. Cu adevărat, la nimic. M-am dezbrăcat fără vlagă de ultimele haine şi am intrat în apă. Monique îmi vorbea prin uşa deschisă :

, — Chiar în seara plecării tale, doi bărbaţi au venit la restaurant şi m-au întrebat dacă ştiam unde poţi fi găsit...

Vocea ei era clară, liniştită. Nu m-ar fi făcut să bănuiesc nimic, niciodată.

— Am preferat să nu le spun că ai plecat în călătorie. Îi cunoşteai ?

— N-are importanţă.

Tăcu. Deschideam şi închideam mîna sub apă. *Glontele lui Almaro m-ar fi putut atinge în mijlocul pieptului... Mă voi arunca înaintea maşinii şi voi trage, chiar dacă ar putea să mă strivească.*

O auzeam pe Monique mergînd încoace şi încolo prin cameră, tîrîndu-şi papucii. Fredona...

Poliţiştii erau, desigur, preveniţi deja de doamna Almaro. Vor merge la Flavia. Poate vor veni şi aici. Sînt mereu bine informaţi aceşti nemernici ! Vor afla că Monique este amanta mea. *„Scrisoarea ta m-a făcut fericit“.* Era amanta mea şi, totuşi, exista şi André. De ce nu ? Doamna Almaro îşi iubea soţul, în ciuda

celor douăzeci şi cinci de asfixiaţi de la Agha. Faţa ei, umflată de plîns : *e soţul meu.* Dacă i-aş pune lui Monique scrisoarea sub nas ? Ce mi-ar răspunde ?

N-am făcut, însă, nici un efort pentru a încerca să ghicesc ceea ce-mi va răspunde. Şi eram sigur că nu-mi va pune nici o întrebare. La ce bun să stric această noapte ? Nu era cea din urmă noapte a noastră ? Mîine, după prînz, voi fi un om hăituit. Şi acest „mîine" se deschidea pentru mine ca o mare necunoscută. Mai tîrziu, îmi voi aminti de această noapte, de această cameră, de vocea lui Monique. De trupul ei. Ca şi celălalt, acolo, în Germania, care se gîndea, probabil în întuneric, la ea şi se întindea, gemînd, pe burtă...

Monique era în pat, aşteptîndu-mă. Era goală sub cearşaful pe care şi-l trăsese pînă deasupra sînilor. Un umăr îi era prins în lumina limpede a lămpii... Să uit totul. Să nu mă gîndesc la nimic...

Niciodată, cred, nu am făcut dragoste ca în noaptea aceea şi niciodată Monique n-a fost cu mine atît de tandră şi înţelegătoare.

Către ora două dimineaţa, am auzit un zgomot de paşi pe scări. Am întins mîna către haina pe care o aşezasem în apropierea patului, pe spătarul unui scaun. Monique era întinsă lîngă mine. Mişcarea mea o intrigă :

— Ce cauţi ?

— Taci.

Mă gîndeam : „Să mă bat gol !"... Ascultam. Respiraţia lui Monique mă împiedica să urmăresc zgomotul paşilor. Se auziră în dreptul uşii şi se pierdură apoi la etajele de deasupra.

Murmură, ca pentru a mă linişti :

— Sînt vecinii de la etajul cinci !

Am mai aşteptat cîtva timp, înainte de a lăsa revolverul din mînă. Neliniştea mă făcuse să văd roşu înaintea ochilor. Apoi o făptură fără contur, cu pielea catifelată, se lipi de mine, respirînd uşor şi afundîndu-se, puţin cîte puţin, în somn. Am rămas treaz, cu ochii larg deschişi în întuneric. În cîteva ore se va face ziuă. Va fi duminică. O duminică altfel decît ce-

lelalte. În cîteva ore, maşina lui Almaro va ieşi din Cherchell, pe drumul care înconjoară drumul Chenoua, şi se va năpusti spre Alger, şi ţeava revolverului meu... Mi se părea că nu pe Almaro îl voi ucide înainte de prînz, ci pe mine însumi. M-am simţit, în acel moment, cu desăvîrşire singur, despărţit de lume, ca un om care s-a retras undeva pentru a-şi trage un glonte în tîmplă.

Am coborît încet din pat şi m-am oprit în faţa ferestrei, Am îndepărtat storurile. Se pregătea o furtună. Am privit Algerul, cu casele sale întunecate. Strada se deschidea sub mine ca o tranşee. Pustie, tristă, sub lumina unui lampadar solitar. Dincolo de acoperişuri se întindea golful, rotund şi verde, cu bara albă a digului, ca o spadă pe un platou. Pe cerul palid, munţii ameninţători ai norilor se frămîntau.

În acest moment, Monique veni lîngă mine. Se înfăşurase într-un cearşaf, pe care îl susţinea cu mîinile strînse la piept. Avea un umăr gol.

— Ce-i cu tine ? mă întrebă.

— Nimic.

— Nu ţi-e somn ?

— Nu.

Prezenţa ei mă tulbura.

— Are să plouă. O furtună de vară. O să fie plăcut după-amiază.

Vorbea încet, ca şi cum s-ar fi temut să nu trezească pe cineva din somn.

— I-am răspuns :

— Dormi. Vom vedea mai tîrziu...

A plecat, iar eu am rămas în continuare lîngă fereastră, privind înspre oraş. Un vînt uşor sufla dinspre apus, făcînd să urce alţi nori ce se învălmăşeau, ca limbile de foc ale unui incendiu gigantic.

— Şi dacă doamna Almaro anunţase poliţia ? Ce făcuse după plecarea mea ? Dacă voi fi prins înainte ? Ar fi fost mai bine să-mi petrec noaptea la Sauriat. În felul acesta, n-aş fi ştiut niciodată că Monique îi scrisese lui André...

Dîre de fum se ridicau din port, urcînd înspre noi. M-am aplecat cu nesaţ, asupra acestei privelişti, asupra aburilor ce se învolburau în noapte. Algerul dormea.

La cîteva mii de kilometri, alţi oameni vegheau, atenţi să ucidă sau să nu fie ucişi... Mi se părea că le aud vaietele, ca şi cum ar fi ajuns la mine străbătînd liniştea şi imensitatea întinderilor de stele, purtate de rostogolirea norilor de furtună.

Nu. Nu era decît neliniştea propriei mele vieţi, sîngele zvîcnind în capul meu înfierbîntat. Ce făcea Almaro la această oră? Trebuia să mi-l închipui dormitînd? Sau, poate, tocmai în profunzimea acestui somn, un semn, un reflex al voinţei de a-l ucide care mă susţinea îl tulburase? Oare existau, într-adevăr, aceste mesaje prevestitoare despre care îmi vorbiseră cîţiva prieteni cu luptaseră în '40? (Să mi-l imaginez pe Almaro scăldat în sudori reci, întins pe pat, în întunecimea camerei sale din Cherchell!)

Cel mai cuminte era să mă culc. Mi se părea însă că niciodată, în tot restul vieţii mele, nu voi putea dormi!

Dimineaţa, soarele trimise în cameră rădăcini subţiri de lumină ce se strecurară prin deschizăturile storului şi mă scoaseră din somnul ce mă cuprinsese.

Monique se sculase deja. Pregătea micul dejun. Goală. În obscuritatea brăzdată de lumini, era o pată albă, prelungă, încununată de flacăra aurită a părului.

M-am întors deodată înspre masă, căutînd cartea. Scrisoarea nu mai era acolo. Toată oboseala nopţii începu atunci să-mi strivească tîmplele.

Monique observă că nu mai dormeam. Alergă înspre mine, aruncîndu-mi-se în braţe. Mirosea a piele curată, a săpun. Îmi zîmbea şi priveam cu o plăcere nedefinită ochii ce i se zbăteau şi buzele pline. Cu jumătate de voce, îmi spunea cuvinte tandre pe care nu le ascultam. Am întrebat-o brusc:

— Ce oră poate fi?

Mojicia mea păru să-i placă.

— Aproape şapte şi jumătate, răspunse veselă. Ai ceva de făcut în dimineaţa asta?

— Da.

— Ce păcat!...

Mă gîndeam la scrisoarea lui André. Nu voiam, însă, să-i pun întrebări. Ar fi trebuit, pentru aceasta, să mă smulg din toropeala care-mi cuprinsese mușchii.

Oricum, monique nu era, oare, pierdută pentru mine? (Aceleași gînduri, ale unui om care se sinucide. Și el se apără, ca și mine, înaintea orei pe care și-a fixat-o prin această barieră de indiferență, prin acești „la ce bun"?, așezați în jurul lui ca un stăvilar).

M-am ridicat.

Mașina va pleca din Cherchell la ora nouă. Îi vor trebui două ore pentru a străbate cei o sută de kilometri ce o despărțeau de Alger. Fără grabă, am intrat în baie să fac un duș. A trebuit să dau la o parte, de la intrare, lenjeria intimă pusă la uscat. Îmi aminteam că, la începutul legăturii noastre, luasem la mine un chilot și, tot timpul zilei, îmi făcuse plăcere să-l mîngîi.

După ce mi-am terminat baia, m-am întors în cameră, unde Monique, deja îmbrăcată, mă aștepta. Vru să mă sărute, dar am îndepărtat-o cu hotărîre, ceea ce o amuză. M-am gîndit din nou la André și îmi era teamă să nu cedez dorinței de a-i pune întrebări. În timp ce beam, stînd în picioare, o ceașcă de cafea de proastă calitate, mă străduiam să-mi ascund sentimentele, să par calm, foarte calm, destins... Îmi simțeam fericirea murind în mine. În joacă, încet, mi-am împreunat mîinile în jurul gîtului ei. Pielea era catifelată și proaspătă. Nimic mai ușor decît să strîng. Simțeam carnea pulsînd sub degetele mele. Monique se abandonă mîinilor mele, închizînd ochii. N-ar mai aparține nimănui. Nici mie, nici lui André. Nimănui. O venă zvîcnea. Această față, cu trăsăturile alterate de plăcerea nopții cu ploapele transparente, ușor încrețite, plecate ca asupra unei măști mortuare, aș fi vrut să o distrug pentru totdeauna.

— Dragul meu, spuse ea cu duioșie.

Mi-am lăsat brațele să cadă. Îi purtam însă aceeași pică.

Monique mă bătu ușor peste obraz și se ridică. Părea foarte veselă și începu, fredonînd, să strîngă lucrurile de pe masă.

Capul îmi ardea.

Cînd reuşise Monique să ascundă scrisoarea ? Şi cum de nu-l dispreţuia pe acest imbecil ? Ce putea să însemne purtarea ei ?

— Ai să treci pe la restaurant, la prînz ? mă întrebă, îndepărtînd obloanele.

Soarele năvăli în cameră, pe pat, spărgîndu-se de oglindă în mii de raze victorioase.

— N-am să pot.

Aveam o dorinţă nebună să fac încă o dată dragoste cu Monique, înainte de a pleca.

M-am ridicat şi am luat-o în braţe. Ochii ei cenuşii erau presăraţi de puncte cafenii, strînse în jurul pupilei. Mîinile mele căutau nasturii rochiei, între umerii ei. Rîdea.

— Ai să te întorci deseară ?

O ţineam lipită de mine şi-şi dădu capul înapoi, pentru a-mi căuta privirile.

I-am răspuns :

— Bineînţeles.

Scoase un mic strigăt de triumf. Desfăcusem ultimul nasture şi am tras nerăbdător de rochie, pentru a-i descoperi pieptul şi a-i săruta sînii goi.

IV

Strada. Străzile Algerului, duminică dimineaţa, pustii, sinistre. Nu voiam să aştept acasă la Monique. Aceeaşi neliniște începea să mă sufoce : doamna Almaro crezuse, oare, povestea plecării mele ? Sau chemase de îndată poliţia ? Aceeaşi spaimă de a fi prins „înainte“ ! Mai aveam două ore de pierdut. Mi-ar fi plăcut să hoinăresc prin oraş pentru a-mi destinde nervii, dar calmul bulevardelor mă tulbura. Rarii trecători pe care-i întîlneam îmi păreau cu toţii suspecţi. Imposibil să rătăcesc în continuare în felul acesta. M-am hotărît să-l caut pe Sauriat. Simţeam, de altfel, nevoia să vorbesc cuiva. Nu lui Monique, totuşi. Indiferent cui. Dar nu ei. N-aş fi putut să mai rămîn lîngă ea fără a-i mărturisi totul ! Mama lui Sauriat mă întîmpină. Puţin uluită de a mă vedea sosind la această oră. M-am scuzat, invocîndu-i o informaţie urgentă pe care trebuia să o cer fiului ei. Mă rugă să aştept, introducîndu-mă într-un mic salon de stil marocan. Pe o masă de cedru, încrustată cu sidef, era o miniatură de Nohamed Racim. Mă simţeam uşurat, acum, ca şi cum scăpasem de o ameninţare concretă. Un vechi orologiu se auzea bătînd pe culoar. Îl vedeam din fotoliul în care mă aşezasem. Cu cadranul său de email şi cutia sa lungă putea foarte bine, în întuneric, să treacă drept o fantomă. Opt şi jumătate. Uimitor. Aş fi crezut că e mai mult. Într-o oră voi pleca. Foarte departe, răsunară nişte clopote. Bătrîna apăru din nou, rugîndu-mă să mai aştept, ca fiul ei să se îmbrace. Deasupra capului ei, orologiul într-adevăr părea să mă privească cu o ironie răuvoitoare. Înce-

peam să mă enervez — semn rău. Rămas singur, am admirat miniatura, dar în spatele meu orologiul mă deranja în continuare. Am înţeles că pacea pe care o simţisem intrînd în această cameră începea să se destrame puţin cîte puţin. Aş fi făcut mai bine să aştept, sub copacii de lîngă Fort-l'Empereur. Aş fi vrut să plec !

Dar Sauriat intra deja, cu mîna întinsă.

— Ce surpriză plăcută !

— Vă deranjez ?

Deloc. Îmi face plăcere.

Zece minute, cel puţin se vor scurge cu asemenea banalităţi. Sauriat era îmbrăcat într-un halat albastru închis, presărat cu pete roşii de mărimea unei lentile.

— Am aflat că aţi fost plecat în călătorie.

— De la cine ?

— De la domnişoara Monique.

Ca de obicei, priveliştea obrajului său răvăşit provoca în mine, în primele momente, o insuportabilă stînjeneală. I-am spus :

— An sosit aseară. Am aflat foarte repede de întîmplarearea de la Agha...

Îşi încrucişă mîinile. Eram atent la cele mai neînsemnate reacţii ale sale. Prin deschizătura halatuui îi vedeam pieptul alb. Arsurile se opreau în dreptul gîtului.

— Ne e teamă, unchiului meu şi mie, ca una dintre rudele noastre să nu fie printre victime. Trebuia să se îmbarce în ziua aceea ! Cine ar putea să mă informeze, după părerea dumneavoastră ?

Mă credea, oare ? Ochii săi groaznici erau nemişcaţi în fundul găurilor ce-i adăposteau. Mi-am întors privirile. *(Orologiul, pe culoar, ca un cap de mort — şlefuit şi lucios — aşezat deasupra unui trup lung şi negru. Almaro se pregătea de plecare în camera sa de hotel. Încă o jumătate da oră şi se va sui în maşină).*

— Aţi mîncat, domnule Lakhdar ?

Am tresărit :

— Da, firește !

— Adevărat ?

Ochii lui păreau, mai mult decît oricînd, niște animale ce mă pîndeau din fundul vizuinii.

— Am lista cu numele, domnule Lakhdar. Am să o caut. Veți lua, totuși, o cafea ?

Am făcut un gest nehotărît.

Sauriat ieși.

Se întoarse curînd.

— Această listă este, în realitate, o copie a raportului medicului legist. Mi-e prieten. Aparține unei mișcări de rezistență care ține la zi un dosar cuprinzînd acțiunile lui Almaro. *(Dacă doamna Almaro anunțase poliția, totul era pierdut. Iar eu riscam să fiu prins într-o capcană !).* E o tragedie înspăimîntătoare.... *(Dar doamna Almaro avusese aerul că mă crede).* Acești nenorociți au avut o agonie atroce. *(Nu i se citea nimic pe figură, bineînțeles. Dar tonul vocii reflecta tristețe... Almaro își lua micul dejun, admirînd marea. Cherchell era un loc frumos. Fusesem o dată sau de două ori să mă plimb, împreună cu Monique, în părțile acelea, cu autocarul. Monique purta o rochie albastră...).*

Sauriat se așezate pe brațul unui fotoliu și reflecta. Papucul din piciorul drept îi atîrna. Raportul era copiat pe foiță galbenă.

— Vaporul Sidi-Aissa îmbarca muncitorii recrutați de Almaro pentru Marsilia. O mie două sute de nenorociți de la țară. Nu știu dacă a fost vreo acțiune a militanților politici sau a agenților aliați. Emigranții așteptau în plin soare. Cu puțin înainte de sosire, o sută dintre ei au refuzat să plece ! *(Almaro se urcase în mașină. Era așezat pe bancheta din spate. Scuturat de viteza mașinii. Fața sa, grosolană și disprețuitoare. Încerc să mi-l închipui, cu ochii sticloși, cu obrajii căzuți și verzui. Să mi-l închipui mort).* A fost chemat Almaro. A venit însoțit de gărzile mobile. I-a amenințat

pe rebeli. Cîţiva au fost impresionaţi de ameninţări şi s-au resemnat. Cei mai mulţi dintre ei nu şi-au schimbat însă hotărîrea. Almaro le-a spus că semnaseră un contract. Era război. Nu era de glumit cu aceste lucruri. Angajarea însemna o angajare în armată etc. Patruzeci şi patru dintre ei au refuzat pînă la sfîrşit să plece.

Au fost închişi... *(Maşina lui Almaro ieşea din Cherchell pe şoseaua de pe coastă. Gonea înspre Tipasa şi Alger. Creştea, mică şi neagră, pe un fond scînteietor de soare, şi-i auzeam bîzîitul continuu).* Au fost împinşi cu lovituri de ciomag, în subsolul unui cinematograf. *(Almaro se apropia cu fiecare învîrtitură a roţilor. Ceea ce făcea ca inima să-mi bată era siguranţa că un nou Smail se va naşte peste două ore. Peste două ore nu voi mai fi acelaşi Smail. Şi acest „eu" nou venea cu toată repeziciunea în întîmpinarea mea, pe şoseaua ce se întindea în largul ţărmului).* Camera avea doar cinci metri pe zece. Era sub nivelul străzii. *(Împrejurimile vilei vor fi, poate, păzite. Pentru mai multă siguranţă, să ocolesc prin păduricea de pini de lîngă Fort).*

Nu avea decît doi metri înălţime... Răsuflătoarea care se deschidea pe trotuar era astupată cu o placă metalică, străpunsă de cîteva găuri. *(Asta îmi spusese şi Idir)...* Găuri cu diametrul de trei milimetri, puţine la număr, neputînd să asigure o aerisire suficientă. *(Maşina înainta pe şosea / Sfîşia perdele de căldură / Zgomotul motorului izbea deja în urechile mele. Îmi era, poate, frică, de acest nou personaj ce avea să se nască după ce-l voi ucide pe Almaro).* Seara, paznicii au plecat la cinema. Dar în pauză oamenii au auzit strigăte ce urcau din pivniţă. Li s-a spus că era vorba de cîţiva vagabonzi şi beţivi, prinşi pe chei şi închişi peste noapte. *(Sauriat avea aceeaşi mască îngrozitoare, fără expresie. Ascultam, însă, cu pasiune vocea sa răguşită, încărcată de suferinţe. Trebuia să fac eforturi pentru a-mi linişti puţin mintea surescitată. Fereastra era închisă. Aveam o greutate pe piept).* La miezul nopţii, cîţiva trecători

ascultau rîzînd strigătele prizonierilor. Aceştia chemau în zadar şi vedeau, prin găurile plăcii de fier, defilînd aceste umbre indiferente. Odată cu paşii ultimului trecător, orice speranţă pentru ei se sfîrşi. Nimeni, domnule Lakhdar, nu-şi închipuia că aceşti nenorociţi se luptau pentru a-şi putea lipi, cîteva clipe, buzele de orificiile răsuflătorii sau de crăpăturile uşii. Pentru a putea, odată cu acest firicel de aer, să bea un strop de viaţă ! *(Din nou senzaţia de sufocare...).* Pe la ora unu dimineaţa, totuşi, unul dintre paznici s-a dus să privească prin ferestruică. Tăcerea ce se lăsase dintr-o dată îl intriga. A văzut trupuri întinse, fîşii din haine, bălţi de sînge. Oamenii zăceau la pămînt, cu feţele sfîşiate.

Alţii gîfîiau, doborîţi de-a lungul pereţilor. A alergat să-l anunţe pe Almaro, iar acesta i-a răspuns că nu avea decît să-i lase să crape... Da, a spus asta... *(Soţul meu n-are nici o vină, spunea doamna Almaro !).* În zori, femeie arabă, prevenită nu se ştie pe ce cale, că fiul ei era acolo, s-a aşzat în dreptul ferestruicii. Unul dintre prizonieri i-a spus : „Fiul tău e mort". Femeia începu să urle, iar docherii care coborau înspre port au spart uşa cu tîrnacoapele... *(Poate noul Smail se născuse deja ? Poate după moartea lui Almaro nu va mai fi nimic în mine în afara acestei desperări de nu a fi mai mult decît un om).* Primii martori care au coborît în pivniţă *(Acelaşi glas ce-mi încorda nervii !)* au văzut cadavrele goale. Purtau cu toţii urme de muşcături, zgîrieturi adînci. Cîţiva fuseseră călcaţi în picioare, aveau un ochi smuls sau părţile sexuale zdrobite ! Lupta fusese atroce. Nemiloasă ! *(Aş fi vrut să strig : „De ajuns !" Dar această voce nu s-ar putea opri niciodată. Această voce va vorbi mereu ! Idir îmi descrisese deja toate acestea, dar vocea lui Idir şi vocea lui Sauriat se confundau acum cu mii şi milioane de voci, rămînîndu-mi în minte !)* Li s-au făcut injecţii cu camfor, cu coramină, inhalaţii de carbogen... *(Orologiul arăta ora nouă. Părea că-mi zîmbeşte, cu un deget în dreptul buzelor. Apoi bătaia lui, o muzică dulceagă,*

veştejită...) Mi-aţi cerut lista victimelor, domnule Lakhdar...

— Da.

— Am luat foile pe care mile întindea Sauriat, evitînd să-i întîlnesc privirile.

EXAMEN AL CADAVRELOR

EFECTUAT DE MEDICUL LEGIST J. SOUTIER

Primul cadavru: cadavrul lui Brahimi Ali Sliman, recunoscut de băştinaşii de faţă ca fiind originar din Tigzirt, e cel al unui bărbat măsurînd un metru şaizeci şi nouă, avînd o constituţie normală, în vîrstă de patruzeci de ani.

Faţa livid㠹 buzele vinete, pumnii închişi, braţele strînse, membrele inferioare în flexiune, prezintă o limbă îngroşată, proiectată între dinţii adînc imprimaţi pe feţele superioară şi inferioară ale acestui organ.

Concluzie: cadavrul recunoscut ca fiind al numitului Brahimi Ali Sliman, originar din Tigzirt, prezintă la examenul extern semnele morţii prin asfixiere...

Al doilea cadavru: cadavrul numitului Boualem Bouzrani este cel al unui adolescent de nouăsprece ani, măsurînd un metru şaizeci şi cinci, de constituţie normală.

Faţa livită, buzele vinete, pumnii închişi, braţele strînse, membrele inferioare în flexiune etc...

Al treilea cadavru: cadavrul lui Delhoum Yamed ben Amar este cel al unui adolescent de douăzeci şi doi de ani.

Faţa livid㠹 buzele vinete etc...

Al patrulea cadavru: cadavrul unui necunoscut, tip negroid, este cel al unui om măsurînd un metru şaizeci şi opt, în vîrstă de treizeci de ani etc...

Am parcurs toate aceste file.

Din cînd în cînd, maşini ce claxonau în stradă mă făceau să tresar. Important era să nu-mi trădez revolta. Ochii lui Saurias mă pîndeau din găurile măştii de carton roşiatic.

— Nu cunoașteți pe nici unul dintre acești oameni, domnule Lakhdar ?

(Nu era o mască de carton. Era o mască de pămînt ars, păstrînd urma degetelor care o frămîntaseră. Și m-am gîndit vreodată, că Sauriat nu putea, probabil, să plîngă...).

Am spus pe tonul cel mai calm :

— Nu... Ce riscă, după părea dumneavoastră ? Vreau să spun : Almaro.

— Nimic !

(Fără îndoială, nu putea să plîngă ca un om normal).

— Ceea ce-l poate face să se teamă, domnule Lakhdar, este răzbunarea unei rude a vreuneia dintre victime...

Am replicat :

— Și, bineînțeles, l-ați dezaproba pe cel ce s-ar răzbuna astfel ?

Îmi părea deja rău că pusesem această întrebare. Sauriat mă privi îndelung. Își ținea buzele întredeschise. Răspunse :

— Desigur !

Chiar în acel moment mama lui intră, aducînd două cești și o cafetieră aburită, pe o tavă. I-am mulțumit.

Plecă, avînd un aer preocupat. *(Asculta, probabil la ușă. Am bătut amîndoi, cu înghițituri mici...)... (Își închipuia, oare, că așteptam aici ora morții lui Almaro, că în acest moment strîngeam în buzunar mînerul revolverului care-l va ucide ?)*

Se lăsă o tăcere lungă. Ceasul arăta acum nouă și un sfert. De data aceasta, acele sale aduceau cu surîsul răutăcios al unui cap de mort. Hotărît lucru, imaginația mea o lua razna. Era timpul să plec. Mai aveam, însă, o întrebare de pus.

— Domnule Sauriat, Almaro a asasinat mai multe persoane. Este o ființă abjectă, care disprețuiește oamenii și viața lor. Datorită împrejurărilor, scapă justiției omenești, vreau să spun celei a tribunalelor noastre. Iar aceasta poate să dureze ani în șir, pînă la victoria

aliaţilor, dacă aliaţii vor ieşi învingători. Şi dacă nu va fi aşa?

Am lăsat să se scurgă cîteva clipe.

— Şi fiincă Almaro poate să mai trăiască... să spunem douăzeci şi cinci de ani!

— Da.

— În acest timp va putea spori numărul crimelor sale!

Din nou tăcere. Sauriat mă privea cu o insistenţă stînjenitoare. Voiam, însă, să merg pînă la capăt:

— Domnule Sauriat, nu credeţi că ar fi drept ca Almaro să fie ucis atît pentru a-l pedepsi pentru crimele făcute, cît şi pentru a le preveni pe cele viitoare?

Vorbisem foarte repede. Mă lăsasem purtat de înflăcărarea mea, iar acum aşteptam un semn pe faţa sa moartă.

Sauriat îşi frecă încet mîinile înmănuşate. Stăteam ţeapăn pe fotoliu, cu pumnii înfundaţi în buzunare.

— Dacă, într-adevăr, vă gîndiţi că îl puteţi... asasina pe Almaro după o asemenea logică, atunci sînteţi un om orgolios, domnule Lakhdar... Da, fiindcă asta înseamnă că doriţi, dumneavoastră singur, să înlocuiţi justiţia umană şi pe cea divină!

Ton afectuos, ironic sau sever? De unde să ştiu? Vocea rămăsese neutră, iar figura, ca întotdeauna, nu exprima nimic.

M-am ridicat grăbit, iar el se ridică de asemenea.

— Trebuie să plec...

— Da. Vreau să vă mai spun... domnule Lakhdar, e nevoie de multă umilinţă pentru a-l întîlni pe Dumnezeu...

Un gest de nerăbdare îmi scăpă, iar el păru să-l observe. Nu-mi plăceau aceste aere de predicator. Mi-am spus, deodată, că poate nu-l voi mai vedea. Ochii îi străluceau cu putere, sub pielea uscată. Aveau o strălucire ciudată. Gîndindu-mă însă la maşina care se apropia de Alger, i-am susţinut cu uşurinţă privirile.

Fiindcă cele ce-mi spusese să par cît mai detaşat:

— Ce-aţi spune dacă aţi afla, în după-amiaza aceasta, că Almaro a fost ucis ?

Greşisem spunîndu-i aceasta. Mă simţeam descumpănit în faţa acestui obraz atroce, învineţit de o emoţie profundă.

— M-aş ruga, domnule Lakhadar, ca ucigaşul să nu fiţi dumneavoastră, îmi spuse pe un ton înţepător.

Această frază îmi redeşteptă mînia. Mi-am luat la revedere, păşind înspre uşă. Sauriat mă urmă, dar ajunsesem deja pe scară.

— Domnule Lakhadar ! strigă el, aplecîndu-se peste balustradă. Domnule Lakhdar !

Am coborît în continuare, fără să răspund.

V

Lumina cădea în valuri alburii ce-mi înfundau gîtul şi-mi răneau ochii. Bulevardul era pustiu. Singura dugheană din preajmă — o băcănie — era închisă. Am găsit adăpost într-o grădină apropiată de vila lui Almaro. De teamă ca locurile să nu fie supravegheate, pătrunsesem acolo sărind un zid scund, ce dădea într-o străduţă. Un gard de trandafiri, ce se întindea de-a lungul grilajului, mă ascundea destul de bine vederii trecătorilor. Voi trage asupra maşinii îndată ce se va opri la treizeci de metri depărtare. Voi fugi apoi pe acelaşi drum pe care venisem.

Stăteam ghemuit în umbra albastră şi zimţată a unui smochin enorm. Insectele bîzîiau sub frunziş. Trecuse de ora unsprezece. Poate Almaro plecase cu întîrziere sau maşina rămăsese în pană. Aşteptarea aceasta îmi măcina nervii.

La cincizeci de metri în spatele meu, între copaci, se găsea casa căreia îi aparţinea grădina. Îi aruncam priviri dese. Părea nelocuită, dar nu puteam să mă încred în asta. S-ar fi putut ca obloanele să fie ţinute închise din cauza căldurii. Orice zgomot al vreunei maşini mă ţinea încordat, cu inima bătînd. Avusesem timpul să învăţ să deosebesc de departe şuieratul troleibuzelor de zgomotul motoarelor.

Erau şi momente de linişte, care mi se păreau interminabile. Picioarele îmi înţepeniseră, iar buzele îmi erau uscate ca o sugativă.

Închideam din cînd în cînd ochii, hotărîndu-mă să număr în minte, lăsînd astfel timpul să treacă.

Cînd maşina va apărea, va trebui să fiu sigur de mine. Voi ochi, încercînd să ţintesc cît mai bine.

... Căldură.

Furnicile îmi mișunau pe mînă. Atingerea lor îmi făcea silă.

Încă o mașină. Nu era cea pe care o așteptam.

O fată tînără pășea pe trotuar. Trecu la cîțiva centimetri de mine, de cealaltă parte a grilajului și a trandafirilor, fără a mă vedea. Frumoasă. Picioare lungi...

Era cel puțin unsprezece și jumătate. Sudoarea mi se prelingea pe frunte.

Am auzit, deodată, pași în spatele meu. M-am întors.

Un bărbat se îndrepta către mine. Poate proprietarul vilei. Nu mă văzuse încă, din pricina ramurilor joase ale smochinului. Mă va vedea însă... va crede că sînt vreun hoț. Va începe să strige... Un bătrîn cu barba căruntă. Pășea încet. Mă va vedea!... Era nevoie de îndrăzneală. M-am îndreptat, mergînd în lungul grilajului, pentru a-l aștepta la capătul aleii.

Îl blestem pe acest imbecil. Ridică fruntea și se opri brusc, descoperindu-mă la zece metri de el.

Dacă strigă...

Mă privea cu reavoință, cu un aer furios. Un cap respingător, cu buze mîncate și ochi cenușii-albaștri.

— Ce faci aici? Cum ai intrat?

Vocea lui ascuțită, furioasă, îmi călca pe nervi. I-am răspuns :

— Vreau să vă vînd ulei.

— Cum? Ulei? Dar pe unde ai intrat?

Am simulat o vie surpriză, în timp ce el păstra aceeași expresie bănuitoare și încruntată.

— Pe poartă, firește!

Mă gîndeam : „Dacă poarta era închisă, voi avea de alergat".

Însă o poartă zăvorîtă în plină zi nu se întîlnește prea des.

Bătrînul mormăi :

— E un sistem electric. Cînd cineva deschide poarta, se pune în funcțiune soneria...

Stătea nemișcat, cu călcîiele lipite și o privire rea în ochi.

C. 10—4174-974

— Poate a fost, pur și simplu, o pană. E cu neputință ?

Mă chinuiam să zîmbesc. Dacă această întrevedere se va prelungi, mașina ar fi putut sosi și aș fi dat greș încă o dată. Eram atent la toate zgomotele de motor. Dacă voi auzi mașina lui Almaro, îl voi lăsa pe bătrîn și mă voi năpusti înspre grilaj...

— Ce fel de ulei ai ?

— Ulei din Kabylia. Bun ! Îl aduc de la Fort-National.

— Cît ?

Cunoșteam prețul de pe piața neagră : două sute de franci litrul. Voiam însă să provoc o tîrguială, altfel va trebui să plec și să traversez bulevardul, ceea ce însemna nu numai neputința de a întîmpina mașina, ci și riscul de a cădea în mîinile vreunui inspector. I-am spus :

— Două sute douăzeci și cinci de franci litrul.

— Ești nebun ! Haide, poți să pleci. Tîlharule !

Inutil să mă enervez. La fel de calm, în aparență, i-am replicat :

— E un ulei bun. Vă va părea rău. Nu e ca acea porcărie...

— Dar soția mea a găsit, acum cincisprezece zile, cu o sută optzeci de franci...

Cînd vorbea, gura îi era, parcă, plină de păr.

Am exclamat, simulînd o indignare moderată :

— O sută optzeci ! E prea puțin !

— Nici un franc mai mult. Tu îl cumperi doar cu douăzeci de franci în Kabylia. Știu asta.

Ah ! Maimuțoiul ! L-aș fi pălmuit.

— Dar eu am riscuri ! Și trebuie să fac drumul pe jos.

— Ei bine, atunci nu e nimic de făcut. Cară-te !

— Două sute zece franci, pentru dumneavoastră...

— Nu ! Pleci odată ?

Îmi arăta poarta cu degetul, iar ochii săi furibunzi îi ieșeau din orbite, brăzdați de vinișoare roșii.

Eram obișnuit cu asemenea discuții. Am răspuns fără a ridica vocea, străduindu-mă în continuare să zîmbesc :

— Două sute de franci. L-am plătit cu optzeci... Cum vreţi să...

Un troleibuz trecu şuierînd. Bătrînul reflecta, trăgîndu-se de barbă. Gloabă!

— Cu o sută nouăzeci...

Am îndepărtat mîinile, în semn că mă predau şi că eram dezolat de acest sacrificiu.

— Unde este uleiul? mă întrebă cu neîncredere.

— Am să vi-l aduc deseară. E atît de strictă supravegherea la această oră! Nu fac decît să iau comenzile.

— Doi litri, atunci.

— Da. Cu o sută nouăzeci.

— Da.

Se auzi pocnetul unui motor. Mi-am vîrît la iuţeală mîna în buzunar. Nu se mai auzea nimic. Va trebui să plec. Îl uram din toate puterile pe acest cretin bătrîn, care mă privea neîncrezător, sugîndu-şi obrajii. Ce să fac? I-am spus cu aerul cel mai natural:

— Nu am în ce să-l aduc.

— Ce? Ce înseamnă asta?

— Daţi-mi sticle.

Din nou, expresia sa bănuitoare.

— Asta e, deci. Păstrezi sticlele şi nu le mai vede nimeni. Ştii cît costă acum o sticlă? Cincisprezece franci bucata! Cincisprezece!

Am protestat:

— Nu aveţi încredere în mine?

— Deloc, îmi spuse, aruncîndu-şi barba înainte, ca pentru a pune mai multă energie în răspuns.

— Ei bine, eu am încredere. Vă dau cincizeci de franci garanţie pentru două sticle.

Păru foarte surprins.

Strada era, în continuare, liniştită.

— Bine, spuse în sfîrşit.

Speranţa îmi revenea.

Îşi ferea privirile de ale mele.

I-am întins hîrtia, pe care o vîrî de îndată în buzunar, ţuguindu-şi buzele, aşa cum făcea Flavia.

— Bine. Atunci mă duc să iau sticlele.

— Da.

— Dar rămîi aici. Nu intra mai departe.

— Vă aştept lîngă gard.

Bunăvoinţa mea îi păru oarecum suspectă. Rămase pe loc, meditînd şi scărpinîndu-şi nasul. Îl simţeam uluit. Sudoarea îmi curgea de-a lungul spinării.

Se hotărî.

— Mă întorc, mormăi el.

O luă înspre casă, cu umbra lipită de călcîie. M-am îndreptat în grabă spre gardul de trandafiri. Ascultam cu neliniște... Cu desperare !

Era cel puţin ora douăsprezece. Ratasem încă o dată. Pînă la urmă voi fi prins. Aplecîndu-mă, puteam zări aripa stîngă a vilei lui Almaro şi un palmier lipit de cerul ca de var. Dacă va fi nevoie să traversez strada, va trebui să alerg pentru a ajunge la scările de pe strada Mulhouse. În cazul în care voi fi urmărit, voi trage asupra celui ce se va apropia prea mult.

Bătrînul se întorcea deja. Ţinea cele două sticle în mînă. Sclipeau în soare, iar el părea să transporte două becuri enorme, aprinse. Am făcut cîţiva paşi înspre el. Chiar în acest moment, am auzit zgomotul unui motor de maşină. De data asta era cea aşteptată. M-am năpustit înspre grilaj.

Bătrînul mă urmă, strigînd :

— Ce faci ? Ce faci ?

Mi-am scos revolverul.

BĂCĂNIE

Literele explodau pe perete. Maşina apăru de după viraj. Ea era. Lungă. Neagră. Renault-ul lui Almaro. Se opri într-un scîrţîit de frîne. Almaro. Nu era singur. Un individ alături de el.

— Ce este ? urlă bătrînul, excitat, năvălind asupra mea.

Almaro deschidea portiera. Am strîns din dinţi pînă la a-mi sfărîma maxilarele. Să aştept să iasă.

Asupra acestei ţinte negre, distinctă pe fondul orbitor al zidului, am tras două gloanţe. Almaro se dădu înapoi cu un pas, trăgînd aer în piept. Apoi se lăsă în genunchi. Am tras din nou. Lumina păru să se învolbureze în jurul lui, asemenea unui nor de pene albe. Căzu, ca într-un ralenti de cinema. Bătrînul mă ţinea

strîns. Am fost cuprins de o furie frenetică. I-am dat o violentă lovitură de genunchi în pîntece. Căzu pe spate, gemînd. O clipă nesfîrşită am mai rămas acolo, incapabil să fug. Toate gîndurile mi se coagulau în minte şi îmi plimbam privirile de la trupul lui Almaro, ghemuit într-un fel ciudat peste aripa maşinii, cu braţul stîng răsucit, aproape dislocat, cu faţa în pietriş, la trupul bătrînului care zăcea lîngă mine, aproape la picioarele mele, cu mîinile pe pîntece, cu un crac al pantalonului ridicat, lăsînd să i se vadă pulpa slăbănoagă. În maşină, însoţitorul lui Almaro rămase împietrit, cu privirea fixă şi gura deschisă. Iar maşina, enormă şi funebră, mergînd cu mortul în continuare, scoţînd un zgomot uşor. Toate acestea, absurde pînă la nebunie! Nu ştiu cum se rupse această toropeală care mă paraliza. Am aruncat revolverul şi am luat-o la fugă. Am auzit zgomotul unor obloane. M-am întors şi l-am văzut pe bătrîn ridicîndu-se, sau încercînd să se ridice.

Dintr-o singură mişcare, am sărit peste zid în strada pustie, alergînd apoi printre grădini, înspre păduricea de pini de sub *Fort-l'Empereur*. N-am întîlnit pe nimeni.

VI

Louise fu cea care îmi deschise uşa.

Gîfîiam pe palier după această cursă lungă, iar ochii îmi erau încă orbiţi.

— Intră, îmi spuse.

Nu distingeam nici un obiect din cameră. Eram aproape orb. Am auzit vocea lui Fernandez:

— Tu eşti ? Ce se întîmplă ?

Mă sprijineam de perete. Nu reuşeam să articulez un singur cuvînt. Am spus, în sfîrşit:

— L-am ucis... pe Almaro.

Se aruncă brusc asupra mea, mă prinse de umeri, mă scutură:

— Ai făcut asta ! Nu-ţi fie frică ! Te vom camufla. Nu-ţi fie frică !

Nu-mi era frică. Îmi era, pur şi simplu, foarte sete.

Louise, la fel de agitată ca şi soţul ei, vru să-mi dea să mănînc. Am refuzat. Nu-mi era foame. Am cerut de băut şi să fiu lăsat să mă odihnesc.

— Aşa e ! spuse Fernandez. Dormi zdravăn. Mă duc să-l caut pe Roger. Ne vom ocupa de tine.

Ştiam că nu mă va putea ţine mult timp la el, că voi fi căutat aici foarte curînd. Am trecut în camera vecină. În leagăn dormea un copil. M-am întins pe pat şi în scurt timp m-am adîncit în somn, aşa cum un înecat coboară în fundul apei.

În momentul în care Fernandez şi Roger mă treziră din somn, era deja seară. În sufragerie, Louise dădea fetiţei să sugă. Îmi aruncă o privire stranie. Dorea, poate, să mă vadă plecat cît mai repede. O înţele-

geam, din cauza copilului... Roger îmi strînse mîna şi-mi spuse şi el să nu-mi fie frică, că totul va merge bine. Jos îl aştepta o maşină.

L-am urmat, fără să mă întrebe unde ne-ar putea duce. Mă simţeam slăbit, cu muşchii moi şi nervii măcinaţi...

În timp ce parcurgeam străzile pustii ale acestei duminici, Fernandez îmi spuse că Almaro fusese transportat într-o clinică.

— L-ai aranjat bine, adăugă el. Două gloanţe în plămînul stîng. Se va curăţa în noaptea asta...

Zgomotul motorului îi acoperea vocea. Am rămas tăcut. Nu voiam să dezvălui nimănui din ceea ce mă frămînta. M-am prefăcut înţepenit, ghemuindu-mă în colţul meu.

Vorbi din nou, cu o anumită căldură :

— Te vom face scăpat. Nu-ţi fie frică.

Nu-mi era frică. Curios. Roger crezuse şi el că simt nevoia să mi se spună ceva liniştitor.

Maşina gonea în continuare. Mi s-a părut că recunosc grilajul înalt al Grădinii Hamma şi, maşinal, m-am aplecat înainte.

Din nou vocea lui Fernandez :

— Mergem la Hussein-Dey. Nu poate fi vorba să ne îndepărtăm de Alger. Deja motocicliştii şi jandarmii mişună peste tot. Dar nu-ţi face griji.

Nu-mi făceam. Îl ascultasem, mai degrabă cu curiozitate decît cu nelinişte. El era cel ce părea prea nervos. Se întorcea, deseori, pentru a verifica dacă nu eram urmăriţi. Mi se părea că toate acestea nu mă privea cu nimic. Mă simţeam indiferent faţă de noapte, faţă de patrulele de supraveghere şi de agitaţia prietenului meu.

Roger conducea repede. Îşi păstrase ţigara strînsă în colţul buzelor.

Maşina vră, mergînd în lungul unei pieţe pline de tumult şi lumină. Am văzut cîteva barăci de bîlci, împodobite cu ghirlande, cu becuri multicolore. O roată

mare se învîrtea şi sirene sculptate în lemn, aşezate în jurul catargului din mijloc, priveau înspre mulţime, cu ochii lor orbi. O orgă arunca pe deasupra capetelor valsul *Dunărea albastră.*

Oprire bruscă.

— Grăbeşte-te ! îmi spuse Fernandez.

Am coborît. O rulotă era aşezată lîngă un perete. Roger mă prinse de braţ şi-mi şopti :

— Pe aici. ,

M-am căţărat în urma lui. Căldură de cuptor. Gălăgia serbării ajungea pînă la noi puţin estompată. Fernandez îşi aprinse bricheta, cîţiva gîndaci se ascunseră pe sub banchete. Totul era vopsit într-o culoare cenuşie. Un perete subţire împărţea baraca în două cămăruţe. În cea de a doua, se găseau două paturi şi două taburete. Pe pereţi, erau lipite portrete ale unor actriţe americane.

Flacăra brichetei pîlpîia. Fernandez îmi spuse cu voce joasă :

— Rămîi aici. E un loc sigur. Vom reveni să te luăm îndată ce totul va fi gata...

Flacăra brichetei murea încetul cu încetul. Colora în galben faţa slabă a lui Fernandez care părea, astfel, atins de o boală mistuitoare.

Îmi strînse mîna. Ar fi trebuit să-i mulţumesc pentru ceea ce făcuse pentru mine, dar nu voiam să scot nici o vorbă. Roger, la rîndul lui, veni să-şi ia la revedere, mai asiatic decît oricînd, cu ochii săi piezişi, ce clipeau din cauza fumului de ţigară.

Am ascultat maşina plecînd. Zgomotul motorului pătrunse prin valsul ce se auzea deasupra bîlciului, ca un bolovan ce străpunge o perdea de borangic. Dormisem toată după-amiaza şi, totuşi, simţeam somnul apăsîndu-mi fruntea, întunecîndu-mi mintea.

Am privit afară, printre lamelele oblice ale obloanelor închise. Nu puteam vedea decît pe jumătate pe cei ce se hazardau în jurul rulotei.

Ascultam zgomotul serbării, dominată mai departe de valsul enervant. Monique mă aştepta la ora asta, întinsă pe pat, în lumina albă a lămpii. Am făcut bine că nu i-am spus nimic despre scrisoare. Mă aştepta. *Ai să te întorci deseară?* Vocea ei rugătoare!... Doamna Almaro plîngea. Plîngea cu siguranţă. *Dacă nu-l omori tu, o va face altul.* Niciodată nu-şi va mai pune labele pe gîtul ei frumos, trandafiriu.

Oameni cărora nu le vedeam capetele treceau încoace şi încolo, pe sub obloanele mele. În această noapte, poliţiştii mă căutau pentru a-l răzbuna pe Almaro. Vor merge la Flavia. *Dar nu l-am mai văzut! Şi nici măcar nu mi-a plătit chiria.* Vor merge apoi la Idir, care deja aflase vestea! Idir ştia tot...

Valsul din *Văduva veselă* răsuna acum deasupra bîlciului, reluat înrt-un ritm lent, la orgă.

...Oră minunată
ce ne-mbată...

Oameni îmbrăcaţi în alb se străduiau să salveze această viaţă ce se scurgea prin cele două găuri făcute de mine, Smail, în pieptul puternicului Almaro! Bogat. Impunător. Arogant. El, care voia să domnească asupra imensului domeniu din Aflou! Sate întregi ar fi depins de el! Cum şi-ar mai fi exploatat ţăranii! Beduini pe jumătate sălbatici, nu-i aşa?

Poate Sauriat aflase şi el. Poate îmi pîndea paşii pe scări. Am simţit o emoţie fugară, gîndindu-mă la suferinţa lui, gîndindu-mă la acel obraz mort şi la acei ochi ce nu puteau să plîngă. Dar nici asta nu mai avea vreo importanţă acum. Valsul mi se învîrtea în minte. Dintr-o dată, nu am simţit decît dispreţ pentru acest refugiu. De ce să nu încerc să ajung, fără zăbavă la locuinţa lui Atar din Oudja. Încă mai aveam bani. Nu mă temeam de nimeni şi de nimic. Odată cu dispariţia lui Almaro, îmi plătisem dinainte toate poliţele!

În momentul în care va afla de atentat, Monique îşi va spune, poate, cu emoţie, că toată noaptea, în timp ce eram alături de ea, mă gîndisem la omul pe

care voiam să-l ucid. Dar, oare, nu avusese şi ea în inimă imaginea altuia? „Scrisoarea ta m-a făcut fericit". O simţeam pe Monique dispărîndu-mi din minte, aşa cum se stinge o febră ce mi-a ars, timp îndelungat, sîngele.

Căldura îmi usca gîtul. Epuizat, b-am aruncat pe pat. Din nou orga începu să cînte din *Văduva veselă*. Mi-am astupat urechile cu mîinile, ca să nu mai aud nimic şi, cu toate acestea, şuieratul unui tren trecînd prin gara Hussein-Dey ajunse pînă la mine. Un sunet prelung, ca acela al unui animal înnebunit, care fuge şi urlă, în acelaşi timp. Mi-am amintit de convoiul lung, cu toate luminile aprinse în noapte, de călătoria mea alături de Fournier. Simţeam o poftă animalică să fug şi eu. Fernandez îmi promisese însă că nu va întîrzia.

Dar, dacă voi fi capturat, nişte judecători respectabili mă vor condamna în mod solemn la moarte, iar aceasta mi se părea în zadar, deoarece, încă înainte de a-l omorî pe Almaro, eram condamnat. Mai devreme sau mai tîrziu... Şi fiindcă trebuia să mor, mă consolam spunîndu-mi că viaţa mea folosise la distrugerea unei fărîme din nedreptatea şi fericirea ce ne zdrobeau! Da, da... Sauriat! Ştiam ce mi-ar răspunde. Să uit! Simţeam, în seara aceasta, în acest cufăr de lemn în care mă înăbuşeam, nevoia de a avea dreptate, de a mă pune de acord cu mine însumi. În unele momente, nu mă simţeam singur, ci sprijinit, exaltat. Tovarăşii mei vorbeau despre mine, mă aprobau, se jertfeau pentru a mă apăra. În alte momente, dimpotrivă, mă descopeream pierdut, izolat, gol. În gînd, încercam să-mi desfid judecătorii. Sudoarea îmi curgea, însă, de pe frunte în lungul obrajilor, iar mîinile îmi tremurau. Dîndu-mi seama de aceasta, m-am ridicat dintr-o săritură, scîrbit de frica ce lua naştere în mine, asemenea unei boli. Pentru o clipă, am aprins lumina. Roger mă sfătuise să n-o fac. Portretele actriţelor americane îmi surîdeau.. Fete tinere şi frumoase, ce păreau să

urmărească cele mai neînsemnate mişcări ale mele, cu ochii lor strălucitori. Monique avea, cîteodată, aceste priviri tandre, sau ironice, sau pline de promisiuni... Am stins din nou lumina. Căldura făcea scîndurile să trosnească. Mi-am şters de sudoare fruntea şi gîtul. Deodată, am împins obloanele, iar răcoarea nopţii îmi scăldă obrazul. Zgomotul vesel al serbării se apropie. Am privit cerul încărcat de stele, un colţ de mare între două acoperişuri, luminile capului Matifou, şi n-am mai putut rezista tuturor acestor chemări...

VII

Trenul alerga sub lumina lunii. Am petrecut noaptea stînd în picioare pe culoar.

Cîmpia se scălda într-o lumină rece, marină. Eram liniştit. În gară, nu se întîmplase nimic. Am avut doar o scurtă emoţie atunci cînd mi-am cumpărat biletul: un cerşetor arab mă privea cu o insistenţă ce-mi păru suspectă, dar mi-am dat apoi seama că nu era decît un biet înapoiat mintal.

Mă gîndeam acum la uimirea lui Atar şi a verilor mei, cînd mă vor vedea. Voi ajunge la ei pe acelaşi drum pe care-l străbătusem împreună cu Fournier.

Trenul trecu de Miliana. Ajunse pe podul de peste Chéliff.

Alţi Almaro se simţeau, poate, ameninţaţi în momentul acesta. În orice clipă, cineva se putea ivi în faţa lor, distrugînd, cu o simplă mişcare, atîta siguranţă şi orgoliu.

Dimineaţa, în lumina născîndă a zilei, trenul sosi în gară, din Sainte-Barbe-du-Tlélat. Poşta pentrtu Oudja aştepta deja pe celălalt peron. Oprirea dura douăzeci de minute. Se vindeau ziarele din Oran. Toate publicaseră aceeaşi telegramă a unei agenţii din Alger. Textul era scurt, dînd asupra asasinatului lui Almrao cîteva amănunte laconice. Se termina cu această frază: „Smail ben Lakhdar, asasinul prezumtiv, a dispărut".

Am împăturit cu meticulozitate ziarele, lăsîndu-le apoi pe o banchetă, şi m-am îndreptat spre chioşcul de răcoritoare luat cu asalt de călătorii ce se îmbulzeau vociferînd.

O locomotivă gîfîia încet. Trebuiau desprinse vagoanele care plecau în Maroc, pentru a le atașa celui de al doilea convoi. În sală, în ciuda gălăgiei, auzeam șuierăturile manevrei, scîrțiitul osiilor, șocul tampoanelor și toate aceste zgomote, în mod absurd, mă linișteau.

M-am amestecat în mulțimea ce asedia tejgheaua. Simțeam nevoia să beau ceva, dar mai ales voiam să scap de supravegherea ce, probabil, se instalase aici. Am ajuns lîngă tejghea, într-una dintre extremitățile ei, în fața unei oglinzi enorme, în care vedeam tot peretele din fund. Două ospătărițe tinere se agitau, chemate în același timp de zece-douăzeci de voci. Am reușit să pun mîna pe un pahar de cafea fierbinte.

Noaptea de insomnie mă obosise și vînzoleala din jurul meu mă înțepenea. În oglindă vedeam fețe strîmbe, brațe ridicate, pe un fond de lumină vie, tăiată, bătută și sfîșiată de mișcările dezordonate ale călătorilor și prin care trecea cîteodată scînteierea multicoloră a paharelor și sticlelor de sirop.

La rîndul meu, mi-am studiat fața trasă și ochii șterși. În acest moment, un bărbat se sprijini de tejghea, lîngă mine, făcîndu-mi sîngele să bată și mai repede. Toată lumina oglinzii păru să mi se concentreze în ochi. Oglinda se transformase într-un proiector enorm.

Am simțit, pe umăr, brațul vecinului meu. Să nu fac nici o mișcare. Poate nu mă văzuse. Eu îi vedeam imaginea în față. Ca întotdeauna purta un fes vișiniu și o cravată de mătase albastră. Își învîrtea lingurița în paharul de cafea. Mă voi retrage. Își ridică fruntea și, fără să se întoarcă înspre mine, ca și cum s-ar fi adresat reflexului meu din oglindă, vorbi cu glas scăzut și clar (Toți oamenii în sală păreau să fi amuțit). Spuse cu încetineală, în arabă:

— Te salut, Smail ben Lakhdar, fiul și fratele meu nefericit...

Oglinda nu mai era un lac verde și adînc, în care umbrele se mișcau printre raze subțiri de lumină și din care nu se iveau decît imaginile noastre. I-am răspuns pe un ton surd (gîtul îmi era parcă sfîșiat de cuvinte):

— Şi eu te salut, Brahim Ramani Sidi Cheik...

Am băut cu nesaţ cafeaua ce-mi mai rămăsese în pahar.

Călătorii pentru Oran ieşiră în grabă, îmbrîncindu-se. Se auzi un fluierat prelung. Cineva strigă: *Dar nu costă decît zece franci. Las-o baltă.*

În sală rămaseră numai pasagerii expresului de Oudja.

M-am uitat din nou în oglindă. M-am văzut „de cealaltă parte", alături de inspector, şi mi se păru că toate acestea nu mă mai privesc. Că aceşti doi oameni, reflexul meu, slab şi palid, şi poliţistul vor pleca împreună, dar că eu, adevăratul eu, voi rămîne aici, aşteptînd plecarea spre Maroc.

Ramani ceru uneia dintre ospătăriţe (o blondă mărunţă, cu ochii trişti):

— Vreţi să-mi mai daţi o cafea?

Cea de a doua locomotivă, cea care va pleca spre vest, pufnea deja afară. Din nou, şocuri ale tampoanelor, scîrţiitul osiilor, pe care le ascultam cu un interes pătimaş. *Maurice! Maurice!* strigă vesel cineva. Sala se goli.

Am rămas singur lîngă Ramani.

Afară, gălăgia se potoli dintr-o dată. Două şuierături autoritare: nu eram eu cel chemat cu atîta insistenţă? Pentru prima dată, m-am tulburat puţin. Cu o încetineală exasperantă, trenul pentru Maroc se urni.

Vagoanele, care defilau din ce în ce mai repede, aruncară în oglindă un straniu joc de lumini. Zgomotul încetă brusc, iar în dugheană pătrunse zumzăitul confuz al aerului încins, toată vibraţia cîmpului sub cerul în flăcări, împreună cu ţîrîitul frenetic al greierilor. Abia atunci m-am simţit cu adevărat prizonier.

Nu făcusem nici o mişcare.

Cele două ospătăriţe ne priveau curios, cu coada ochiului, în timp ce ştergeau paharele. L-am privit pe Smail din oglindă, cu masca sa lividă de Pierrot, gura sa căzută, umerii înguşti, şi mi-am spus că acesta eram eu şi că fusesem prins. Cea mai tînără dintre ospătăriţe, micuţă, blondă, mă privea ca şi cum ar fi ghicit despre ce e vorba şi mi se păru că Monique era

cea care mă urmărea cu ochii săi limpezi şi trişti. Ramani mă trase afară. L-am urmat docil. Toată lumina dimineţii mă învălui şi mă orbi. M-am gîndit la Fournier care, chiar pe acest peron, pe atunci plin de zgomote, făcuse o cugetare asupra timpului frumos şi a libertăţii. Un alt inspector — un european scund şi gras, cu maxilar carnivor — ne aştepta. Înaintă înspre mine, îmi prinse brusc încheietura mîinii şi m-am trezit înlănţuit de el cu cătuşe, dîndu-mi seama de aceasta în momentul în care începu să meargă.

Trenul de Oran înspre Alger va trece într-o oră. Era cald. Doi funcţionari, pe peronul din faţă, ne priveau. Aş fi vrut să le strig ceva. Îl „regăsisem" pe Fournier şi cunoşteam acum valoarea actului meu. Inspectorul mă tîra deja către un local alăturat. Înainte de a pătrunde înăuntru, o suflare de vînt sosi dinspre sud, tulburînd frunzişurile. Nori de praf roşu se ridicară în evantai pe vîrfurile colinelor, iar eucaliptii înalţi fremătară aidoma unor bărci cu pînze gata de a pleca în larg. M-am întors şi am cuprins cu ochii toată această privelişte pe care n-o voi mai vedea şi care părea să se însufleţească doar pentru mine.

Alger, 1946—1947

Redactor : DOINA FLOREA-CIORNEI
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI

Apărut 1974. Format 54x84/16. Coli tipo 10.
Bun de tipar la 10.IX.74. Tiraj 25.000 exemplare.
EDITURA JUNIMEA — IAȘI

Tiparul executat la I. P. Bacău
Strada Eliberării nr. 63.
sub comanda nr. 4174/1974.

Redactor : DOINA FLOREA-CIORNEI
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI

Apărut 1974. Format 54x84/16. Coli tipo 10.
Bun de tipar la 10.IX.74. Tiraj 25.000 exemplare.
EDITURA JUNIMEA — IAȘI

Tiparul executat la I. P. Bacău
Strada Eliberării nr. 63.
sub comanda nr. 4174/1974.

EDITURA JUNIMEA
IAȘI

Îl va ucide, oare, Smail pe Almaro?

Dar cine e, de fapt, Almaro? Un „traficant de carne vie" care, în Algeria, în timpul celui de al doilea război mondial, recrutează mînă de lucru indigenă pentru organizația Todt. Smail - un tînăr care-și caută destinul într-o lume dominată de incertitudine și violență.

Din confruntarea dură a celor două personaje, sub soarele torid al Mediteranei, se naște drama căreia Roblès îi conferă semnificație de simbol.

Lei 7,50